

Johan Løkhaug
og
Per Øverland

Gater, gårder og Ynglingen
på
Lademoen

Lademoen kirkes småskrifter 2 og 3
ISBN 978-82-92805-25-1

Trondheim 2011

Forord 2011

Dette er en felles utgave av Lademoen kirkes småskrifter nr. 2 og 3. De har begge vært utsolgt en tid, men begge har sin aktualitet. Det er gjort noen få mindre endringer. Det viktigste er kanskje at det er satt inn en ny artikkel og nye overskrifter som peker på hovedinnholdet av hvert avsnitt i Løkhaugs manuskript. Disse overskriftene stod i første utgave bare i innholdsfortegnelsen. I fremstillingen av Ynglingens historie er først og fremst trykkfeil rettet.

Johan Løkhaugs bok om gater og gårder på Lademoen begynner på side 5 og Per Øverlands bok om Ynglingen begynner på side 35.

Dalen Hageby 29, Trondheim,
torsdag 10. mars 2011

Per Øverland

Johan Løkhaug

Gater og gårder
på Lademoen

ISBN 82-92176-30-6

Lademoen kirkes småskrifter 2

Trondheim 2001

Forord 2001

Byarkivar Johan Løkhaug hadde store kunnskaper om sin hjemby Trondheim. Han vokste opp på Lademoen. Hans barndomshjem lå der hvor Laugsand alders- og sykehjem nå ligger. Hans far hadde gartneri der. Hans kunnskaper om folk, navn og steder i den bydelen han vokste opp, var særlig store. I 1950-årene skrev han i Adresseavisen en lang rekke artikler om navn og steder bak gatenavnene i byen. I *Menighetsblad for Lademoen* skrev han i juleheftet 1958 og i en rekke nummer av bladet utover i 1959, en serie artikler om gårder og steder i denne bydelen. Alle artiklene hadde samme overskrift: ”*Gater og gårder i Lademoen sogn. Personene som ga dem sitt navn*”. Disse felles overskriftene er ikke tatt med her. Overskriftene i innholdsfortegnelsen forsøker å antyde hovedinnholdet i vedkommende artikkel.

Artiklene i menighetsbladet og én artikkel fra Adresseavisen finnes i dette heftet. Løkhaugs artikler fortjener å samles til et hele fordi de vil interessere mange vel så mye i dag som den gang de ble skrevet. Her er samlet et arsenal av opplysninger om personer, steder, forhold og institusjoner i bydelen. Mange av opplysningene finnes bare her. I artiklene drysser forfatteren ut en utrolig mengde informasjon som kan gjøre fortiden levende.

Det har gått over førti år siden Løkhaug skrev sine artikler. Mye er endret i bydelen på denne tiden. Den som kjenner dagens situasjon vil ofte kunne si at det var den gang det! Her er teksten gjengitt slik Løkhaug skrev den. Noen åpenbare trykkfeil er rettet, men ellers er en litt varierende skrivemåte beholdt.

Interessen for Lademoens historie er stigende. Bydelen fikk i år 2000 sitt eget historielag, Lademoen historielag. Noe av tanken bak dette heftet er å stimulere interessen for bydelens historie i dag og i går. Bydelen har en langt mer spennende bakgrunn og utvikling enn de fleste av dagens innbyggere er klar over. Kampen for å bevare restene av den gamle bebyggelsen på Nerla'mon førte til at bystyret la om vedtatte planer. Det skal ikke bli industriområde likevel. Også andre deler av bydelen er blitt renoveret, slik som Østersundsgate 1, det gamle Bakkestrandens Bedehus, som nå fungerer som bydelshus med et høyt aktivitetsnivå. Mange hus og strøk står i fare for å bli ødelagt. Større forståelse for historien kan få dagens beslutningstakere til å se verdien av å bevare og fornye mye av den eksisterende bydelen til nytte og glede for nåværende og fremtidige beboere.

Lademoen den 21. november 2001

Per Øverland

Innholdsfortegnelse

Forord	7
Innholdsfortegnelse	9
Innledning	11
Gater med bispenavn	14
Eilert Sundt, Gunnerus, Anders Buen og P. F. Suhms gater	16
Gerhard Schøning og Marcus Thranes gater	17
Gatenavn innover og ovenfor Strandveien	17
Flere gatenavn ved Voldsminde og på Ner-La'moen	19
Veinavn på Bakkaune og Møllenberg	20
Stadsingeniør Dahls gate og Ulstadvøkkveien	21
Wessels gate, Jebeveien og Mellemeveien. Navn som ble borte.	21
Grev Schmettows gate	23
Gatenavn på Jarlesletta og på Rønningssletta	23
Noen gatenavn på Rønningssletta, Engstykket og Bakkaune	24
Det gamle Lademoen og de mange bekkene der	24
Mer om bekkene og om gatene på Ner-La'moen	26
Strandveimiljøet, Ulstadvøkken og Lilleby	27
De mange familieeiendommene på gamle Voldsminde	28
Fra Åtet til Jordans flod. Flere navn på gårder	29
Biskop Darres gate (Adresseavisen 22/1-1955)	30
General Georg Frederik von Kroghs gate	31

Innledning ved Per Øverland

Både de navn fra Lademoen som vi finner i dette heftet, og de som ikke er berørt her, forteller til sammen mye om bydelens historie. Mange har gått, eller er i ferd med å gå, i glemmeboken. Det er slik med navn at de må ha et praktisk sikte for å bli brukt til daglig. Derfor dukker det stadig opp nye navn fordi behovet er der. Navn blir borte enten fordi det som skal betegnes blir borte eller erstattes av andre betegnelser. Noe som er særlig viktig på Lademoen, er at noen gamle navn har utvidet sitt gyldighetsområde på bekostning av andre. Slik er det med Voldsminde og Buran. Mange av de nåværende beboerne er litt usikre på hvilket av områdene som menes med navnene. Det er slett ikke lett for innflyttere å vite hvor for eksempel Buran slutter og Voldsminde eller Rosendal begynner. Nylig fortalte en omtale av filmer som skulle vises på Rosendal teater, at det foregikk på Buran. Innbarkede lamonitter humret godt av en slik orientering. Postkontoret og fotballbanen lå på Buran. Rosendal kino ligger på Rosendal eller på Voldsminde. Rosendal var en gård som i sin tid ble utskilt fra Voldsminde gård.

La oss se litt på navn og navnebruk i vårt område. Først er det naturlig å stanse ved selve navnet *Lademoen* og bruken av det. Dernest skal vi trekke frem en gruppe av *de eldre navnene*. Så skal vi betrakte navnefloraen i *gatenettet* slik de er blitt fastlagt av de kommunale navngiverne gjennom 1900-tallet.

Lademoen eller *La'mon* er et navn som både i eldre og i nyere tid har betegnet både et mindre og et større område. Det er derfor ikke underlig at en lett kan komme opp i diskusjoner om hva som egentlig tilhører Lademoen. Navnet betegnet opprinnelig det karrige slettelandet som lå opp fra fjærekanten der Bakkestrandveien gikk fra Åtet til Ladebekkens utløp, eller strengt tatt fra Myrebekken til Ladebekken. Det var i eldre tid felles beiteland for gårdene Lade og Rønningen, men det ble også benyttet som ekserserplass (derav gårdsnavet Gardemoen). Det felles beitelandet ble i 1732 delt mellom de to gårdene. Går vi til folketellingen for år 1801 så finner vi gården Lademoen der bygdeprokuratoren Bård Vold og bygdelensmannen Ole Andreas Vold bodde med sine familier. Vi finner også en husmannsplass som heter Lademoen og en rekke andre husmannsplasser blant andre Ladebroen og Rønningsgrinden. Lademoen var altså da både gårdsnavn og husmannsplassnavn samtidig som hele slettelandet hadde denne betegnelsen. Går vi til folketellingen for 1865 finner vi ikke Lademoen som navn hverken på noen gård eller noen bygselsplass selv om det ligger en rekke gårder og andre eiendommer i strøket. Folketellingen fulgte skolekretsen og den het Lademoen. Den var Strindas første skolekrets og omfattet et stort område, nemlig alt fra grensen til Bakklandet, hele Ladehalvøya og gårder som Leangen, Belbuan og Falkenborg. Og skolestedet var Eli plass der Lademoen kirke og park nå ligger. Anlegget av jernbanen, Meråkerbanen, fikk betydning for bruken av Lademoen-navnet. Den åpnet i 1882 og banen skar rett gjennom slettelandet. Vi fikk Nedre og Øvre

Lademoen, Ner-La'mon og Øver-La'mon. 'Svartla'mon' er en nyere betegnelse for Ner-la'mon, særlig brukt i kampen for å bevare resten av den gamle bebyggelsen. Befolkningen i begge områdene har hevdet at deres område er det egentlige Lademoen. Begge parter har like mye eller like lite rett, så den diskusjonen vil vel bare fortsette. Går vi så til folketellingen for året 1900, så finner vi heller ikke noen eiendom som kalles Lademoen. Forklaringen er at Lademoen da var blitt en ny bydel i Trondheim fra innlemmelsen av tidligere deler av Strinda i 1893. Da kom i rask rekkefølge mange institusjoner og steder som tok navnet i bruk slik som brann-, politi- og jernbanestasjon, kirke, skole, gravplass og mange andre. Det har ofte blitt hevdet at mange av disse institusjonene er bygd *utenfor det egentlige La-mo'n*, men det er vel mer rimelig å tilpasse navnebruken til skiftende tiders behov. Mest dekkende er vel i dag å si at alt det som faller innenfor kirkesoknets grenser, hører Lademoen til. Det grenser i vest mot Bakklandet, mot nord mot havnebassenget og Lade, mot øst ved KBS og Strindheim og sydgrensen følger åskammen langs Skyåsveien og Rosenborg, altså et ganske stort område.

De eldre navnene i området skifter mellom glemsel og hyppig bruk. Selve bydelsnavnet er sprell levende selv om det har hatt konkurranse med ordet Østbyen som fremdeles benyttes en del, som for eksempel i Østbyen eldresenter. Vi kunne kanskje dele de eldre navnene i tre grupper, nemlig de som stort sett er glemt, de som fører en nokså privat og skjult tilværelse og de som er opptatt i gate-, vei-, bedrifts- eller institusjonsnavn og derfor flittig brukes. Noen av de gamle gårdsnavnene som stort sett er glemt er slike som Rosenlund og Fagervang. Der er husene borte og navnene er ikke tatt opp i gate- eller veinavn. Det samme gjelder for eksempel Valhalla og Kolonien langs Strandveien. Vi kunne ramse opp en lang rekke slike navn som er gått ut av bruk. Mange av dem nevnes i dette heftet. Johan Løkhaug var en av de gamle lamonitter som var fortrolig med de gamle navnene fra barnsben av. Noen av disse navnene kunne godt fornyes om det kan bli bruk for dem. Et eksempel kan være Åtet (Se *Trondheim byleksikon* 1996 s. 615) som lå der den nye og navnløse rundkjøringen i Innherredsveien er bygd ved det nye kjøpesenteret Solsiden. Navnet skrev seg fra den langgrunne fjæra der det ble plukket fjæremark til åte eller agn for fiske. Følger vi Strandveien innover forbi der Kolonien og Valhalla lå, så finner vi det store området som bryggeriet nå disponerer. Der lå en husklynge som het Utsikten. Det forteller om en tid da bebyggelse ikke hindret utsynet over sjøen. Går vi videre forbi der Gardemoen gård og Lillegården lå, kommer vi til det store industriområdet med Lilleby smelteverk. Det ble bygget på Rønningsletta der sportsklubben Nationals fotballbane lå. Rønningsletta hadde navn etter gården den ble utskilt fra.

Av de mange gamle navnene som har en mer privat bruk, er slike eiendommer som er private og som få utenfor eiernes krets kjenner navnet på. Det er ikke minst tilfellet med de mange gamle villa-eiendommene i Lilleby- og Voldmindeområdet slik som Sandstad i Ladeveien 5A og videre i Gisle

Johnsons gate slike navn som Haabet, Forsøget, Åsheim og Sannan. I dette strøket finner vi også navn som Nyborg, Nyheim og Hilstad. Nesten like anonym er den fredede eiendommen Saxenborg i Rønningsbakken 4 selv om den ligger bare et steinkast fra Innherredsveien. Et annet eksempel er Engstykket i Thomas Hirschs gate 21.

Den tredje gruppen eldre navn har fått et nytt liv ved å bli tatt opp i gate- og veinavn eller ved at de blir brukt om institusjoner. Lilleby smelteverk er allerede nevnt. Lilleby var et område som ble parsellert ut fra Lillegården til villatomter (deriblant Sandstad) og der Lilleby skole senere ble bygd. Går vi lengst øst i bydelen, til Falkenborg gård der blant annet KBS ble bygd, lå det store asylmottaket som tok gårdsnavnet i bruk. I samme strøk finner vi Dalen hageby som er oppkalt etter den gamle prestegården Dalen. Hovedbygningen på Dalen prestegård er fremdeles å finne bak den staselige bygningen på Barnevernsinstituttet Dronning Mauds Minne. Forflytter vi oss så til Lamo'parken så kommer vi til Eli plass som er det offisielle navnet. Det finnes på kartet, men det står ikke på noe skilt i eller ved parken. Eli-plads var gården der Eli-plads-skole (Sætherskolen) lå før kirke og ny skole ble bygd. Eldre navn finnes igjen i gatenavn som Ulstadvøkkveien, Gardemoens gate, Ladebekken, Rønningsbakken, Bakkaunveien, Møllenbergs gate og Fjæregata. Fjæregata er det siste minnet om den langgrunne fjæra langs Strandveien, også kalt Floridakysten.

De fleste navnene på gater og veier på Lademoen er et resultat av nyere praksis ved navngiving i norske byer. Vi finner særlig navn på historiske personer og på geografiske områder. Pussig sterkt er innslaget av navn fra kirkehistorien slik som bispenavn som Aslak Bolt, Sigurd og Grimkjell og andre som Hans Nielsen Hauge, Thomas von Westen, Grundtvig og Gisle Johnson. Arbeiderledere som Anders Buen og Christian Monsen har fått sine gater. Ellers er det mange geografiske navn fra Trøndelag slik som Frostaveien, Stjørdalsveien, Mosviks gate og Innherredsveien. Fra Jemtland er navnet på Østersunds gate hentet. Dessuten har vi en del gatenavn som er bestemt av lokale forhold. Gamle Kongevei var den gamle landeveien mot Ranheim og Hommelvik. Den fulgte åsfoten fra Åtet mot Katrinelyst, altså korteste vei østover. Senere har Innherredsveien overtatt hovedtrafikken innover fordi den er flatere og rettere. Gamle kirkevei var opprinnelig en sti eller ridevei som tok av fra Gamle kongevei på Buran og fortsatte den nåværende Mellomveien og Ladeveien videre mot den gamle kirka på Lade. Mellomveien het tidligere Omnibusveien fordi hestesporveien mellom Lademoen og Ila gikk der fra 1893 til 1901 og hadde sin stall der hvor skatehallen nå er. Dermed er nok de viktigste grupper av navn på Lademoen nevnt.

Universitetet på Dragvoll,
21. november 2001

Per Øverland

Gater med bispenavn (fra menighetens julehefte 1958)

Det som faller først i øynene når en ser på gatenavnene inne i Østbyen er at så mange geistlige har fått sine navn knyttet til bydelen. Særlig gjelder det Lademoen sogn. Vi har **Aslak Hartvigson Bolt**, som først var biskop i Bergen, men som kom hit til byen i 1430 og døde i året 1450 som erkebiskop. Byen var jo hovedsentrum ikke bare for den geistlige virksomhet i Norge, men også Island, Færøyene, Orknøyene o. fl. andre steder. Aslak Bolt er blant annet mest kjent for sin ”jordebok”, en fortegnelse over de gårder som tilhørte erkebispestolen. Den er seinere trykt, og danner et viktig kildekrift når en skal ha greie på en bondegårds alder eller skatteforhold. I mine guttedager gikk ikke gaten lenger enn til Frostaveien. Først i 1930-årene ble den ført opp i Gamle Kongevei. **Biskop Sigurds gate** må ha fått navn etter hirdbiskopen til Olav Tryggvesson, eller også en av de andre 6 biskoper av samme navn som vi har å velge mellom. Hvem som helst kan være den rette.

Jon Raudes gate er også en biskopsgate. Jon Raude ble vigslet til biskop 24/6-1268 og døde 21/12-1282. Det er de som mener at **Gregus gate** også er oppkalt etter en biskop. Han må i tilfelle ha hatt sitt virke andre steder enn i Trondheim. Det finnes ikke slik biskop i Nidaros bispedømme som en har kjennskap til fra kristendommens innførelse i landet og til i dag. Derimot er det sikkert at **Biskop Grimkjels gate** er oppkalt etter biskopen av samme navn som virket her i byen mellom årene 1014 og 1046.

Biskop Darres gate har jeg i Adresseavisen 21/1-55 under ”Mannen bak gatenavnet” skrevet utførlig om. (Se siste artikkel i denne samlingen) Han var grunnleggeren av Klæbu lærerseminarium, og i 1848 ble han biskop her. Han døde i Spania i 1874, men da han som tilhenger og forkynner av den lutherske lære ikke kunne få ligge i ”innviet jord”, ble hans jordiske levninger ført hit til byen og begravet på Domkirkegården. – Tidligere het denne gaten det som ennå folk der inne kaller den – **Myhregata** – etter en handelsmann som het Ove Johansen Myhre. Han var født i Verdal 27/5-1825, tok borgerskap som handelsmann 27/5-1861 etter først å ha handlet i Tromsø. En økonomisk krise ute i Europa i 1880-årene gjorde at han gikk konkurs sammen med mange andre folk nede på Bakklandet hvor han handlet. Men ennå lå Biskop Darres gate utenfor bygrensen, og det var intet til hinder for at han kunne begynne der inne. Loven forbød dem som gikk konkurs å begynne handel igjen på samme sted.

Sodemanns gate er også oppkalt etter en theolog, selv om det var som skolemann han var mest kjent. Om det var for å stå i samsvar med folkelynet inne på Lademoen skal være usagt – Sodemann var nokså stri av seg og sto endog i sterk opposisjon til kongehuset – men han var i hvert fall en fremrakende lærer. Han ble Trondhjems borgerlige Realskoles første inspektør. Skolen er nå slått sammen med en annen og heter Gerhard Schønings skole. **Leistad-gata** het gaten før, og det er ikke fritt for at navnet henger igjen ennå i dag.

Men også mange andre geistlige – til dels meget store slike – har fått sitt navn knyttet til Lademoen sokn. Her i soknet har vi også den eiendommelighet at en ved gateleggingen og påfølgende navnesetting har fått fram det motsetningsforhold rent teologisk sett som personene representerte. Dette gjelder **Grundtvigs gate**, oppkalt etter dansken Nikolai Fredrik Grundtvig, prest, forfatter, skolemann, historiker med mer. Han var en mann som i sin tid spilte den største rolle i nordisk åndsliv. Han var født i 1783 og døde i 1872. Hos oss vil han være mest kjent som salmedikter. På tvers av denne gaten går **Gisle Johnsons gate**, oppkalt etter en av Norges største teologer, professor ved Universitetet, og som dannet skole for et teologisk syn som kom til å bli enerådende i vårt land i lange tider. Hans religiøse og kristelige syn gikk på tvers av Grundtvig. På en enkel måte har de som ga gaten navn, bevisst eller ubevisst, fått dette fram. Gisle Johnson var født i 1822 og døde i 1894.

Det var meningen det skulle bli nok en stor geistlig som skulle knyttes til Voldsminde. Det var biskopen, fedrelandsvennen, dikteren **Johan Nordahl Brun**. Han som skrev Bergens bys ”nasjonalsang”: ”*Jeg tog min nystemte zitar i hænde*”. Gaten skulle gå fra Nidarholmsgaten rett forbi utkjørselen til Vognhallen, over Kuløytomta og opp Gisle Johnsons gate.

Thomas von Westen, trondhjems gutten som ble banebryter for kristendommens forkynnelse i Finnmark, sønn av apotekeren på Løveapoteket og født 1682 fikk sitt navn knyttet til en gate her inne. Det var i 1716 han begynte forkynnervirksomheten der oppe, ble seinere tilbudt Agder bispestol, men avslo til fordel for dem som hadde bruk for ham i det værharde Finnmark. Han døde 9/4-1727.

Gaten het egentlig, før sporvognene begynte å trafikkere den i året 1936, **Essendrops gate**. Også han var en betydelig geistlig. Han var både Strindas første sogneprest etter at dette ble et selvstendig kall, og Bakklandets da dette ble det i 1846. Som sådan var han altså den første ”sogneprest på Lademoen”, da dette helt til 1/1-1908 lå under Bakklandet. Seinere ble han domprost her i byen, var stortingsmann og stortingspresident. Han ligger begravet på Vår Frelses Gravlund i Oslo, men den sølvkrans som ble lagt på hans bære fra Strinda menighet, henger nå i Lade kirke.

Vi må vel også regne med **Hans Nielsen Hauge** som ”geistlig” selv om han ikke var prestelært. Han er så kjent at jeg ikke nevner hans data nærmere.

Eilert Sundt, Gunnerus, Anders Buen og Peter Fr. Suhms gater

Eilert Sundts gate har fått sitt navn etter presten som het det samme. Mest er han kjent som ”taterpresten”. Han var uten tvil den som gjorde det største arbeid for omstreifere, som på hans tid førte en nokså asosial tilværelse. På andre felter var han meget virksom med sin penn, og er forfatter av mange bøker på det kulturhistoriske og sosiale felt. Han er født i 1817 og døde som sogneprest i Eidsvoll i 1875.

For få år tilbake hadde vi nok en bispegate i Lademoen. Det var **Gunnerus gate** etter biskopen her i byen, mest kjent for sin befatning med Videnskapsselskapet i Trondheim. Det første i sitt slag i Norge. Sammen med andre store var han med og stiftet selskapet, og han var en av dets mest innflytelsesrike menn. Han var født i 1718 og vokste opp i hovedstaden sammen med en søskenflokk på 14. Etter at han ble biskop her 31. juli 1758, foretok han mange reiser ettersom embetet omfattet både Nidaros, Sør- og Nord Hålogaland bispedømmer. Men han kombinerte sine visitaser med videnskapelige undersøkelser, fikk prestene og folk rundt om til å interessere seg for dette og sende ham rapporter. Under en visitasreise til Romsdal ble han syk over Hustadvika, og døde i Kristiansund 25. september 1773. Han var en av de få biskoper som ikke var gift. Kloge hoder fant ut at Gunnerus var malplassert som gate der den lå, og flyttet ham til mer vitenskapelige omgivelser ute på Museumsplassen. Mens det inne på Lademoen var en av de mest folkerikeste gater i byen, bor det ingen i de ”rette” omgivelser.

I stedet fikk vi **Anders Buens gate**, etter bondegutten, typografen, redaktøren og stortingspresidenten av samme navn. Født 24. februar 1864, ivrig agitator, stortaler av rang, og en kunstner i replikkveksling. Trondheim ble hans nye hjemsted. Han var redaktør av den landskjente Ny Tid, og ble i 1915 direktør for Norges Bank her i byen. Han hadde sterke interesser i musikk, teater og litteratur. Det var naturlig at en slik mann fikk sitt minnesmerke, og det var likeså selvfølgelig at det ble plassert i Lademoens park, utgangspunktet for arbeiderdemonstrasjonene her i byen i en årrekke.

Admiralsønnen **Petter Fredrik Suhm** hørte ikke hjemme mellom lave og skjeve hus ”innerst inne på Lademoen”. Han var også med og stiftet Videnskapsselskapet. Han var jurist, gift med en brordatter av Thomas Angell. Onde tunger mente at dette ekteskap var inngått med den baktanke å arve onkelen, i hvert fall var Suhm skuffet over at han ikke kom med i testamentet. Men helt snau var ikke svigerfaren heller. Ikke mindre enn 300 000 Rdlr. – en kjempeformue etter datidens forhold – hadde Suhm da han reiste herfra for å bosette seg i Kjøbenhavn. Dernede syslet han med å skrive Danmarks rikes historie, og døde der i 1798 70 år gammel. Naturligvis ble også han flyttet til sitt ”rette” element ute på Museumsplassen.

Gerhard Schøning og Marcus Thranes gater

En tredje av disse vitenskapsmenn var **Gerhard Schøning** fra Nordland. Han var født 2/5-1722 og ble i sin tid Katedralskolens rektor. Denne mann fikk også sitt navn knyttet til Lademoen, men fantes malplasert derinne, og måtte slå følge med Gunnerus og Suhm. Schøning var professor i veltalenhet – hvilket ikke vil si så lite – selv om det ikke ligger det i ordet som vi i dag mener med et slikt ord. Han døde 18/7-1780. Ved en avtale mellom de to venner ble de enige om at Schøning skulle skrive ”Norges historie” når den andre (Suhm) skrev Danmarks, men ingen av dem skrev sine verk ferdig. Schøning har fått sitt navn knyttet til to steder i byen, idet også Schjøningsdal har fått sitt navn etter ham. Dette jordareal fikk han for de fortjenester han ytet byen da den feiret 100-års jubileet for ”Suveræniteten” i 1760. Jorda ble brukt som havning og setervoll, ettersom han tidligere var eier av Rotvoll, den gang den største gård omkring byen, og også den mest veldyrkede.

Det nye navnet på gaten ble **Marcus Thranes gate** – også en stor mann – som kanskje fikk likeså stor betydning som den tidligere innehaver av navnet på den. Marcus Thrane er kalt ”Sosialismens far i Norge”, og her i byen ga han støtet til at Trondhjems Arbeiderforening ble startet i 1850. Han var født i 1817, utvandret til Amerika, hvor han døde i 1890. Om ham kan en slå opp i et leksikon, så vi sparer plassen her.

Ulike navn innover og ovenfor Strandveien

Men **General v. Kroghs gate** ble ikke flyttet, trass i at ingen mann verken før eller siden har stått i en slik intim kontakt med selve ”Landsfaderen” som ham. Jeg har da gått ut ifra at vi har med ham å gjøre som var født 7. oktober 1732 i Stavanger og døde her i byen 3. august 1818, og ikke hans far – som også var general – og som hadde samme navn, Georg Fredrik v. Krogh. Han hadde også nær tilknytning til Trondheim som general her. Men faren spilte ikke den store rolle som sønnen kom til å gjøre i det politiske spill som foregikk omkring løsrivelsen fra Danmark. Sønnen kom til å tjene sin konge i 62 år, og ble da han selv søkte avskjed bevilget full lønn som pensjon. Han motarbeidet Carl Johan og forening med Sverige, så da Carl Johan som nyvalgt konge i 1815 kom til byen og uttrykkelig ønsket å få tale med generalen, måtte kongen oppsøke v. Krogh, og ikke omvendt, som skikk og bruk er. Om far og sønn er å si at de ligger side om side ved Domkirkens søndre mur.

Når jeg er på de trakter tar jeg med **Utsikten**, navnet er fra den tid folket brukte plassen for å se etter dem som drev sjøen for livbergingens skyld. **Strandvegen** er vegen langs **Ladefjæra**, og jeg har selv opplevd å se sjøen gå helt opp til gaten, og også badet i ”Fjæra”, hvor alle gutter der inne har tatt sine første svømmetak.

Det var naturlig at den gaten som gikk fra "fjæra" og opp i Innherredsvegen fikk navnet **Fjæregaten**. Men mange har stusset over navnet Bakkestrandens Bedehus. Det er en levning fra den tida da hele området fra Nonnegaten til Biskop Grimkjels gate het **Bakkestranden**. Det som lå innenfor het Lademoen. Dette navnet er altså ikke begrenset til det som ligger innenfor undergangene. Navnet "**Rampen**" har ikke noe med folk å gjøre. Det er navnet på området som i dag danner den nye havn. Fra firmaet Arnstads trøstlager og framover tømtes her byens samlede søppelavfald helt til 1918, da Ladalen ble valgt som fyllplass. Den siste var adskillig dypere enn tilfellet er i dag, da den har fått sin tredje påfylling.

Rosenvinges gate er oppkalt etter proprietær Abraham Rosenvinge på Bakke gård. Egentlig ble Bakke delt i to og Abraham Rosenvinge fikk den delen som seinere fikk navnet Rosenborg. Han var født i 1810 og døde 1884. **Mellomvegen** het **Omnibusvegen** før sporvognen begynte å trafikere i desember 1902. Omnibus-stallen lå der hvor trikkehallen nå er. Selvfølgelig har også Lademoen sogn den siste omnibusskusk. Han heter Jonas Forfod og lever i beste velgående i Innherredsvegen 63 som pensjonert sporvognfører.

Rønningssletta har vanskelig for å gå av folkemunne, selv om det har vært forsøkt på gatenavn der inne. Der inne har vi **Stjørdalsvegen** som er kjent, men ukjent navn er gatene **Mosviks gate**, **Vanviks gate** som sammen med **Leksviks gate** danner strøket der inne. Få vet at strøket før i tiden også offisielt kaltes "**Dakota**", en reminisens fra den gang emigrasjonen var stor fra byen og distriktet. Ofte får bygninger og strøk i byen navn etter tiden. Vi har "**Etiopia**" på Voldsmindekomplekset, fordi fullførelsen av en av blokkene var et faktum fra tiden landet var i nyhetsbildet. Vi har også **Sing-Sing**, **Port Arthur**, **Johannesburg** o.s.v. Bevis på at folkevittigheten bevarer de historiske hendinger ute i verden på sin måte.

Gamle Kirkevei, eller Kirkestien, er bare restene av hva den egentlig har vært. I tidligste tider har den gått fra Bakklandet og helt inne til Lade kirke. **Mellomvegen** er en del av den. Baklendingene måtte bruke denne kirkevegen fordi Lade var deres hovedsogn helt til 1846 da de ble skilt fra Lade. **Gamle Kongevei** er den gamle kongsvegen innover, og **Sundlandsjordet** er det offisielle navn på Idrettsplassen ved **Buran** fordi gården "Sundlands minde" lå der Canningen har sin virksomhet. I daglig tale kalte vi plassen for "Digrejælan" i mine guttedager, et navn den fikk fordi vognmann Tosten Digre som bodde like ved forpaktet jorden. Jeg skal siden komme tilbake til dette området.

Flere navn ved Voldsminde og på Nerla'mon

Getzlia var skibakken vår, oppkalt etter Getz som eide Bakkaunet gård, og sønnen Bernhard – straffelovens far – fikk navnet sitt på en gate der. Denne trondhjems-gutten er den siste som fikk Pre ceteris til juridisk embetseksamen. Siden har ingen oppnådd dette. **Lykkens Prøve** var strøket rundt Frostavegen. Ved begynnelsen av forrige århundre het den "Scharffenbergs-plassen" etter oberst Herman Nicolay Scharffenberg. I dette strøk hadde Strinda tenkt å legge sin hovedkirke. Den ble som vi vet etter en bitter kirkestrid liggende på Moholt. Men kirkegården har vi bevart fra den tiden. Den tokes i bruk i 1842 og siste begravelse er holdt der i 1919.

Rett over har vi Lademoen kirke som står på samme grunn som den kirkegården tilhørte - **Eli Plass** – hvor den meget omtalte Sæterskolen lå. Eli Plassens første eier var den berømmelige redaktør av Adresseavisen Mathias Conrad Peterson, som var så fedrelandssindig at det kostet ham redaktørplassen. Parken kan med rette kalle seg for Eli Plass, men overlærer Håkonsen Hansen fant ut at Lademoen kirke var bedre navn enn det formannskapet hadde foreslått - Johanneskirken - og bystyret var enig med ham i dette.

Voldsminde har ikke navn etter lensmannen Ole A. Vold, selv om Voldsminde kom til å være lensmannsgård seinere. Den første eide **Lykkens Prøve** som tidligere er skrevet om, mens det var skipper Jørgen Lorentzen Vold som ga Voldsmine navnet. Her inne hadde vi før slike benevnelser som 1ste Tvergate som var den som går fra Mellomvegen forbi Lademoen hjem for gamle og opp i **Gisle Johnsons gate**, denne gaten har ikke navn i dag. 2den Tvergate er nåværende **Grundtvigs gate**. Den gatestumpen som ligger imellom disse – **Testmanns gate** – skiller seg ut fra andre gater her i byen med at det er ingen gårder som er matrikulert til den. Mannen som ga den navn var proprietær Lars Testmann f. 1786 og d. 1863. Han har gitt legater til byen og til Leksvik. I sin tid eide han Tørrisbakken, etter en snekker Tørris Nilsen, som bodde i Gisle Johnsons gate 4. **Rosendal** er en part av gamle Voldsminde.

Mange har spurt om hvem **Nordtvedts gate** er oppkalt etter. En kan velge mellom 3 forskjellige. Enten tønnefabrikantene Ingebrigt og Ludvig Nordtvedt eller også kjøpmannen Søren Gerhard Nordtvedt som var f. 15/2-1835 og tok borgerskap her i byen 29/6-1874. Alle har hatt sitt virke i strøket. Det er størst sannsynlighet for at det er den siste som har æren.

Det samme gjelder **Brodals gate**. Jeg kan ikke tro annet enn det må være baker Christian Brodal som var f. 7/7-1850 i Frue sogn som har fått den store ære å gi gaten sitt navn. Han tok borgerskap 24/6-1874 men hvor han hadde bakeriet sitt i gaten vet jeg ikke. Men det er flere ved samme navn i strøket så muligheten for feil er til stede. **Leistadgaten** er derimot vanskeligere å få tak på. Hittil har jeg ikke greid sikkert å bestemme hvem det er. Der de muntlige kilder er bortdød og de skriftlige ennå ikke har rukket fram, er det alltid vanskelig å

bevege seg i tomrummet. Det er muligheter for at det ikke er en, men flere som er opphavet.

Veinavn på Bakkaune og på Møllenberg

Det er **Henrik Mathiesen** som har gitt nesten alle gater i Trondheim – og til dels i Strinda – navn, ettersom han var lokalhistorikeren framfor andre. Han måtte få en gate oppkalt etter seg. Han var født på gården Loholt på Strinda 1847. Han var en umåtelig flink tegner, og det er han som har tegnet det meste av bildene i Øverland: Norges Historie. Men også på det litterære område var han en flink stilist og på mange felter banebrytende. Det regnes for å være ”god tobakk” å kritisere og redusere Henrik Mathiesen, ikke minst ser en i avisene her på berget at det påvises de feil han gjorde. Det må kanskje da takes med at Henrik Mathiesen ikke hadde de historiske kilder å øse av som vi i dag har. Dertil kom en sviktende helse, men langt mer en sviktende økonomi. Han var den som tok opp tanken om å feire Olsokdagen igjen. Han døde inne på Ranheim i 1927.

Christian Monsens gate hører også for en del gårders vedkommende til Lademoen sogn. Navn har den etter den store arbeiderdikteren av samme navn. Født i 1815 i Larvik og var ved siden av sin forfattervirksomhet redaktør av mange aviser. Men han var egentlig utlært apoteker, så emnene til en Ibsen lå for så vidt godt til rette på begge felter for å oppnå verdensberømmelse. Men det oppnådde han aldrig. Hvert år blir hans grav bekranset opp på Domkirkegården av direksjonen i Trondhjems Arbeiderforening som han var et ivrig medlem av. Det er også han som har gitt foreningen dets innholdrike slagord: ”Kun daaren glemte hvad skaperen bød, i ditt ansigt sved skal du æte ditt brød”. Døde bare 37 år gammel.

Ludvig Daaes gate må takes med selv om det er bare 2-3 gårder som hører til Lademoen sogn. Nå er det to mann av samme navn. Den ene skriver navnet med e, den annen uten e. Håper jeg ikke tar den gale når jeg sier at vår mann er f. 7. desember 1834 og at både faren og pleiefaren var prester. Selv var han filolog og ble til slutt professor i historie. En av Norge største historieforskere og forfatter av et utall av historiske verker.

Klingenbergs veg på Bakkaune har fått navn etter konsul Halfdan Fredrik Sommerfeldt Klingenberg f. i 1815 og død i 1887. På samme vis er Klingenbergløkken også fra samme familie. De eide jo store strekninger derinne, helt opp på Singsaker. Det skal ha stått en vindmølle på Skansegateplataet som er foranledningen til **Øvre- og Nedre Møllenberg gate**, men det er så langt tilbake i tiden at den møllen var virksom at en nå helt tilbake til 1650-årene for å finne den.

Stadsingeniør Dahls gate og Ulstadvøkkveien

Hvor **Ole Vigs vei** nå ligger bygget vi oss kvisthytter i mine guttedager. Navnet har den fra husmannsgutten fra Stjørdal som ble en foregangskikkelse i norsk skolevesen. Født 6/2 1824 og døde 19. desember 1857. Han hadde sterke religiøse interesser og foretok mange reiser hvor han holdt foredrag om bedre folkeopplysning.

Stadsingeniør Dahls gate like ved har fått navn etter Carl Adolf Dahl, f. 1828 i Fredrikstad. Han ble for byen en meget nyttig og fremsynt mann. Mest kjent er han for utbyggingen av havna. Hele Brattøra er hans verk. Trottoarene i byens gater anla han for å spare myndighetene for vedlikeholdsutgifter. Han var praktisk og hadde vidsyn og greide å løse mange vanskeligheter med direkte samtaler med partene. Han var både by-, havne- og branddirektør samtidig, dessuten reguleringssjef og stadskonduktør. Han døde her i byen i 1907.

Ulstadvøkkveien het før **Nedre Møllenberg gate**, men når navnet Ulstad er knyttet til gaten nå er det med rette. Bondegården som kjøpmannen på Bakklandet Gunnerius Ulstad eide lå inne i huken hvor Håkon Lein har bakeriet. Familien eide også jord inne på **Rønningsletta** som har **Ulstaddalen** oppkalt etter denne episode for området. Han var født på Bakklandet i 1807, tok borgerskap som kjøpmann i 1836 og døde i 1892. Langs Ulstadvøkkveien har det helt fram til Biskop Sigurds gate gått en stor bekk. Den dannet bygrensen i 1836. Men om dette skal det bli fortalt seinere.

Wessels gate, Jebeveien og Mellomveien. Militære navn og navn som ble borte

Wessels gate ligger med sine nummer som har oddetall i Lademoen sogn. Sikkert er det Tordenskjolds foreldre som har fått sitt familienavn knyttet til gaten. Han var jo rådmann i byen, og den Vessel som bodde i strøket da den fikk navn i 1887 – 12. mai, har sikkert ikke noe med gatenavnet å gjøre, bortsett fra at han kan være en slektning langt ute.

Slike navn som Arbeidergata, Gardemoens gate, Jarleveien, Jarheimssletta, Jernbanegata, Østersund, Stiklestad, Stjørdal, Kirkeallé, Nidarholms og Kirkegata sier oss ingen ting annet enn hva navnet sier.

Menighetsbladet kommer ut så hurtig at det blir for knapp tid til å finne opphavsmennene til alle gatenavnene. Det tar ofte lang tid og masser av undersøkelse, bare til en eneste gate. Jeg kommer tilbake til **Jebeveien**. Nå har jeg funnet hvem veien har navn etter. Det er sanitetsmajor og brigadelege – den siste tittel tilsvarer i dag sjefen for legevesenet i distriktskommando Trøndelag – Hakon Gabriel Jebe. Han var født i 1831 (1/2) og tok medisinsk embetseksamen i 1858 med Laud. Hit til Trondheim ble han utnevnt 4/7-1870. Hvor han bodde her oppe, eller om veien har fått navn uten at så var tilfelle, har jeg ikke greidd å oppspore. Jeg tror at han hadde en gård der i likhet med en av sine etterfølgere i

embetet. Det er den ting at han var gift med ”Hedevig” Jørgine Klingenberg – familien eide store arealer på dette sted – som styrker min antagelse om at han bodde i strøket. Jebe døde i Trondheim 14. juli året 1900. Han var ridder av 1. klasse av Svenske Wasa-orden.

Men så har vi alle de navn på gater som er forsvunnet eller også blitt glemt, samt alle de som var ment skulle komme dit, men på grunn av reguleringsmessige hensyn ble sløyfet. Vi er da inne på et mere interessant felt enn vi hittil har beveget oss på. Idet vi nå må ta med gårder og åpne plasser som nå er blitt bebygget. Vi kan gjerne si at det er Lademoens geografiske beskrivelse. Det må da redegjøres for hvordan de åpne jorder lå derinne, og hvilke gårder som eide dem. Hele Lademoen og store deler av Baklandet har jo ligger under Strinda helt opp til våre dager. Og da har en også langt større vanskeligheter enn en hittil har tumlet med. Helt uttømmende kan ikke en slik beskrivelse bli, men såpass at vi blir litt mer orientert enn tilfellet er i dag.

Det er flere som har spurt om ikke gatestumpen mellom **Mellomveien 8** og 10 har noe navn. Det har den ifra 5/1-1915, og da ble navnet **Bjørn Stallares gate**. Et navn jeg aldri har hørt noen bruke. Det er en antydning til en tverrgate lengere inn i Mellomveien i innhugget hvor Nidar Sjokoladefabrikk er. Denne gaten skulle ha gått helt ned i **Ulstadvokkveien**, og den fikk navnet **Tord Folesons gate**. Begge navn er fra Olav den Helligs saga.

Men det er ikke bare på det geistlige område Lademoen fikk brorparten. Også på det militære har den fått sin part i større mon enn andre. Vi har fra før **general Kroghs gate**, men inne på **Reina** og fram til **Labekken** vrimlet det av generaler som fikk sine navn festet til gater. Jeg nevner en del av dem:

General Hegermanns gate skulle gå fra Reina og opp til **Ladeveien** der **Stjørdalsvegen** krysser denne. Hegermann var født 1769 og døde i 1841. Han var general her i distriktet fra 1831.

General Birchs gate var det første navn på Stjørdalsveien. Han var født 1788 på Kremmerbakken i Fåberg og sønn av en kjøpmann. Han ble 12. desember 1823 sjef for distriktet her med generalmajors rang. Han døde her i byen 25. april 1863. Vi har grunn til å trekke fram denne mann, ettersom han er far til ”Barnehagene” i Norge. Barneasyler er som mange vet stiftet første gang i Norge her i byen på hans forslag. Det var allerede i 1827. Han var en fremrakende militær, en pedagog av de sjeldne, som blant annet. Underoffisersskolen her i byen fikk høste særdeles gode frukter av, og han arbeidet på det humanitære område med største iver. Han var forslagstiller til opprettelse av ”Eidsvollsgalleriet”, som er grunnlaget for Stortingets verdifulle billedarkiv av representanter. Der er sagt om ham at det neppe var et forslag av filantropisk art uten at general Birch enten var forslagsstilleren eller drivfjæren i det hele.

Grev Schmettows gate

Så har vi i nærheten av Vinmonopolets nåværende bygg den general som har hatt størst innvirkning rent politisk sett. Det er **Carl Jacob Waldemar greve av Schmettow**, født 1744, d. 1821. Trass i at han måtte spille 2. fiolin rent militært, idet general v. Krogh ble stående så lenge i tjenesten, (den gang var det ingen aldersgrense for embetsmenn enten de nå var militære eller geistlige), så var han en av kongens mest betrodde menn i 1814, og var personlig utsending for kongen i forhandlingene om sammenslåing med Sverige. Schmettow la ikke fingrene imellom når det gjaldt synet på den svenske konge Carl Johan. Selv var generalen kjent med franske forhold ved deltakelse i utenlands tjeneste, snart i det ene, snart i det andre land, som gjorde seg bruk av militærstrategen, diplomaten, sprogmannen, skuespilleren, forfatteren m.m. grev von Schmettow. Foranledningen til at han kom rent på kant med svenskene var at de ville besette enkelte deler av Norge for å få et for seg gunstig resultat av forhandlingene. Men da skrev Schmettow et åpent brev til befolkningen, hvor han ba dem møte et slikt skritt ”med alle til rådighet stående midler”, som det heter i militærsproget i stedet for ordet krig. Han tok konsekvensen av sin innstilling da det allikevel ble Sveriges konge som ble hans konge. Schmettow fikk avskjed, noe som han var klar over at utfallet ble, men en ting er for en slik mann å miste sin stilling, noe annet er å få beholde sin ære. Stortinget ga ham for så vidt oppreisning idet han fikk full gasje som pensjon.

Gatenavn på Jarlesletta og Rønningsletta

Den del av Nidarholms gate som går fra jernbaneundergangen og frem til Strandvegen har jeg en mistanke om fikk navn etter generalen og ikke dikteren **Wergeland**. Er det generalen – det er størst sannsynlighet for det – er det to stykker å velge mellom, Harald Nicolai Storm Wergeland f. 1814 d. 1893 eller Joseph Frantz Oscar Wergeland f. 1815 d. 1895. Seinere fikk vi en gate som het Wergelands Allé her i byen, og denne tror jeg er forfatterens gate. Det som taler imot at det er general Wergeland er at **Welhavens gate** skulle gå parallelt med Wergelands og da er jo dikterne nære å anta. Det lar seg neppe gjøre å fastsette hvem er hvem.

Men bak Vinmonopolets bygg var anlagt en uanselig gate i stinkende omgivelser, trass i at gaten var en greves gate. Den het **Trampes gate**, og noen andre enn Adam Johan Fredrik Poulsen greve av Trampe kan jeg ikke tenke det er, selv om hans far, Fredrik Christopher, som var stiftamtman, rangerer høyere i sosial stilling. Når jeg tror det er sønnen, er det fordi at denne var mer knyttet til Trondheim kommune enn faren. Vår Trampe var amtmann i Nord-Trøndelag, søkte avskjed i 1857, og flyttet hit til Trondheim hvor han blant annet nedla et meget godt arbeid innen forsorgsvesenet og mange andre kommunale gjøremål.

Han var født i København 1798 og døde 1876. Vi har andre av slekten Trampe også, men noen av dem er det neppe.

Inne på **Rønningssletta** rett over Gaden & Larsen var tenkt en gate som var oppkalt etter domkirkearkitekten **Schirmer**. Den er som alle vet, flyttet til en annen bydel. Parallelt med denne fikk vi så **professor Dahls gate** etter malerprofessoren i Dresden, født i Bergen 1788 og død 1857, han som fikk så stor betydning for norsk malerkunst i forrige århundre.

Noen navn på Rønningssletta, ved Engstykket og på Bakkaune

Når vi er inne på bildende kunstnere, så hadde vi inne på Rønningssletta også her en av de store, knyttet til en gate som var tenkt ovenfor Finnes barnehjem. Det var **Hans Michelsens gate**. Han har etterlatt seg et varig minne ved å modellere de tolv apostler, som Carl Johan forærte til Domkirken i året 1840. Michelsen var født på Leinstranda 1788 og døde 1859 i Oslo.

Tar vi oss en tur over jernbanelinjen, hvor fylkesmann Cappelens hus ”Engstykket” ligger, får vi der representasjonen fra byen og fylket til Stortinget i 1814. Her var det tre gater som het **Peder Schmiths, Rogerts, og Knutzons gater**.

Når vi allikevel er der inne så vil det antakelig om kort tid bli aktuelt med å gi navn på den veien som går fra trikkens endestasjon langs jernbanelinja og inn til Engstykket. Den har i folkemunne het **Kjeldsbergstien**, etter en av innehaverne av grossistfirmaet her i byen – Francis Kjeldsberg – som eide Engstykket i sin tid. Han var født her i byen 10. februar 1869 og døde 27. mai 1897. Det var han som plantet de fleste trær der inne. Han var britisk konsul og ridder av 1. kl. av St. Olavsordenen. Kjeldsberg var den ivrigste motstander av å flytte Norges Banks hovedsete fra Trondheim til Oslo. Han var direktør i banken, men de som ville ha den til Oslo ble for sterke, så han måtte gi tapt.

Dyre Halsebakken ble ikke offisielt navn, og har forsåvidt forsvunnet som navn oppe i Bakkaunet. Men noe annet navn på gaten var det ikke omkring den tiden mellom de to verdenskriger. Riktignok har den samme mann alltid reist seg minnesmerke stort nok med sin Tryggvesønstatue på Torvet, men det har i hvert fall alltid vært forsøkt på å feste lokale navn på gater og plasser, så navnet vil forsvinne om det ikke blir festet til strøket der inne på en eller annen måte enn i dag. Han var jo et kjent trekk i bybildet.

Det gamle Lademoen og de mange bekkene der

Ordet Lademoen skulle vel være den ”mo” som Lade gård hadde. Dette er bare delvis tilfelle. Det er slett ikke så meget av det som heter Lademoen menighet - som har ligget direkte under Lade gård. Vi må gå langt tilbake i tida for å få en noenlunde orientering om de lokale forhold her inne.

Det som alltid gir granskere en pekepinn når det gjelder grenser mellom gårder, er slike ting som ikke naturen kan forandre. Fra gammelt av var merkesteiner det siste man gjorde seg bruk av. Den gang var en ikke så nøye på en jordstripe, mot at en til gjengjeld fikk slått fast grensene slik at det var ikke tvil. Derfor ble bergrabber og dalsøkk ting som grensene kom til å gå etter. Men først og fremst bekker. En må derfor ha kjennskap til hvor disse går før en kan regne opp grensene i grove trekk.

Vi tar for oss hele området som ligger innenfor Bakke bru i dag. Det er i realiteten Bakke og Lademoen sogn. Bakke sogn omfattet før i tiden både Bakke og Lademoen. Bakke lå ikke under byen i geistlig henseende. Det var bare i sivil administrasjon den lå under Trondheim. Bakke var et anneksogn til hovedsognet i Strinda, som het Lade. Bakke gård – som sognet har sitt navn etter – eide jordarealer som gikk helt inn til Biskop Grimkjels gate. Men det var det som var underlig, at ikke alt lå i Trondheim. Bakke gård hadde jordarealer både i Trondheim – og i Strindas del – som sognet til Lade. Bakke sogn gikk ikke lenger inn enn rett ned Nonnegaten.

Nå har vi bruk for bekkene. Mellom den plass Bakke kirke i dag har, og Frelsesarmeens Slumstasjon (på hjørnet av Nonnegata), gikk det en bekk som kom helt fra Blusevolden. Dette var grensen mellom byen og Strinda, og det var også Bakke sogns grenser. Først 2. juni 1846 ble Bakke skilt fra Strinda og ble selvstendig. Bakklendingene sier riktignok at det er den 7. juni, men den kgl. resolusjon – som slike ting alltid må ha – er den 2. juni, og her står det intet om at den skal tre i kraft 5 dager etter. Men la den ting fare. Bygrensen gikk altså ikke lenger inn enn til denne bekken i **Nonnegaten**. Men det innenfor liggende strøk hørte Bakke gård til, og ble kalt for Bakkestranden. Vi har reminisenser av navnet i vårt bedehus, som tidligere bar det offisielle navn Bakkestrandens bedehus.

Da Bakke gård ble delt mellom slekten Rosenvinge, kom mesteparten av Bakkestranden til å bli Rosenborg gårds territorium. Og Rosenborg fikk arealet helt inn til **Biskop Grimkjels gate**. Hvorfor gikk grensen akkurat der? Jo, her har vi atter en bekk.

Men bekkene forteller oss noe som er ennå viktigere. De som skal bo fast et sted har bruk for vann, og i nærheten av bekkene ble alltid plassen for gården valgt. Når vi får en bebyggelse i form av en husklynge, snart her snart der, så er det bekkene som har diktert beliggenheten. Dernest forteller veiene hvor husene har ligget. Vi går fra hus til hus, og langs veiene lå husene. Det er tilfelle med slike gamle boligstrøk som nordre side av **Strandvegen**, begge sider av **Kirkestien**, **Gamle Kongevei** o. fl. steder.

Mer om bekkene og om gatene på Nerla'mon

Ifølge en kgl. resl. 6. juni 1863, med virkning fra 1/1-1864, ble nå bygrensen flyttet innover til sluttgrensen av Bakke gårds eiendom, som var **Biskop Grimkjels gate**. Her gikk det en bekk som kom helt oppe fra Bakkaunet, gikk rett over **Innherredsveien** hvor Burangården nå ligger, fulgte gatetracéen i **Ulstadløkkveien**, rett over **Østersunds gate** nr. 24, og svingte så bort i **Biskop Sigurds gate**, for å gå ut i fjorden. Innenfor dette lå det egentlige Lademoen, og langs begge sider av bekken lå det hus, sikkert de eldste av husene her inne.

Det gikk også en bekk fra **Øvre Møllenberg** og på østsiden av **Gamle Kongevei**, bak Samvirkelagets eiendom, rett over der Bakkestrandens fiskutsalg står, og ut i fjorden. På vestsiden av **Fjæregaten** gikk det også en bekk, som kom fra området ved Steinbruddet i **Gamle Kongevei**. Det blir kanskje kjedelig å lese om disse bekkene, men jeg vil at leseren skal få innblikk i hvordan det oppstod gårdgrupper av forskjellig slag i Lademoen sogn.

Ifra Rønningen ble f. eks. gårder som Gardemoen, Rønningsmoen, Lillegården, Jægers Hvile, Ladevolden o. m. fl. solgt. I og for seg var det store arealer. Gardemoen f. eks. var fra først av fraskilt hovedbruket, for å brukes som ekserserplass til garnisonen i Trondheim. Mellom årene 1773 og 1866 er den opptatt til dette bruk. Så brukes den til gårdsbruk, men utparselleres. Bl. a. kjøper Trondheim kommune et stykke i 1899 på 65 mål til kirkegård. Dette er naturlig, ettersom jernbanelinja, som ble åpnet i 1884, hadde skilt dette stykket fra hovedbruket.

Men nå har vi kommet bort i en tid da det ikke var nødvendig med jordareal i forbindelse med hus. Landhusholdningstiden var forbi, det ble pengehusholdning fra nå av. Og med det tar utparselleringen økt fart. Derfor vokste det opp klynger som en liten landsby. Navnet **Lilleby** er ikke noe annet enn et slikt navn på en liten by utenfor byen. Men innenfor der igjen, var det navn på hver gård. Det er dem jeg vil forsøke å nevne ettersom de melder seg.

I 1893 fikk en den siste byutvidelsen. Naturligvis ble grensene festet til en bekk – **Labekken** – som nå er forsvunnet mer og mer. Da denne utvidelsen var et faktum het strøket i **Myhregaten Sofiero**. Her lå et godtemplarlokale som het Ladejarlen. I **Leistadgaten** het strøket **Karlstad**, og gårdene i strøket etter dem som bodde der: **Hedstrømgården, Fosnes, Male, Sand, Jervan** osv. Men de gårdene som lå på den andre siden av Myhregaten het **Lund**, og tilsvarende gårder **Vasdahl, Haarberg, Nordseth, Sandvig** osv.

Ved **Nordtvedts gate** lå det både nedenfor **Strandveien**, og ovenfor denne, en husklynge som gikk under navnet **Rinnan**, mens det som var ovenfor het delvis **Rinnan, Bjørnaas og Sverkli**. Her lå også **Valhalla**. Ifra Valhalla ble utskilt en gård – **Brodahls Minde** – som etter hvert dannet den største husklyngen der inne, hvor familiene **Gulaker, Næss, Kaspersen, Sand, Sve** og **Vanvik** residerte. Men først og fremst familien Brodahl.

Når jeg derfor ovenfor skrev i et tidligere nummer av bladet ”men det er flere med samme navn i strøket, så muligheten for feil er tilstede...” så synes det rart at jeg valgte sønnen, bakeren Albert Brodahl, som far til gaten, og ikke hans far som var den første av det navn der inne – Arnt Arntsen Brodahl, som var gift med Ragnhild, kjøpte Brodahls Minde i 1873. Han var bryggemann, og naturligvis opphavet til strøket, men gaten tror jeg sikkert har fått navn etter handelsmannen Albert Brodahl, eller også handlersken Antonette. Byhistorikeren, lektor Joh. E. Brodahl, som jeg ventilerte saken med mens han levde, mente også at kjøpmannen, i likhet med **Myhregaten** og andre gater der inne, ga navn etter "butikkstrøket". Trass i at Antonette drev handelen der enken bodde, ble det Albert som kjøpte gården, og fortsatte tradisjonen. Hvem vi skal velge mellom: Faren som eide den første gård, Antonette som drev handel, eller bakeren og handelsmannen, som til slutt kjøpte den og **Strandveien 45**, må stå leserne fritt. Jeg tror det er den siste.

Strandveimiljøet, Ulstadløkken og Lilleby

Naturligvis var det da som nå byggeselskap, og det som var det mest fremtredende på Lademoen, het Kolonien. Det kan skrives mange ting om bare de hus som hørte dette til. Det var i strøket **Rosenvinges gate, Suhms gate** (nå **Arbeidergata**), **General von Kroghs gate** og **Strandveien** at Kolonien hadde utfoldet seg. Her har vi Tjærrabakken, senere offisielt **Gerhard Schönings gate**, nå **Marcus Thranes gate**. Denne har sin betydning, ettersom den skilte Lademoen kristelige ungdomsforenings tidligere lokale – Ynglingen – fra vognmann Bergs gård. Alt het Kolonien, men enkelte av gårdene, som lå der før byggeselskapet tok til, beholdt sitt opprinnelige navn som: **Brøndseth, Kroglund** osv. Her inne hadde i sin tid Frelsesarméen et lokale. Et av de navn, som alle unger var mest kjent med, var **Harholta**. Her er mang en buksebak blitt tilintetgjort, når isen lå speilblank og innbydende å renne nedover på, enten det var kjelker, bommer, brett eller vaskefat.

Utsikten var en husklynge for seg selv, og det samme var **Reina**. **Ulstadløkken** var ikke mindre enn 53 mål. Omnibuss-selskapets eiendommer var på 50 mål. Der hvor Anders Buens statue står, lå en liten gård som het **Buran**; lenger borte lå **Lønseth**, eller Lergårdgården og **Grønligården**, som delte den gamle og nye bygrense. Her ligger nå **Burangården**. Så var det **Øvre- og Nedre Engen**, Dahls reperbane, som gikk parallelt med **Gamle Kongevei**. **Sundlands Minde** støtte helt opp til den. Og så Frostaveikomplekset som het **Lykkens Prøve, Fagerlisletten** og **Bergsletten**, videre **Rosendal** (frasolgt fra Voldsminde hovedgård), og lengst inn **Klingenbergløkken**. De siste hører til Strinda.

Den del av byen som har bevart de gamle navn lengst – de brukes den dag i dag – er **Lilleby**. Her har vi **Fridheim**, Barnehjemmet for pikene, **Lillegården**, **Lothringen** og **Engstykket**. La meg ta med **Katrinelyst** – sogneprestens bolig –

og **Marievold** hvor en Hans Korsberg bodde. **Lillegården** er Årengården i daglig tale, **Engspretten** hvor Løvseth bodde, **Lothringen** eller Havdalgården, **Hjemmet** eller Letnesgården, **Rian** hvor John Rian bodde, **Rud** hvor maskinist Olsen, og seinere hans enke bodde, **Sandstad** hvor familien Pedersen med begge professorene og søsteren, som i like lang tid var knyttet til Høgskolen, har bodd i en årrekke. Deres far, og onkelen, var loser. **Tørstad** har vært vognmann Viks gård i mannsaldre. Lengere nede har vi **Fagervang**, som var bolig for Bernhard Quale. **Reina** hadde en gård som het **Mosand**. Vi har Øvre- og Nedre **Jarlheim**, lengst oppe mot **Rønningsletta** har vi **Ulstaddalen**. Gårder som **Marienlyst** og **Jarlheimsletta** er kjente steder.

De mange familieeiendommene på gamle Voldsminde

På Voldsminde har nå navnene forsvunnet mer og mer, men også der var det navn på gårdene. Den første som ble bygget var **Hilstad**, nåværende gartneri til Carlson; så kom **Røvig**, hvor jeg selv er født og min mor også. Den ble bygget av hennes far, Lars Røvig. Så har vi en av de få gårder – for ikke å si begge – som er flyttet slik de står opprinnelig nr. 7 til nr. 5, som før var hage til Grundtvigs gate 3. Men gårdens offisielle navn var **Aassletten**.

I Gisle Johnsons gate har vi fra begynnelsen av **Haabet** nr. 1 og **Håpet** nr. 2, henholdsvis **Schevig** og **Woldsethgården**, **Åsheim** hvor det var slakteri og eides av slakter Aasen. **Sannan** er **Forfod** eller **Wangsmogården**, **Sørvold** er **Bartnesgården**, og hjørnegården hadde to, for ikke å si tre navn. Den het **Heimen** for tregårdens vedkommende, mens murgården het **Forsøget**. I daglig tale gikk den under navnet **Sneeggengården**. Og på den andre siden av gaten – den begynner jo nesten nede ved Mellomveien – het gårdene **Berg**, eier var i mange år bakermester Håkon Lein, **Prøven** eller **Enoksengården**, **Østmo**, som er snekker Strands gård, og som ble bygget av en Tørres Nielsen, derfor **Tørresbakken**, som **Testmanns gate** het i daglig tale før. Så kommer **Josefines Minde** eller **Dørumgården**, og det navn bar også vognmann Eids gård på kartet, men det var **Midtvold** den egentlig het. Likesom gården rett over het ”Grunn nr. 16” eller **vognfører Johansengården**, for å skille den fra skredderens, som het **Nyborg** som offisielt navn. Mellomveien het fra nr. 7 av, **Veie** nr. 1 – der Lademoen hjem for gamle – nå er, **Nordvold** nr. 1 og 2 var henholdsvis **Fagerligården** og **Bakkengården**, som den dag i dag er i samme slekters eie, som så mange andre gårder der inne. **Nyheim** er nåværende **Kuløygården**, og **Nyborg** har vi nevnt før. **Asklund** het den nåværende **Øyåsgården**.

I Anders Buens gate het det foruten **Veie** nr. 1 på hjørnet (Mellomveien 7). **Veie** 1 og 2 og disse var kalt **Losgårdene**, fordi losene Pedersen bodde der før. Øverste gård i denne gate het **Sæther**. En tid var det altså tre ved navn Sæther som eide gårder der, men den ene ble holdt ut fra den andre, ved de navn som er nevnt. En annen benevnelse, selv om den ikke var offisiell, var **Tvillinggårdene**, som er Gisle Johnsons gate 2a og 2b.

Men inne på **Rønningssletta** var det merkelig nok ikke offisielle navn på noen av gårdene, de nøyde seg med eiernavnet. Her var det Rønningssletten fra nr.1 til nr. 14. Naturligvis ble gårder her som ellers i menigheten oppkalt etter eieren, men det er ikke offisielle navn i den forstand.

Fra Åtet til Jordans flod. Flere navn på gårder.

Slike ting som **Berthagården** for Nedre Møllenbergs gate 87 og **Blækkangården** for nr. 83 vedkommende og **Gjevinggården**, er navn etter enten de om eide den eller bodde der. Det samme er tilfelle med **Gisvoldgården** lenger oppe i Gamle Kongvei, og til høyre, lengst oppe i samme gate, rett over idrettsplassen, begynte det med **Taterfredriksen**, etter en omstreifer av samme navn. **Strømsvikgården**, **Rønning** og **Øyås**. Alle disse gårdene måtte hente vann fra nærmeste vannpost, som var ved slutten av Øvre Møllenberg gate. Dette med vannhenting skal jeg komme tilbake til i en seinere artikkel. Men i samme gate var det i nr. 6 et navn som nå har forsvunnet. Det var **Ring**, etter en bakerforretning av samme navn, som bakersvennene her i byen startet. Det er ennå bakerforretning i denne eiendom.

Det er helt naturlig for eksempel å si om nederste del av **Fjæregaten** at det er i **Halvorsenbakken**. Ingen lamonitt er i tvil om hvilken bakke det er, og at den fikk navnet etter kjøpmann Edvard Halvorsen, som tok borgerskap 5/11-1895 her i byen. En i menighetsarbeidet – spesielt gamlehjemssaken – sterkt interessert mann. Selv om samme mann døde 25/4-1953, og har fått etterfølger, lever navnet videre i daglig tale, men det har aldri hett det offisielt.

Inne i Ladehammerområdet har vi navn som en egentlig ikke kan kalle offisielle, men de var i daglig tale, så det var ingen som var i tvil om benevnelsen den gang. Det var blant annet at **Labekken** kaltes **Jordans flod**. Det er ikke i bibelsk betydning den benevnelsen er blitt til, men fordi at en mann ved navn Jordan hadde sin fabrikkvirksomhet akkurat ved den brua som førte fra byen og til Strindas grunn. I det nye byområde der inne har vi levninger fra den tid da Ladehammeren var militært område. Her har vi **Krutthullet**, **Krutthuset** – som forresten enda står der – og en bakke som heter **Soldaten**. Her ble hoppeliten på Lademoen kåret.

Utnavn har det vært og vil det bli på mange hus eller strøk. De er ofte karakteristisk for strøket eller huset. Et av de eldste fra Lademoen er **Aatet**. Det var en husklynge som lå til høyre, like før undergangen i **Strandveien**. **Gjennomtrekk** var ikke bare ett, men flere hus, og sikkert alle svarte til navnet. **Smia** og **Pottemakeriet** – det siste er tidligere **Ynglingen** – sier oss bare hvilken håndverksbedrift som var der.

Biskop Darres gate. Mannen bak gatenavnet i Adresseavisen 22/1-1955.

Biskop Darres gate går fra Strandveien og i sydøstlig retning mot jernbanelinjen på Lademoen. Den er oppkalt etter den rikt utrustede biskop i Trondheim, skolemannen og historikeren Hans Jørgen Darre som ble født i 1803 i Klæbu hvor hans far, Eidsvollsmannen Jacob Darre, var sogneprest. Hans Jørgen Darre gikk på Katedralskolen i Trondheim, og både der og til den teologiske embetseksamen i 1827 fikk han virkelig gode eksamener.

Hans Jørgen Darre ble personellkapellan hos sin far i Klæbu, og etterfulgte ham i embetet i 1833. Samme år giftet han seg med Ida Wilhelmina Dessen som var datter av sorenskriveren i Gauldal. Hun var født i Kjøbenhavn. I 1838 ble Klæbu Seminarium opprettet, og sogneprest Darre ble dets naturlige leder. Her fikk han vise at han ved siden av å være en ildsjel når det gjaldt folkeopplysningsarbeidet, også hadde fremragende pedagogiske evner. Gjennom lærerutdannelsen fikk han stor innflytelse på arbeidet i folkeskolen. Som en kuriositet kan det nevnes at legatstifteren, lærer og kirkesanger Esten Stendahl, som vi skrev om i forrige artikkel i denne serie, var blant Darres første elever på seminariet.

Darre ble prost i Nordre Dalene prosti, som nærmest svarer til Strinda prosti, i 1843, og i 1848 ble han biskop i Trondhjems Stift. Også som biskop minnes han først og fremst som skole- og folkeopplysningsmannen. Han var en god venn av rektor Bugge ved Katedralskolen, og de hadde et fruktbringende samarbeid. De to må regnes som de fremste personligheter i skolearbeidet i sin tid – ikke bare i Trondhjems Stift, men også i hele landet.

Biskop Darre var for øvrig en mann med vide interesser. Han ble preces i Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, og syslet i sine senere år meget med historiske studier. Dessverre ble han i sin manndoms år hårdt rammet av reumatiske lidelser, som nok gjorde sitt til at hans arbeidskraft ble svekket før man kunne vente det. Allerede i 60-årsalderen søkte han av helbredshensyn avskjed fra bispeembetet. En av hans døtre - Amalie – var gift med den bergutdannede Nicolay Buchholdt. Han hadde en betrodd stilling i et stort spansk grubeselskap. Forholdsvis kort tid etter at biskop Darre hadde fratrudd som biskop, flyttet han ned til sin datter og svigersønn. Det var rimelig at han med sine store lidelser søkte lindring i et mildere og bedre klima.

Slik gikk det til at biskop Hans Jørgen Darre som var født i Trøndelag og hadde hatt all sin virksomhet her, levde det siste tiåret av sitt liv i Syden fjernt fra den del av Norge hvor han hadde lagt ned sitt store og betydningsfulle arbeid. Han døde i byen Miraflores – ikke langt fra grensen mot Portugal – i 1874. Ni år senere ble hans bære ført tilbake til Trondheim. Det skyldtes at den gamle norske biskop som lutheraner ikke kunne få hvile i innviet jord i det katolske Spania. Han fikk da sin grav på Domkirkegården, men gravstedet er ikke synlig lenger. Biskop Hans Jørgen Darre var hedret med St. Olavs Orden.

Det var ved den store gatedåpen i Østbyen like før århundreskiftet at denne sidegaten til Strandveien fikk navnet Biskop Darres gate. Før hadde den greidd seg med lokalnavnet **Myhregata** etter handelsmann Ove Johansen Myhre som var født i Verdal i 1825. I 1861 løste han handelsborgerbrev og etablerte seg som kjøpmann på Bakklandet. I 1877 gikk han konkurs sammen med en rekke av de andre Bakklandshandlerne som hadde spilt en betydelig økonomisk rolle i byen. De mange fallitter skal ha hatt sammenheng med en krise ute i Europa og kjøpmennene på Bakklandet ble aldri senere av samme betydning som tidligere. Samme år ble Myhres borgerskap oppsagt. Den gang bød det på meget store vanskeligheter å kunne etablere seg som handelsborger igjen når man hadde spilt fallitt. Ove Johansen Myhre tok konsekvensen av dette og startet på nytt utenfor bygrensen hvor han siden drev sin forretning i mange år og hadde en sikker levevei. Han døde først i 1910, og fikk altså oppleve at en gate som i mange år på folkemunne hadde båret hans navn fikk et nytt og mer høytidelig offisielt navn.

General von Krogh var Norges mektigste mann Flotte gatenavn på Lademoen

Enkelte gater i menigheten er ikke akkurat representasjonsgater som vises fram for tilreisende. Men det er ikke Lademoen menighet alene om. Allikevel har kanskje ingen menighet så mange fine gatepartier som vi. Enkelte av dem burde vært fredet i sin helhet, så ettertiden kunne ha gledet seg over hvor pent det var der folk bodde i den tiden da mange bodde så altfor dårlig. Men når det gjelder fine gatenavn kan ingen menighet konkurrere med Lademoen. Det vrimler av navn på biskoper som har gitt gater navn etter seg. En av dem – Aslak Bolt – han var til og med erkebiskop, danner grunnlaget når alt som har med gårdshistorie, skal skrives rundt om i Trøndelags bygder. Andre har vært markante skikkelser både her i byen og i landsmålestokk. Det var forresten langt mere fremtredende med fine personnavn før.

Om det var for at det var for mange store menn som hadde fått sine navn knyttet til gater i Lademoen menighet, eller det var av andre beveggrunner, skal være usagt. Men i et enkelt tilfelle mistet vi tre gater i menigheten, etter like mange personer som var blant Norges fremste menn. De var med og stiftet det første vitenskapelige selskap i Norge, som ble stiftet her i byen i året 1760. Det holder nu til ute ved Museumsplassen. De gater det her er tale om var: Gerhard Schønings gate, oppkalt etter rektoren ved Trondheim Katedralskole, det var Johan Ernst Gunnerus, som var biskop her i byen, med et distrikt som gikk fra Molde til Varangerfjorden, og Peter Suhm, som med sin veldige boksamling var den som dannet grunnlaget for Det Kongelige Bibliotek i Danmark. Det var kanskje ikke akkurat i vitenskapelige omgivelser disse gater lå, men det er jo ikke alltid at gatenavn har noen tilknytning til person og strøket. Gatene ble imidlertid flyttet til slike omgivelser som passet bedre til deres person og de

interesser de mest var opptatt av. Men to av disse gater gikk ut fra en gate, som har navn etter en mann, som var langt mektigere, og som sto høyere i rang, enn noen av de personer som ble flyttet.

Det var General Georg Frederik von Krogh. Han var født her i byen i 1732, og døde her i byen i året 1818. Akkurat året at dette vitenskapsselskapet ble stiftet, giftet han seg med ingen ringere enn datteren til den mektige frue som bygget Stiftsgården. Hans militære løpebane blir det for langt å skrive om her i menighetsbladet, heller ikke alle de trefninger han var med i, både i og utenfor Tvillingrikenes grenser. Mellom han og kongen var det en intim brevveksling. På gullkantede brevark ble han av kongen titulert: *"Min kjære Krogh"*! Da de folkevalgte møtte fram på Eidsvoll i 1814, ble disse ønsket velkommen av prinsregenten, den senere danske konge Christian den VIII, med følgende ord: *"Hans majestet har utstyrt meg med alle fullmakter, lik en konge, dog ikke i regard til general von Krogh i Trondheim"*. Bare dette forteller oss hvilken stor person vi har å gjøre med. Men det var ikke bare militære egenskaper han mestret. Det er general Krogh som la ned den første uthulede tømmerstokk, som skulle føre rent drikkevann fra Ilabekken og inn til bykjernen. Han var også en av planleggerne til dette vassverket, som ble vigslet 4. september i året 1777, under den mest storslagne festivitats. Etter 1786 bodde han i Stiftsgården, som han hadde arvet etter sin første kone.

Det gikk ikke slik som general Krogh helst hadde sett nede på Eidsvoll. Den kongemakt han hadde tjent i så mange år, ble overflyttet til Sverige. Da den senere kong Carl Johan – men nu om kronprins – i året 1815 for første gang kom til Trondheim, ble han ledsaget av en annen trøndersk militær, som nu var stasjonert andre steder. Det var general Paul Birch. Denne oppsøkte general Krogh, som naturlig nok – sikkert av den grunn, at sin troskap til danskekongen ville han ikke svike – hadde søkt avskjed som kommanderende general året før. Men Birch kom med hilsener fra kronprinsen, at han ønsket å hilse på Krogh. Sikkert var kronprinsen klar over den gamle generals syn på foreningen med Sverige. Krogh unnslo seg derfor med, at han som sengeliggende ikke kunne motta en slik kongelig person. Men Birch forsikret, at kronprinsen hadde sagt, at det ikke måtte tas hensyn til hans person og den sengeliggende situasjon. Den gamle general fikk med ett fornyede krefter. Han sto opp og iførte seg sin gallauniform, som var behengt med langt flere ordener enn kronprinsens. Deriblant hadde han selveste Elephantordenen i vatret bånd hengende over skulderen. En dansk orden, som kun var forbeholdt fyrster. Møtet mellom de to ble en av de hjerteligste sammentreff general Birch hadde overvært. Straks etter dette møtet fikk samme Birch ordre om å overlevere general von Krogh den svenske Serafimerordenen. Også denne orden var forbeholdt fyrstelige personer.

General von Kroghs gate var etter reguleringen bestemt til å fortsette frem til Stiklestadveien og bøye av oppover helt til nåværende undergang ved Ståltaugfabrikken, men denne regulering ble det ikke noe av. Det reguleringskart, som viser denne prosjekterte gate, vrimler av slike navn, at en

skulle tro at det var bare Lademoens menighet, som var verdig til å ta vare på de store navn, som har vært her i byen, for å kunne fortelle etterslekten noe av byens historie.

Per Øverland

Ynglingen på Lademoen
Barn og unge i kristelig virksomhet
gjennom hundre år
1890 – 1990

Lademoen kirkes småskrifter 3
ISBN 82-92176-31-4

Trondheim 2001

Forord

Som mangeårig medlem av Lademoen menighet og som kirkehistoriker har jeg vært interessert i å få vite mer om den kristelige virksomheten på Lademoen i tidligere år. Omkring Trondheim bys tusenårs jubileum og dessuten i forbindelse med kampen om bevaringen av Svartlamo'n, er det blitt skrevet ikke så lite om bydelen. I 1997 kom blant annet bøkene: Kim Småge (red.), *Svartlamon lever*, og Trond Moksnes, *1000 minner*. Ser en på disse bøkene og på det meste av det som ellers er publisert får en lett inntrykk av at Lademoen utelukkende har vært en arbeiderbydel dominert av stor sosial nød og alle de problemer arbeidsløshet, drukkenskap, trangbodddhet, dårlig hygiene og kriminalitet fører med seg. Dessuten kan en få inntrykk av en slags romantisering av fattigdommen uten at samholdet og de mange positive trekk kommer helt til sin rett. Andre sider av bydelens liv blir lett usynlige. Noe av det samme inntrykk kan en få av de to store historieverkene om Trondheim by. Det sier seg selv at blant annet det kristelige og kirkelige innslaget blir lite vektlagt.

Ikke minst kontakten med Oscar Ulseth har gitt meg mange glimt av det kristelige livet. Han vokste opp på Nedre Lademoen og ble salgssjef i Felleskjøpet Han var i mange år en ildsjel i Ynglingen og trofast medlem av Lademoen kristelige ungdomsforening. I tillegg var han aktiv i mange andre deler av menighetens arbeid på Lade og på Lademoen. Han har tatt vare på flere av de aktstykkene som jeg har benyttet. Også andre som har hatt kontakt med miljøet i Ynglingen og i Lademoen kristelige ungdomsforening, har gitt meg hjelp med opplysninger som har vært til stor nytte.

Når jeg har arbeidet med dette stoffet, har tankene ofte gått tilbake til min egen tid i KFUM. Fra 1943 var jeg selv tillitsmann i Triangel-guttene i Lilleborg KFUM i Oslo og kom på den måten inn i det rike menighetsarbeidet i Lilleborg småkirke. Tiden der ble bestemmende for mitt liv. Den samme begeistring og den samme omsorg for fysisk og åndelig fostring som jeg møtte i Lilleborg, har jeg merket gjennom gulnende papirer og ikke minst gjennom minner folk har fortalt meg fra Ynglingen på Lademoen.

Universitetet på Dragvoll
den 7. november 2001

Per Øverland

Nytt opptrykk i 2011

Innholdsfortegnelse

Forord	37
Innholdsfortegnelse	39
Ynglingens historie. En innledning	41
1. Overblikk	42
2. Ynglingen startes	43
3. Lademoen Unge Kvinners Kristelige Forening	45
4. Ynglingens første 25 år	47
a) Et sted å være	48
b) Virksomheten	49
c) Økonomien	52
d) Sekretærene og de andre betalte medarbeiderne	54
e) Ledelsen i Ynglingen	55
f) Ynglingen blir ungdomsforening	57
5. Fra første til andre verdenskrig, fra 1915 til 1940	60
6. Krigsår og etterkrigstid fra 1940 til 1965	67
7. De siste 25 år. Nedgangstiden fra 1965 til 1990	74
8. Personregister	79

Ynglingens historie. En innledning.

Kristelig ungdomsarbeid står i en sammenheng. Den nærmeste konteksten er den lokale menigheten og virksomheten i kirken. Dessuten er ungdomsarbeidet en del av bydelens liv. Likevel er rammen om arbeidet ikke fullstendig nevnt med dette. Kristelig ungdomsarbeid er en del av ungdomskulturen både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Det er også et samfunnsfenomen. Det vil si at et lokalt ungdomsarbeide er et viktig ledd i samfunnet vårt. Det er ofte de mest våkne blant jentene og guttene som finner sin plass i arbeidet og blir ledere der. De blir gjerne å finne igjen i lag, foreninger og i all slags forenings- og organisasjonsarbeid senere i livet – og ofte også i politikken eller i andre ledende stillinger i samfunnet.

I den etterfølgende fremstillingen er det ikke gjort noen spesiell undersøkelse av hvordan medlemmer av Ynglingen og den senere Lademoen kristelige ungdomsforening har gjort seg gjeldende i andre lag og foreninger i Trondheim eller i landet for øvrig, men bare et overflatisk kjennskap til noen av medlemmene kan fortelle at mange av dem har gjort seg gjeldende på de forskjellige områder. Det er lett å få øye på dem som har engasjert seg i politikken eller i fremtredende stillinger i det statlige eller kommunale byråkrati. Og selv har mange av dem gitt uttrykk for at sin første trening og sin første lyst til å engasjere seg i organisasjonsarbeide, fikk de i Ynglingen, kanskje med bare et lite tillitsverv. I et strøk med mye fattigdom og sosiale problemer kan det være av umålelig verdi at unge mennesker får impulser fra et slikt arbeide.

I denne fremstillingen er det nevnt litt om ungdommer på Lademoen som fikk sin fostring i idrettslagene (og i det kristelige arbeidet) og som senere i livet har sagt rett ut at uten inspirasjonen derfra hadde de aldri nådd de mål i livet som de fikk nå. Derfor er dette sosialhistorie av beste merke. Når en i dag ser tilbake på det pulserende og rike barne- og ungdomsarbeidet som utfoldet seg på Lademoen gjennom storparten av 1900-tallet, kan en vanskelig unngå å spørre om det ikke mangler noe vesentlig i ungdomskulturen når en ser på dagens situasjon.

Dagens befolkning på Lademoen er langt mindre enn tidligere. Dessuten er den satt sammen på en annen måte. Den gangen var det en stor mengde barn og ungdom. Det ble bygget to store barneskoler, Lademoen og Lilleby. I dag er det nok plass for barneskolen i den ene av dem, Lilleby oppvekstsenter. Den andre, Lademoen skole fra 1906, er for lengst nedlagt. Den ble først omdannet til ungdomsskole, men er i dag kunstnersenter. I dag dominerer studenter og pensjonister boligområdene. Studentene er korttidsbeboere og kan vanskelig engasjere seg særlig lenge i noe lag. Og pensjonistene har jo ikke sin plass i ungdomsarbeidet! Befolkningens midtre alderssjikt er i dag preget av unge familier med små barn som bor her for å ha en rimelig husleie inntil de så snart som mulig vil få seg bedre husvære i et villastrøk i utkanten av byen. Dette er også en gjennomgangsbefolkning. Noe av grunnlaget for barne- og

ungdomsforeninger er borte. Det samme problemet preger også kirkens og menighetens virksomhet i dag.

Det barne- og ungdomsarbeidet som skal omtales her, fikk en nøyaktig hundreårig historie. Det er ikke ofte en kan følge en bevegelse i bevarte dokumenter gjennom nøyaktig hundre år. Det kildematerialet som foreligger i protokoller og andre aktstykker kan sies å beskrive *The rise and fall of Ynglingen* på Lademoen. Det er verdt å merke seg at ved 100-års-jubiléet i 1990 hadde Lademoen kristelig ungdomsforening fremdeles engasjerte tillitsmenn som ga foreningen en ordnet avvikling. De så at tiden for dette arbeidet var ute og de sørget for å selge huset og gi de oppsparte midler til liknende virksomhet på Lademoen og i distriktet ellers.

1. Overblikk

Barn og unge på Ner-Lamo'n visste å utnytte den muligheten til fritidsaktivitet som de fikk gjennom Ynglingen i Strandveien 72. Ifølge vår hjemmelsmann, Oscar Ulseth, var det få barn i strøket som ikke var innom én eller flere av aktivitetene der i løpet av sin oppvekst. Virksomheten fikk en bråstopp under krigen da okkupasjonsmakten raserte huset for å bygge en stor ubåthavn. Allerede i 1890 begynte arbeidet. Den 15. november det året ble Bakkestrandens Ynglingeforening stiftet etter initiativ av den unge teologen Hannibal Stabell etter mønster av engelske, tyske og norske foreninger. Som navnet forteller holdt de til på Bakkestranden, i Bakkestrandens Bedehus, men i 1895 var Strandveien nr. 72 til salg. Der hadde Andreas Moe hatt sitt pottemakerverksted, men nå stod det stengt og med tilspikrede vinduer.

Foreningen samlet inn penger, fikk banklån, kjøpte huset og pusset det opp til sitt bruk. Der holdt de i den første tiden møter hver onsdag og søndag. Typisk for ynglingeforeningene var at møtene både hadde andakter og kulturelle innslag på programmet. Det ble holdt foredrag om alle slags emner som kunne interessere gutter og så var guttene selv aktive med håndskrevne aviser, innlegg, spørrekonkurranser og mye annet. Mang en Lamogutt fikk sin ildprøve i å opptre offentlig og i å ordlegge seg i en forsamling nettopp i Ynglingen. De satte i gang med sangkor og musikkforening. Og så bygget de opp sitt eget bibliotek.

Jentene kom også i gang. Det var utenkelig at gutter og jenter skulle være sammen. Derfor hadde de hver sin forening. I oktober 1891 ble Lademoen Unge Kvinnens Kristelige Forening, UKKF, dannet. Etter fem møter hadde foreningen 63 medlemmer. De leide lokale hos maler Haugen i Innherredsveien, men fra 1897 til 1911 hadde de tilhold i Meierisalen, altså i huset til Trondhjems meieri på hjørnet av Fjæregata og Innherredsveien. Jentene hadde en lignende aktivitet som guttene og de fikk også sitt eget bibliotek. I 1915 gikk de to foreningene sammen og Strandveien 72 ble som et hjem for begge kjønn.

Under første verdenskrig og i noen år etterpå gikk arbeidet tregere og oppslutningen var laber, men fra 1927 snudde trenden. Etter hvert ble aktiviteten

større enn noen gang før. I 1939 ble det holdt 325 møter i huset og medlemstallet var nær 300. I tillegg til hovedforeningen var det to avdelinger for piker og to for gutter, henholdsvis for dem som var 10-14 år og 14-18 år. Det var to speidertropper og en seniorgruppe for KFUK-speidere. Det var en egen forening Tusenfryd som besøkte gamle og syke i Lademoen menighet og dessuten støtteforeningen Vårblomsten av mødre og andre voksne kvinner. Videre var det Triangelgutter og en misjonsforening som støttet KFUK/KFUM's Ungdomsmisjonen som hadde misjonærer på Madagaskar og på andre misjonsmarker.

Da ungdommene mistet Strandveien 72 i 1941, flyttet Ynglingen tilbake til Bakkestrandens bedehus og senere til eget hus i Nedre Møllenberg 73. Foreningen ble nedlagt i 1990 – etter 100 års virksomhet.

2. Ynglingen startes

Det var Trondhjems Indremisjon som stod bak grunnleggelsen av det barne- og ungdomsarbeidet som er vårt tema. Indremisjonen hadde bygd Bakkestrandens Bedehus. Huset står fremdeles i all hovedsak slik det ble bygd i 1887. Det står på hjørnet av Fjæregata og Østersunds gate. Det eies av Lademoen menighet og er nå Lademoen bydelshus. Der samlet indremisjonen folk i strøket til oppbyggelige møter. Deres henvendelse gikk i første rekke til voksne selv om mange arbeidere og fattigfolk vendte det døve øret til innbydelsene. Lederne var opptatt av at barna og de unge som bodde der, skulle komme under kristelig innflytelse. Trondhjems Indremisjon ansatte en ung teolog, *Hannibal Stabell*, som fikk i oppgave å starte et arbeide for barn og unge på Bakkestranden.

Det var i 1870- og 1880-årene at bebyggelsen for alvor vokste opp langs den langgrunne fjæra fra Bakklandet til Ladebekkens utløp. Der hadde det fra før vært klynger av småhus som ble kalt Kolonien, Valhalla og Utsikten. Bakkestranden var navnet på strandområdet fra Bakkebekkens utløp ved Nonnegata og til den bekken som løp ut ved den senere Biskop Grimkjells gate. Inntil 1835 hadde området tilhørt gårdene Bakke og Rønningen. Da Bakke gård ble delt i to gikk denne delen over til den nye Rosenborg gård. Veien som gikk der het i 1877 Bakkestrandveien. Navnet ble senere forkortet til Strandveien og betegnet da veien fra Innherredsveien til Ladebekkens utløp, altså det nordøstlige del av den opprinnelige Bakkestrandveien. Tidligere lå det en rekke husmannsplasser under Rønningen gård innover her. Senere kom to grupper av små hus samlet under betegnelsene Colonien og Valhalla slik det fremgår for eksempel av folketellingen for 1865. Nå ble det bygget mange nye én- og toetasjers hus. I dag ville vi kanskje si at strøket ble fortettet. Kvaliteten av de nybygde husene var ofte av ringeste slaget. Det ble bygget enten like innenfor eller like utenfor bygrensen. Det var først i 1893 at dette området ble overført fra Strinda herred og ble en del av Trondhjem by.

Bakkestrandens Bedehus stod ferdig allerede i 1887. Tomten var gitt av eierne av Rosenborg gård slik at det kunne bygges et menighetshus for folk som bodde mellom Bakke og Lade kirker. Det ble også bygget et Børneasyl på tomten. Det var datidens navn på en barnehage. Fremdeles ligger Lademoen barnehage i Østersunds gate 3 og drives som en moderne pedagogisk institusjon. Bedehuset var (og er) matrikulert som Østersunds gate nr.1. Barnehagen er nummer 3.

Bakkestrandens Bedehus ble det første tilholdsstedet for Ynglingen. Så snart Hannibal Stabell kom på plass, tok han fatt på oppgaven med å samle ungdommen på Bakkestranden og i de omliggende strøkene. Han innbød til møter for barn og ungdom i Lillesalen i bedehuset. Til en begynnelse var det møte hver uke for ungdom ned til 12 år. Tilstrømningen var så stor at møtene ble begrenset til dem som var blitt konfirmert. Interessen var så stor at han så at det var grunnlag for å danne en forening. Hannibal Stabell innbød til et konstituerende møte den 15. november 1890 og foreningen fikk navnet Bakkestrandens Ynglingeforening. I daglig tale ble navnet raskt til bare Ynglingen.

Mønsteret for den nye foreningen hadde Stabell fra ynglingeforeninger som var dannet i flere norske byer tidligere. Det var et engelsk konsept. I 1844 dannet *George Williams* i London den første foreningen av denne typen. Bakgrunnen var at han så at mange av Londons læregutter gikk for lut og kaldt vann. Tidligere var læregutter betraktet som medlemmer av mesterens familie. Slik var det også i Norge. Mesteren var i fars sted for sin læregutt eller sine læregutter. De bodde gjerne sammen med hans familie. Etter hvert som verkstedene ble til håndverksbedrifter ble forholdene større og virksomheten ble mer som industrier og fabrikker. Læreguttene ble så mange at de måtte finne seg andre steder å bo. De ble et lett bytte for storbyens fristelser og farer og mange visste ikke hva de skulle finne på utenom arbeidstiden. I London ble altså den første KFUM-foreningen til, Kristelig Forening for Unge Menn. Der het den YMCA for Young Men's Christian Association. Ved siden av et kristelig program som skulle hjelpe guttene til å leve et kristelig liv, tok foreningen opp andre viktige oppgaver. De satte i gang utdanning og tok opp ulike kulturelle innslag som skulle virke opplysende og gi dem nye og større perspektiver på livet. Foreningen sørget både for å skaffe boliger og bygge opp bibliotek for guttene. Virksomheten i foreningen fikk stor betydning for det videre livsløpet for mange av medlemmene.

I de norske KFUM-foreningene ble alle interesserte unggutter innbudt til medlemskap, men mønsteret for aktiviteten var det samme som i London. De norske foreningene gikk gjerne under navnet Ynglingen eller ynglingeforeningene. I mange norske byer finner vi fremdeles dette navnet, slik som i Bergen og i Stavanger. Yngling var et ord som rett og slett betød en ung gutt. Det nærmeste forbildet for den nye foreningen på Bakkestranden fant Stabell i Trondhjems Ynglingeforening som ble dannet i 1874 av presten

Sigvald Skavland som var ansatt i Vår Frue kirke. I 1899 bygde Trondhjems Ynglingeforening sitt nye hus i Prinsens gate 2a. Det ble da regnet som byens fineste i sitt slag. Der holder nå Baptistmenigheten til.

3. Lademoen Unge Kvinners Kristelige Forening

Ynglingeforeningene var fra starten av rene gutteforeninger. Det var vanlig å ha både skole og foreningsvirksomhet delt for gutter og jenter. Året etter at Bakkestrandens Ynglingeforening ble grunnlagt, fikk jentene i strøket sin egen forening. Fem voksne damer, fru Marie Koen, fru Trine Øverland, fru Julie Thrane, fru Petra Dahl og diakonisse Anna Røsand, dannet i oktober 1891 et styre med fru klokker Koen som formann. Dette styret innbød den 1. november 1891 unge kvinner til et første møte i et lokale som de hadde leiet i Innherredsveien hos maler Haugen. Vi ser altså at både gutteforeningen og pikeforeningen ble dannet ved at voksne tok initiativet. Det var nok både naturlig og nærliggende i et patriarkalsk tid med sterk foreldreautoritet. Gutteforeningen ble konstituert på demokratisk manér ved at initiativtaker og gutter sammen konstituerte foreningen. Pikeforeningen derimot ble dannet av det selvoppnevnte styret av voksne damer. Hvor fjernt vi er fra vår tids demokratiske tankegang ser vi også av at gutteforeningen valgte sitt første styre først i 1893! Alle parter må ha tatt det som en selvfølge at initiativtakeren ledet arbeidet også etter konstitueringen.

Også jentene og de unge kvinnene sluttet opp om initiativet. Foreningen fikk navnet Lademoen Unge Kvinners Kristelige Forening, (UKKF). Etter fem møter hadde foreningen 63 medlemmer. Da de hadde holdt på i ett år trengte de større plass og de fikk møterom i Lademoen Asyl. I Asylet fikk de for øvrig gratis lokale. Det viser hvor viktig de ansvarlige for Asylet syntes at foreningens virke var. I fire og et halvt år holdt de til i Asylet. Deretter fikk de opprettet en kontrakt med Trondhjems Meieri om at de skulle få leie Meierisalen. Den lå i andre etasje i meieriets gamle bygning ved hjørnet av Innherredsveien og Fjæregata. Der var det melkeutsalg i første etasje. Huset lå ut mot Fjæregata ved siden av et hus som lå ut mot Innherredsveien. (Det var også en sal kalt Meierisalen i Biskop Darres gate 10. Den salen var mye brukt og der holdt Kiss Rinnans arbeidsstue til i mange år.) Jentene leide en forsamlingsal med et leseværelse. I leseværelset hadde de sitt eget bibliotek. De fikk årlige tilskudd fra Jenssens legat til innkjøp av nye bøker. En bok fra UKKF's bibliotek kan en nå se i Lademoen kirkes bibliotek. Ikke minst biblioteket røper at de unge kvinnenenes forening hadde det samme dobbelt sikte som vi så hos de unge menn: Det ene var den kristelige fostringen; det andre var utdanning og videre kulturell fostring.

Datiden hadde lite syn for verdien av videre skolegang, særlig for piker. De skulle bli koner og mødre og ha sin livsoppgave i å ta vare på sin familie. Derfor syntes gjerne foreldrene at det var godt og naturlig at jentene kunne

bruke noen ungdomsår som hushjelper, barnepiker eller tjenestejenter enten på gårder på landet eller på spisesteder, pensjonater eller hos private husholdninger i byen. De trengte øvelse i husstell, barnepass og matlaging. Og så skulle de lære å lystre og å innordne seg! I disse årene hadde det åpnet seg noen få arbeidsplasser for kvinner for eksempel i telegrafene, på telefonsentralene, på sykehusene eller som lærerinner i skolene. Den typen stillinger var det gjerne døtre fra velstående hjem som fikk, fordi det trengtes en viss utdanning. Det hadde familier med bedre råd anledning til å gi sine døtre. Piker som vokste opp i fattigere hjem hadde ingen mulighet for noen slik utdanning. Og sjelden hadde foreldrene forståelse for at det var ønskelig heller. Ja, det var faktisk foreldre som mente at jentene ville bli dårligere koner og mødre av å få videre skolegang! Da ville de få vansker med å slå seg til ro med slitsomt stell for mann, hus og barn i mange år. Mange av medlemmene i UKKF fikk impulser og hjelp til å se sitt liv i et større perspektiv og få staket ut en livskurs som de fulgte med glede.

Det kan være behov for å få et overblikk over historien til Unge Kvinners Kristelige Forening før den gikk sammen med Ynglingen. Vi kjenner godt både til opprinnelse, utviklingen og avviklingen av den. Derfor er det lett å gi et overblikk. Som vi så ovenfor ble den dannet i 1891 og som selvstendig forening ble den nedlagt etter vedtak i 1915. Den eksisterte altså bare i 24 år. Da hadde den holdt til i maler Haugens hus i ett år, i Asylet i 4 ½ år, i 14 år (fra 1897 til 1911) i Meierisalen og i de siste fire årene i Strandveien 72. I de 24 årene hadde mange generasjoner unge piker vært medlemmer og hatt nytte av tiden der. Og selv om den ble nedlagt i 1915 så gikk virksomheten videre innenfor Ynglingen som da hadde både gutter og jenter som medlemmer.

Lederskapet i UKKF hadde den første formannen, fru Marie Koen, frem til 1910, altså i hele nitten år. Hun må ha vært som en åndelig mor for de unge kvinnene. Hun ble avløst av frøken Dagny Berg, som ledet foreningen fra 1910 til 1913. Etter henne ble frøken Tora E. Andersen formann frem til 1915. Foreningen hadde i det meste av sin eksistens sin egen lønnede sekretær selv om lønnen var liten og det var et strev å samle inn den lille lønnen som sekretæren skulle ha. I 1899 ble den første lønnede sekretær ansatt. Selv om det ble gitt bidrag fra ulike institusjoner ble det i noen år avholdt årlige basarer for å skaffe midler. Basarene ble avløst av årlige offerdager da medlemmene gav så mye de kunne avse til foreningens drift. Offerdagen var gjerne lagt til stiftelsesdatoen eller nær den. Den senere formann, Tora E. Andersen, var sekretær i fire år. I åtte år hadde frøken Jeanette Wahl denne tjenesten.

Vi får et lite innblikk i foreningens indre liv når vi ser på de ulike underavdelinger som var virksomme. Allerede det første året ble det dannet en sangforening, men den greide ikke å holde seg i sammenhengende virksomhet fordi tilslutningen var varierende. I 1899 dannet de noe som ble kalt Søsterkjeden og senere kalt Mottagelseslaget. Det var en gruppe som skulle medvirke til å styrke det indre liv. Den virket etter hensikten og kom til å bli

som en kjerne i foreningen. Senere ble det dannet en misjonsforening for voksne kvinner og en pikemisjonsforening kalt Sollys. Det ble også dannet en avdeling som ble kalt Tusenfryd. Den hadde til oppgave å besøke gamle i menigheten. I de siste årene av foreningens selvstendige liv kom en egen avdeling, ”Yngres avdeling”, for piker i og under konfirmasjonsalderen. Det er et velkjent problem i denne typen foreninger at de medlemmer som virksomheten har betydd svært mye for, nødvendig vil slutte. De vil gjerne fortsette som aktive medlemmer også når alderen skulle tilsi at de burde finne seg til rette i annet voksenarbeid. Ved å fortsette blir de gjerne et hinder for å få nye unge med. For de yngre pikene blir det en hindring at de vanskelig kan føle seg helt vel sammen med de litt eldre som de selv føler er svært mye eldre enn dem! På sett og vis kan en si at suksessen kan ødelegge en forening av denne typen. Når medlemmene trives så godt sammen at foreningen eldes sammen med dem. Det de ikke riktig forstår at en ungdomsforening stadig trenger nye unge for å fortsette å være en forening av og for ungdom!

UKKF flyttet inn i Trondhjems Meieris bygning i oktober 1897. I Meierisalen ble de helt til i 1911. Da innledet de et samarbeid med Ynglingen og flyttet sin virksomhet til Strandveien 72. Da hadde Ynglingen på sin generalforsamling den 26. juni 1911 vedtatt å utvide sin virksomhet til også å omfatte unge kvinner og oppta dem som medlemmer. I 1911 innledes et fire års samarbeid mellom to selvstendige foreninger. Det er ikke vanskelig å forstå at dette i det lange løp ville virke uholdbart fordi begge holdt til i samme hus og hadde samme formål. Det måtte dessuten være et problem at den ene var åpen for begge kjønn, mens den andre bare hadde unge kvinner som medlemmer. Det kan vel heller undre en at det tok hele fire år før UKKF valgte nedleggelse eller egentlig full fusjon med Ynglingen. At det tok hele fire år forteller helst noe om hvor stor betydning UKKF hadde hatt og hadde for de unge kvinnene som identifiserte seg med den. På generalforsamlingen i UKKF i februar 1915 ble det vedtatt å nedlegge foreningen. Det ble henstilt til alle medlemmer å gå inn i den felles foreningen. Og det ble vedtatt å overdra alle eiendeler til denne. Nedenfor skal vi se at den felles foreningen egentlig allerede bestod fra 1911 da det ble valgt et felles styre med både kvinnelig og mannlige medlemmer. I 1915 ble det altså satt et tydelig punktum for UKKF’s historie. Vi skulle gjerne visst om noen av UKKF’s mest trofaste medlemmer sluttet i 1915 eller om alle fulgte appellen om å gå inn i Ynglingen.

4. Ynglingens første 25 år

Det var i 1915 Bakkestrandens Ynglingeforening kunne feire sine første 25 år. Og året 1915 har vi allerede vært innom da vi så at UKKF vedtok å gå opp i Ynglingen. Men nå må vi vende tilbake i tid og se på hva som skjedde etter grunnleggelsen. I de første fem årene ble møtene holdt i Lillesalen i Bakkestrandens Bedehus og derpå i et rom i nabohuset, Lademoen Asyl. Begge

steder var det tjenlige lokaler selv om det var ganske mye virksomhet som konkurrerte om den plassen som stod til rådighet. Dessuten må det nok ha vært noe misnøye fra de eldre indremisjonsfolkene med den uro som de unge guttene og de unge jentene med nødvendighet brakte med seg. Heller ikke den gang gikk det nok lydløst for seg når masse ungdom var samlet. Dessuten var det eldre folk som var betenkt ved alle de programposter de unge hadde på programmet og som de eldre synes ikke riktig hørte hjemme på et bedehus. De synes at det var de rent kristelige postene som hørte hjemme der, mens kulturelle og naturvitenskapelige foredrag og for eksempel kunnskapskonkurranser heller burde finne sted annensteds. Både fordi oppslutningen var stor og fordi de unge gjerne kunne tenke seg å få sitt eget hus, så begynte de å se seg om etter et nytt sted å være.

a) Et sted å være

Nede ved Lamofjæra stod det et hus som var lukket og låst. Det var Andreas Moes pottemakeri som ikke lengre var i drift. Huset, som ble bygd omkring 1880, var Strandveien 72. Det er altså ikke riktig som det står i *Trondheim byleksikon*, at huset ble oppført for Ynglingen. Ynglingens leder, H. Stabell, gikk i gang med forhandlinger for å få kjøpt huset. Foreningen hadde lite med midler, men den hadde tydeligvis fått goodwill i strøket. Huset lå på bygslet grunn så det måtte forhandles både med huseier og grunneier. Grunneieren var "Selskapet til Arbeiderboligers Anskaffelse", senere kalt a/s Kolonien. De stilte tomten til rådighet avgiftsfritt så lenge arbeidet ble drevet i kristelig ånd! Huseieren lot det gå for en rimelig pris (kr 1.000.-). Dermed hadde foreningen fått sitt eget hus. De gikk i gang med en omfattende restaurering. Ved egen innsats og ved gaver fra ulike institusjoner var de i stand til å innrede lokalet slik at det ble helt ut tjenlig for formålet. Huset var i én etasje. De fikk en velegnet storsal med store salsvinduer og dessuten en liten sal. Storsalen kunne romme opptil hundre mennesker. Og spør om guttene var stolt av sitt eget hus!

Siden dette huskjøpet var av så stor betydning for foreningen skal vi se litt nærmere på detaljene. Tomten som var bygslet gikk senere over til kommunen, men det gjorde ingen endringer for foreningen. Også kommunen unnlot å ta bygselsavgift. Midlene til å kjøpe og ominnrede huset kom fra flere hold. Trondhjems Brændevinssamlag gav kr 2.600 og Trondhjems Sparebank gav en gave på kr 1.000 og dessuten fikk de to rentefrie lån henholdsvis på kr 2.000 og kr 1.200. Ved siden av foreningens egne midler ble dette nok til både å kjøpe og å bygge om, pusse opp og innrede huset. Ombyggingen kostet langt mer enn kjøpet.

Her skal vi sitere hva en av dem som var med i foreningsarbeidet i den første tiden de hadde sitt eget hus, skriver om stedet: "*Eiendommen hadde i de dager en ganske idyllisk beliggenhet i Lamofjæra. Det var før Trondhjems kommune utvidet sitt havneomraade og sjøen skvulpet blidelig inntil faa meter*

fra uthusveggen. Men under stormflo kom vannet faretruende nær inn paa gaardsplassen og i uvær slo sjøsprøyten mot vegg og vinduer. Saltvannet slet haardt paa maling og treverk. Paa grunn av den lave beliggenhet stod kjelleren som regel under vann, en foreteelse som det ennu ikke har lyktes aa fjerne.” Dette er skrevet lenge før den andre verdenskrigen. ”Gamle og yngre medlemmer er glad i dette lokale og trives godt der. De er begeistret for dets innvendige utseende og hygge. Og det beste av alt er vel gleden av aa kunne faa arbeide i eget lokale. Det gir frihet, trygghet, og har vært et sterkt bidrag til aa holde foreningslivet oppe i vanskelige tider. Man er derfor stort takk skyldig til de menn som i sin tid erhvervet dette lokale for ungdomsarbeidet paa Lademoen.” I en annen sammenheng forteller et annet gammelt medlem mye av det samme på en litt annen måte: ”Det var litt av en idyll på Lamon og i Lamofjæra den gang. En solskinnsdag ved vårt gamle lokale i Strandveien. Utom stakittet, helt inntil uthusveggen, skvulpet det blå hav over fjæresteinene. Lengere ute, på sandbunnen, lekte nakne barn, på gresstuene mellom Strandveien og sjøen satt kallene og dampet på fulle snadder. Men nærmere stasjonen åt fyllingen sig utover. Her tømtes byens søppelkasser og guttene støvet omkring og plukket opp frimerker og andre rariteter de kom over. Lengere innover den grønne, skogkledte Lahammeren, hvor indianere og cowboys sloss om høideplatået. Over det hele blå himmel. Det kunde også være uvær, grått og trist, men allikevel sunt og friskt. Da slo sjøsprøyten over stakitt, mot husveggen, hvor saltet i det lange løp tærte på malingen, så oppussing måtte foretas oftere på sjøsiden enn ellers. Og ved storflo seg vannet inn i kjelleren, så denne som regel var ubrukbar som lagerrum for brensel og den store rulle for vasketøiet litt efter litt råtnet opp.”

Da huset var ferdig stelt, var det stor innvielsesfest. Den ble holdt søndag den 20. oktober 1895 og var en merkedag av de sjeldne. Og her skulle de få holde til med sin mangfoldige aktivitet helt til den tyske okkupasjonsmakten satte en stopper for virksomheten i 1941. For mange generasjoner gutter ble det et sentralt og kjært oppholdssted i 46 år.

b) Virksomheten

Det sentrale i virksomheten var møter og sammenkomster av forskjellig slag. I de første årene da de holdt til i bedehuset og i asyltet var det regelmessig to møter i uka, søndag og onsdag. Onsdag kunne det være leseaftener. Da kunne det være enten høytlesning eller at hver satt med sin bok. Kassaboken viser at det var streng kontroll med bruken av lys. Det var jo ikke elektrisk lys, men gass. Kassaboken fører for eksempel inn at det var brukt ”fem bluss i 2 ½ time”. Et problem var røyking. Den 12. desember 1893 vedtok styret: ”at opsynet skjerpes, tobakksrøyking forbys i foreningens lokaler og i tilfelle fornyet uordener besluttet aa utvise vedkommende.” Etter at foreningen flyttet inn i eget hus fortsatte en med møter søndag og onsdag med noe varierende program. Om

torsdagene var det lesekvelder. Da var biblioteket åpent for utlån. Det ser ut som om onsdagsmøtene samlet flest deltakere. På søndagene kom det færre. Torsdagene hadde fra 8-9 til maksimum 20 fremmøtte.

I 1895 ble det bestemt at foreningens stiftelsesdag skulle feires Allehelgenssøndag den 15. november. Hvert år senere skulle det holdes årsfester på eller ved 15. november. Tiårsfesten ble feiret den 18. november 1900 med omkring 160 deltakere. Den 11. januar 1899 ble det for første gang holdt møte for begge kjønn. Det var ca. 120 til stede. Dette var tydeligvis populært og i ukene etterpå ble det holdt slike ungdomsmøter også i Bedehuset, i UKKF's og i Ynglingeforeningens lokaler. Det var stor tilslutning til disse møtene. Den kanskje viktigste taleren var emissær Wæske (Conrad Wesche). I januar 1900 ble onsdagsmøtene erstattet med møter på torsdagene. Eldre medlemmer dannet da et samtalelag som benyttet leseværelset en gang i uken. I 1902 ble salen leid ut til Indremisjonen på torsdagene og da ble igjen foreningens møter holdt på søndagene og onsdagene.

Etter 1902 ble det stadig holdt ungdomsmøter. De ble holdt i Strandveien, på bedehuset, i Bakke kirke og i forsamlingshuset på Øvre Bakklandet. I 1907 ble lærer Osnes bedt om å holde møter 5-6 ganger i måneden. De ser ut til å ha startet som tirsdagsmøter i Ynglingen. Senere ble de holdt som ungdomsmøter på søndagskveldene. Det er tydelig at det tidligere ynglingearbeidet har tapt i interesse overfor ungdomsmøtene som samlet flere. Det er jo en rimelig utvikling. Ungdomsmøtene var jo noe relativt nytt og det var spennende for begge kjønn at de kunne bli kjent med unge av motsatt kjønn. Like rimelig er det at det tradisjonelle arbeidet ville lide under denne utviklingen. Vi kan altså konstatere at det var innebygget en slags konkurranse i virksomheten. Likevel gikk hele virksomheten videre og la oss se på enkelte sider av den.

Ved siden av årsfestene var de årlige juletreffene veldig populære. De samlet alltid fullt hus. Jevnlige var det et par hundre til stede. I 1899 var 270 deltakere med på festen. Jule- og nyårshelgen 1899-1900 var spesiell. Århundreskiftet hadde alvorstoner. Mange trodde at verdens ende skulle komme. Nyttårsaften var kirkene fulle. Det preget nok også denne spesielle julefesten i Ynglingen. Foreningen hadde også særlige konfirmantfester. Det ble også innbudt til samfunnsaftener der konfirmantene var invitert. Om sommeren ble det arrangert turer. I 1896 dro de til toppen av Vassfjellet. I 1898 gikk turen, som de kalte en lysttur, til Kristiansund. Der besøkte de sikkert den lokale, meget aktive, Kristiansunds Ynglingeforening. Kristiansundsturer ble det også senere. Våren 1897 ble det besluttet å undersøke om det kunne leies et landsted. Det ble gjort og stedet ble åpnet 23. mai, men dessverre er det ikke brakt på det rene hvor stedet lå. I noen år ble det holdt andakt i Strandveien 72 på Langfredags morgen, på Påskedags morgen og på Juledags morgen. Da møtte det frem omkring 200 personer.

Utenfor sitt eget lokale deltok foreningen også i andre foreningers arrangementer. De var med på møter og fester hos UKKF, så lenge de hadde sitt

eget lokale, og sammen med Trondhjems Ynglingeforening i Prinsens gate. I referatene er det notert særskilt at man deltok i en rekke møter i 1898 i ”Yngres lag” hos Ynglingen i sentrum.

Programmet på de ulike møtene var svært varierende. I sitt eget styre hadde Ynglingen mange gode foredragsholdere. Fra de første tiårene merker en seg særlig de mange foredragene av cand. theol. Bonde og student Olden. De var over de forskjelligste emner. En rekke foredrag over kirkehistoriske emner ble holdt av klokker Bergslid. Flere offiserer kom og snakket om militære felttog i Norge. Ellers var det foredrag om alt mellom himmel og jord. De var både belærende og underholdende så tilhørernes interesse holdt seg. Fra 1898 hadde foreningen en egen håndskrevet avis med navnet ”Lamonitten”. Ellers vekslet det med andakter, bibeltimer, opplesning, spørsmålskasse, samtaler og diskusjoner.

Deltakelsen på de vanlige møtene var svært varierende. Dette fremgår av de mange protokollene som er bevart og der hvert enkelt møte og dets program er referert. På enkelte møter kunne det komme 12-14 medlemmer, men på de neste var det 40-50 til stede. På samfunnsaftener kunne det være 70-100 og på festene 200 og enda flere. Det hendte at møter måtte avlyses av ulike grunner. Mot den første verdenskrigen gikk interessen tilbake og det var sjelden over 20 til stede.

Hittil er det særlig virksomheten i hovedforeningen som har vært behandlet. La oss se litt nærmere på ulike tiltak innen foreningen. *Sangen* hadde sin egen viktige plass. Den første sangøvelse som omtales i protokollene ble holdt den 5. oktober 1893, men det er sannsynlig at den sangforeningen som omtales, er stiftet tidligere. Sangforeningen opptre på møtene i januar, februar og mars 1894. På styremøtet 14. november 1894 refereres det at Steen og Johnsen hadde påtatt seg ledelsen av sangforeningen, men allerede 29. desember samme år får vi høre at den er nedlagt. Den 1. oktober 1897 ble Olden og Isaksen bedt om å undersøke muligheten for å danne en ny sangforening i Ynglingen. Resultatet ble at man opprettet et blandet kor sammen med UKKF. Dette samarbeidet varte et års tid og deretter fortsatte mannsstemmene for seg selv. Tiden var nok ikke kommet for slikt felles arbeid. Den 28. januar 1900 ble det holdt en pakkefest til inntekt for koret. Samme år ble det startet en musikkforening. Styret vedtar å skaffe noter til dette formålet. Den 13. februar 1901 får bruskjører Nordtvedt bevilget kr 20.- til innkjøp av en cello. I noen år opptre så både sang- og musikkforeningen. Sammen arrangerte de aftenunderholdninger til inntekt for sin drift. Sangforeningen ble i 1905 dirigert av Morten Svendsen. Under hans ledelse opptrådte den 12. februar 1905 sammen med Trondhjems Ynglingeforenings kor. Den holdt årsfest 5/3. Den 12/9 besluttet styret (i Ynglingen) å prøve å få arrangert en konsert i den nye Lademoen kirke der inntekten skulle gå til Ynglingen, men noe skulle gå videre til sangforeningen. Den 5/9 ble det bevilget kr 30 til koret for 1905-06. Så blir det stille om det.

Allerede før århundreskiftet ble det diskutert å opprette en kvinneforening til hjelp med økonomien og å opprette en egen gutteavdeling. Begge deler skulle bli realisert og få stor betydning senere. Til en begynnelse var det vanskelig å få dette i gang. En kvinneforening arbeidet i 1894 og flere senere år med å samle penger til Ynglingens kasse. Den lyktes til en viss grad, men den sovnet inn hver gang etter en sporadisk innsats. Også i 1903 og i 1904 var en slik gruppe i gang igjen. Også i 1906 ser vi at den hadde noe virksomhet i gang. Opprettelse av en egen gutteavdeling ble drøftet den 15. april 1899, men styret fant at den ikke kunne startes fordi kreftene ikke strakk til. Mer suksess hadde planene om eget bibliotek. Helt fra begynnelsen stod ønsket om et godt bibliotek sentralt i arbeidet. Mange penger ble brukt til dette. Hvert år kom det et bidrag fra Bokholder Jenssens legat, men det ble også brukt penger fra foreningens egen kasse. Boksamlingen ble så stor at man flere ganger fikk trykket en egen katalog over bøkene. Medlemmene hadde anledning til å låne bøker med seg hjem. En bibliotekar med en assistent stod for utlånet. Som nevnt hadde Ynglingen i mange år leseværelset åpent én dag i uken. Flere aviser og blad var utlagt der. Mange foretrakk å sitte der å lese bøker. Hjemme var det trangt og det kunne være vanskelig å finne stillhet og ro til lesing.

I årene etter 1905 var det mindre interesse for foreningen arbeid. En av dem som var med forklarer det slik: *”Det var ikke noen varighet i tilslutningen. Man var ikke helt oppmerksom på at en ny tid var kommet. Det var så mange ting som trakk ungdommens interesser. Med det nye århundre og dets fremskritt fulgte adspredelser, f. eks. kinoer og lign., som falt mer i de unges smak. Idretten tok til å vokse opp. I 1905 var Norge blitt et selvstendig land og politikken tok større plass i det brede lag. Ikke minst sosialismen, som i Trondhjem fant sin kjerne i Lademoen menighet, og som mange fant ikke kunde forbindes med kristendommen. Med den nye tid kom også verdenskrigen.”*

c) Økonomien

Det var ikke så store utgifter til driften i den første tiden. Annerledes ble det da foreningen ble huseier. Virksomheten økte. Utgiftene ble større. Den store årlige basaren ble en økonomisk støttepilar. Noen gaver kom også. Dessuten ble det i en del år inntekter ved utleie til skolebruk inntil året 1898 da Bispehaugen skole stod ferdig. I 1900 besluttet foreningen å ansette lønnet sekretær. Det var nok dem som syntes at det var et økonomisk sjansespill, men man greide brasene. Riktignok økte utgiftene, men man fant utveier til å øke inntektene. I femtiårsberetningen som en kan lese i *Menighetsblad for Lademoen* nr. 16 for søndag 10. november 1940, står det: *”Den (foreningen) kunne derfor drive sin virksomhet uten opptagelse av lån og huset har således den dag i dag ikke flere heftelser enn 2 rentefrie lån i Trondhjems Sparebank.”*

La oss gå litt tilbake i tid for å se på noen detaljer i økonomien. I 1890 hadde Ynglingen gratis lokale i bedehuset. Året etter kom et bidrag på kr 100 fra

Brændevinssamlaget (Samlaget). Sammen med noen andre gaver gikk det i hovedsak til å kjøpe bøker til biblioteket. Et harmonium ble leid inn. Det ble betalt med kr 12 per år. Senere med kr 24. Lys og brensel kostet i 1893 kr 23. Det var nok ikke hele utgiften til fyring. Bedehuset bar nok sin del. Samme år fikk de kr 100 fra Skøiteklubben, kr 30 fra Indremisjonen og kr 40 fra Jenssens legat. Hele budsjettet var på kr 300.- Det følgende år steg budsjettet til det dobbelte, ca. kr 600 Da fikk foreningen kr 400 fra Brændevinssamlaget, kr 115 som Stabell hadde samlet inn og et bidrag på kr 85 fra en kvinneforening. Da så de seg i stand til å gå til innkjøp av et eget harmonium til kr 260 Det ble innviet ved en stor fest der organist Lindeman spilte og UKKF var innbudt som gjester.

I 1895 kom kjøpet av Strandveien 72. Det vises jo på regnskapet. Det var den 26. november 1894 kjøpet ble vedtatt. Hvordan det ble finansiert har vi sett tidligere. Da svulmet budsjettet opp. I årene 1896 til 1898 ble lokalet om formiddagen utleid til skolebruk inntil Bispehaugen skole stod ferdig. Det gav kr 400 i årlig leieinntekt. Dessuten hadde foreningen skaffet seg en god lysbildemaskine, som den ble kalt. I 1897 skaffet det en inntekt på kr 160. Den gang var lysbildeframvisning en stor attraksjon. I disse årene hadde Ynglingen jevnlig bidrag til driften fra Samlaget på fra kr 100 til kr 500

I 1899 kom det kr 400 som gave fra Sparebanken og året etter en gave på kr 283 fra Dameforeningen. Da følte de seg så rike at de bevilget en ganske liten lønn til student Olden for å være sekretær for foreningen. I 1900 søkte man om å få en bevilgning fra *Klara Solbergs legat til virksomhet blant ungdommen i Bakke sogn* (som Lademoen jo fremdeles tilhørte). Det gav kr 300 som ble stilt til rådighet for cand. theol. Møllerop som virket i månedene august og september 1900. Vi ser her en ny utvikling, nemlig at Ynglingen drømmer om å kunne ha en ansatt sekretær i foreningen. I 1901 blir det vedtatt å ansette en lønnet sekretær som skulle få kr 600 i årlig lønn. Dette er en utvikling som vi ser over hele Norge. Både lokalt, på kretsplan og på landsplan begynte man å bygge opp en sekretærstab for å hjelpe frem ungdomsarbeidet. Ynglingen på Lademoen var med både i kretsen og i Norske Ynglingeforeningers Landsforbund, fra 1898 kalt Norges kristelige ungdomsforbund. Ungdomsforbundet, som det gjerne ble kalt, fikk etter hvert en imponerende sekretærstab. Forholdene var trange på Lademoen, men likevel gikk de i gang med friskt mot. Først måtte pengene skaffes. I mars 1903 innbrakte en basar kr 300 og en ny i november skaffet kr 600 og det var slett ikke dårlig den gangen. Resultatet viste at foreningen stadig hadde stor goodwill i strøket. I seks etterfølgende år kom det bidrag både fra Brændevinssamlaget og Sparebanken. Ellers var det inntekter fra basar i 1904 på kr 500 og fra utleie til Søndagsskolen i 1905 på kr 70 og kr 15 som bøssepenger fra Kvinneforeningen i 1906.

Før vi møter sekretærene i denne perioden, skal vi nevne litt mer om økonomien frem mot 1915. I 1898 kom et piano som gave fra enkefru Jenssen. Det var i bruk frem til 1912. I 1906 ble det slutt med lønnet sekretær. Da gikk utgiftene drastisk ned og budsjettet i 1907 balanserte med kr 350. I 1908 og

1909 hadde en noe sporadisk sekretærhjelp. Da hadde tilskuddet fra Samlaget falt bort. Tilskuddet fra Sparebanken fortsatte så økonomien var likevel tålelig bra, men virksomheten var mindre enn tidligere. Da det ble besluttet å utvide virksomheten ved å innby piker til medlemskap, ble det samtidig besluttet å oppruste huset til å ta imot den nye ungdomsforeningen. Det ble lagt inn strøm, huset ble malt og diverse rørlegger- og vedlikeholdsarbeid ble utført. I den anledning ble det lånt en sum på kr 1.000 av rentiér Smith. Dette lånet ble ved hans død ettergitt av arvingene.

d) Sekretærene og de andre betalte medarbeiderne

Den første nestformannen i foreningen etter valget den 11. oktober 1893, var cand. theol *Andreas N. Bonde*. Han fungerte også som styrets sekretær. Det vil si at han var foreningens første sekretær, men han var ulønnet. Bonde var lærer ved Sivertsens private middelskole. Han var svært aktiv i det kristelige livet i byen. Og han var meget aktiv i Ynglingen på Lademoen. Han deltok i møtene med en rekke bibeltimer, andakter og foredrag og skal ha vært en av de beste krefter foreningen har hatt. Da han skulle forlate byen mot slutten av 1897 for å overta et presteembete utenbys, ble det holdt en stor avskjedsfest for ham der også flertallet av byens prester var til stede. Han ble da takket for sin innsats i ynglingeforeningene, indremisjonen og søndagsskolen m. m. Senere var han prest i Mandal, Stavanger, Ålesund og til sist i Sandar, der han døde.

Da Bonde sluttet som styrets sekretær i 1896, ble han etterfulgt av student *Ole Olden*. Han ble den første lønnede sekretæren, men hans lønn ble kalt gratialer. Det var summer som ble bevilget et par ganger i etterkant for å gi honnør for flott innsats. Også han ble regnet for en meget god mann for foreningen. Han ble også mye benyttet til foredrag, opplesninger og mye mer. Han reiste fra byen i år 1900.

Tredjeprest *Weider* ble bedt om å holde en serie bibeltimer hver 14. dag og i begynnelsen av år 1899 virket Indremisjonenes ungdomsarbeider *Conrad Wesche* etter anmodning fra foreningen vel en måneds tid og ledet en rekke ungdomsmøter på Ynglingens lokale og på bedehuset på Bakkestranden. Han var en nær venn av dikteren og forkynneren *Edin Holme* og en uhyre fin forkynner og sjelesørger. Høsten 1900 virket, som nevnt, cand. theol. *Møllerop* som sekretær mot den godtgjørelsen som var bevilget fra Klara Solbergs legat. Deretter utførte kaptein *Scharffenberg* en del arbeid som sekretær mot litt godtgjørelse. Alle dem som her er nevnt i en slags sekretærfunksjon, var bare sporadisk i en tjeneste som ble godtgjort med penger.

Den første som ble ansatt som lønnet sekretær, riktignok som en prøve, var pastor *Helle*. Han var personell kapellan hos sogneprest Borgen i Bakke. En pers. kap. var en prest som var ansatt som personlig assistent, betalt enten av embetspresten eller det offentlige. Ved siden av dette var han sekretær i foreningen mot kr 600 i årslønn fra 1. august 1901. Helle virket til 30. juni 1903.

Han sluttet fordi han skulle reise til USA for å bli sjømannsprest i Pensacola, Florida. Han var senere sogneprest i Vestre Moland ved Arendal. Etter Helle overtok pastor *Gunnar Olsen* som sekretær. Han fant det vanskelig å kombinere kapellan- og sekretærstillingen og sluttet allerede i november samme år. Da reiste han til Romsdal for å bestyre Veøy soknekall. Han ble senere res. kap. i Torshov kirke i Kristiania (Oslo). Han hadde så radikale (liberale) teologiske synspunkter at biskopen ikke ville gi ham innsettingsbrev på stillingen. Han kom derfor til Torshov bare med departementets tilsettingsbrev! Gunnar Olsen hadde da skiftet etternavn til *Olmar*. Ny sekretær i Ynglingen ble cand. theol. *O. Wæreide* som begynte i desember 1903 og virket til mai 1906. Og med det var tiden for de lønnede sekretærer ute. En kan gjøre seg mange tanker om å ha prester som sekretærer i frivillige foreninger samtidig som de er menighetsprester. Det er kanskje en tilfeldighet som ser ut som en tanke, at epoken med lønnede sekretærer ble innledningen til nedgang i virksomheten i Ynglingen.

Tanken med lønnede sekretærer ble ikke tatt opp senere. Riktignok ble det betalt godtgjørelse til et par personer senere, men det var mer midlertidig. Lærer *H. Osnes*, (senere skoleinspektør i Strinda) ble gitt kr 150 for å holde en rekke møter gjennom syv måneder i 1907. I 1909 ble *Karl Moe* gitt en månedslønn på kr 50 for å gå på hus- og sykebesøk på Lademoen. Han påtok seg også å holde torsdags- og søndagsmøter i Strandveien 72.

Andre lønnede medarbeidere var først og fremst de som var vaktmestere i Strandveien 72. De hadde kr 40 i årslønn pluss fritt hus i den bitte lille leiligheten i huset. De utførte jevnlig vedlikeholdsarbeid og reparasjoner på eiendommen. Dessuten var vaktmestrene flinke til å hjelpe til i forbindelse med møter og fester i huset. De første som var vaktmestere, var: Repslagersvenn *Ole Olsen* og hans kone fra september 1895 til 1. februar 1902, sjauer *Kristian Solberg* fra februar 1902 til sommeren 1904, snekker ved NSB *Styrker Fladaas* fra 1. september 1904 til februar 1909 og fra mars 1909 kom madam *Marie Olsen* i denne stillingen.

En kort tid ble det også gitt noe godtgjørelse til kassereren. De som virket som kasserere var *Ole Hagen Lund* til 20/9-1904, lærer *J. A. Stavseth* til 31/12-1906 og lærer *Arnold Hjelde* til 31/12-1921.

e) **Ledelsen i Ynglingen**

Hvordan var det så med lederskapet i foreningen? Initiativtaker og første leder var presten *Hannibal Stabell* og han ble den viktigste lederskikkelsen gjennom de første 25 år. Da foreningen valgte sitt første styre på årsmøtet den 11. oktober 1893 ble resultatet slik:

Pastor *H. Stabell*,
Cand. theol. *Andr. N. Bonde*
Olaf Blækkan

Hans Johnsen

Tøris Lohse

Suppleanter ble: *Olaf Steen* og

Olaf Gotaas

Stabell ble formann og Bonde ble nestformann og sekretær. Stabell kom til å være leder uavbrutt fra stiftelsen til 1901 da han flyttet fra byen. Han kom tilbake igjen i 1908. Da ble han igjen valgt til formann og han ble gjenvalgt helt til 1916. Da Stabell var borte fra Trondhjem, var det andre prester som var formenn. I 1901 og 1902 var det pastor *Weider* og i halve året 1904 var det pastor *Gunnar Olsen*, som vi har møtt ovenfor. I årene 1904 til 1908 het formannen pastor *Simon Emmanuel Jørgensen*. Jørgensen var res. kap. i Bakklandet menighet. Han hadde et særlig ansvar for den bydelen som vokste frem på Bakkestranden og han ble den første sokneprest i den nye Lademoen menighet fra 1908. Prestedominansen kan virke påfallende når vi i dag ser på historien, men etter datidens tankegang var den nokså nærliggende. Og de aktuelle prestene var tydeligvis menn som stort sett hadde ungdommens øre. De unge merket prestenes interesse og omsorg for dem, og de satte pris på deres innsats.

Når det fra året 1900 ble ansatt lønnet sekretær, var det gjerne unge teologer som kom i denne stillingen. Som vi har sett var lønnen liten og det ble til en begynnelse slik at ansettelsene ble kortvarige og kanskje litt tilfeldige. Den lengste tid som sekretær hadde pastor *Helle* fra august 1901 til juni 1903 og kandidat *O. Wæreide* fra desember 1903 til mai 1906.

Siden det var prester og lærere som dominerte i ledelsen i den første perioden, er det fristende å peke på titlene til noen av de andre som ble valgt inn i styret. Vi kjenner ikke yrket til alle, men vi finner yrker som møbelhandler, bankassistent, conditor, urmagersvend, handelsbetjent, vaktmester, kontorist, snekker, diakon, ingeniør, jernbanebetjent og guldsmedlærling. Så det var stor yrkesmessig spredning på styremedlemmene.

For å få en virksomhet til å utvikle seg slik den ble planlagt, er det viktig at ledere og medlemmer har retningslinjer å gå etter. Det må settes opp mål og pekes på redskaper og metoder for å oppnå målet. Uten slike retningslinjer kan utviklingen vike til ulike sider som slett ikke var tenkt av initiativtakerne. Det var først da Ynglingen fikk eget hus og større økonomisk ansvar at behovet for retningslinjer ble følt nødvendig. I de første årene ble det riktignok vedtatt enkelte bestemmelser for hvordan driften skulle være, men i 1896 ble det vedtatt regler for biblioteket, statutter for foreningen og for selve huset. *Foreningens formål* ble formulert i § 1 i foreningens statutter. Den lyder slik: *"Bakkestrandens Ynglingeforening har til hensikt paa Guds ords og den lutherske kirkes bekjendelses grund at fremme levende gudsfrykt, god, sund oplysning og godt kameratskab blant foreningens medlemmer."* I § 3 heter det: *"Som medlem af foreningen kan enhver konfirmeret, ordentlig og brav yngling i Bakke og Lade sogn optages; dog maa nye medlemmer først være foreslaaet af*

et foreningsmedlem. – Ældre personer kan af bestyrelsen indbydes til at tiltræde foreningen som betalende medlemmer eller æresmedlemmer.” Av § 11 ser vi at foreningen ble tilsluttet et landsforbund: *”Foreningen slutter sig til det norske ynglingeforbund.*” Det ble senere til Norges kristelige ungdomsforbund og enda senere til Norges KFUK-KFUM. I § 14 ser vi at det skulle opprettes et representantskap som først og fremst skulle se til at eiendommen i Strandveien ble tatt vel vare på. § 14 lyder slik: *”Bestyrelsen vælger et repræsentantskab, hvis rettigheder og forpligtelser bestemmes ved det for samme thinglæste dokument. Det bestaar af 7 medlemmer, hvoraf 2 af foreningens medlemmer, 2 af byens prester, 1 af Trondhjems indremissions bestyrelse, 1 af Trondhjems Ynglingeforenings bestyrelse samt formannen i foreningens bestyrelse.*” Som medlemmer av dette representantskap ble følgende syv menn valgt: prestene Hval og Holmsen, lærer Petersen, arbeidsformann Odlaug, stud. art. Ole Olden, bryggeriarbeider Olaf Blækkan og pastor Stabell. I styremøtet den 13. november 1896 ble foreningen meldt inn i Trondhjems krets af Norges Ynglingeforeningers forbund. Den ble senere til krets i Norges kristelige ungdomsforbund.

At foreningen meldte seg inn i krets og forbund medførte både rettigheter og forpliktelser. Det var ikke vedtatt noen kontingent som skulle betales til krets og forbund, men det ble forutsatt at det ble ytet frivillige bidrag fra lagene. Det skjedde nok også fra Lademoen. Vi ser at det ble gitt kr 100.- i 1908 til oppføring av soldathjem på Værnes. Foreningen deltok jevnt i kretsens stevner og utvalg. Det ble også sendt delegater til landsmøtene. I 1898 dro Ole Olden til landsmøtet i Arendal og i 1905 reiste Arne Johnsen til Drammen.

f) Ynglingen blir ungdomsforening

Frem til 1911 var, som vi har sett, Bakkestrandens Ynglingeforening en forening utelukkende for gutter og unge menn. Både første og annen del av navnet var dekkende en lang stund. Stedsnavnet var dekkende fordi strøket innover langs Bakkestrandveien lenge gikk under denne betegnelsen. Nærheten til fjorden og fjæra gjorde også navnet naturlig. Ordet yngling ble nok også følt dekkende fordi det var et litt fint ord for en ung gutt. I dag er dette ordet helt ute av vanlig bruk. I 1893 ble den delen av området som tidligere hadde ligget under Strinda herred, overført til Trondhjem by. Uttrykket Bakkestranden skrev seg opprinnelig fra at området lenge lå under Bakke gård, før Rosenborg ble utskilt. Nå ble navnet desto mer naturlig fordi det var bydelen Bakklandet og Bakklandet menighet som ble utvidet og fikk dette nye området som en del av seg. Slik fortsatte det til Lademoen ble en ny og egen bydel

I 1911 skjedde det mye i foreningen. Det mest avgjørende var at unge piker fikk adgang til å bli medlemmer. På generalforsamlingen den 26. juni 1911 ble det vedtatt å gi jentene adgang. Selve vedtaket lød slik: *”Bakkestrandens Ynglingeforenings virksomhed udvides til ogsaa aa omfatte piger. Som følge af*

denne forandring beslutter man aa forandre foreningens navn til: Lademoens kristelige ungdomsforening. Extraordinær generalforsamling blir aa indkalde til vedtagelse af nye statutter for foreningen samt valg paa bestyrelse for samme.” I realiteten førte dette på noe sikt til en sammensmeltning av ynglingeforeningen og UKKF selv om den sistnevnte først ble offisielt nedlagt i 1915. Navnet på den nye foreningen ble som vi så, Lademoen kristelige ungdomsforening. Men det tok likevel lang tid før betegnelsen Ynglingen gikk ut av bruk.

På den nye ungdomsforeningens ekstraordinære generalforsamling, den 24. september 1911, ble det valgt nytt styre. Der ble det valgt inn tre kvinner og fire menn. Flere av de nye styremedlemmene ble uttrykkelig valgt inn som representanter for ulike grupperinger som skulle være med i styret under de nye forholdene. Protokollen for dette valgmetet satte opp listen over det nyvalgte styret på denne måten:

Fru lærer *Osnes*,
Lærerinde frøken *Dagny Berg* (repr. For UKKF),
Lærerinde frøken *Sigrun Kulseng*,
Lærer *H. H. Osnes*,
Lærer *Arnold Hjelde*,
Bødtker *P. Espenes* (repr. for Lademoen Christian Endeavour forening), og
Pastor *H. Stabell*.

De kvinnelige medlemmer ble satt først av høflighet. Det var ut fra den vel innarbeidede høflighetsregel at damene har rangen! Det er mange andre ting å merke seg ved denne listen. At de brukte titler, var nok en selvfølge. Vi er jo inne i en tid der klasseforskjellene i samfunnet var påtrengende tydelige. Forskjellene var ikke bare slik at en kunne tale om arbeiderklassen (underklassen), middelklassen og overklassen. Innenfor hver av disse klassene var det mange ulike trinn. Vi kan ikke ta med så mye om det her, men vi ser at styret domineres av lærerinner og lærere. Lærerstanden var på denne tiden en samfunnsgruppe som var på vei opp og inn i middelstanden. Det var store lønnsforskjeller mellom mannlige og kvinnelige lærere. Argumentet for at mannlige lærere måtte ha vesentlig høyere lønn enn sine kvinnelige kolleger, var at de normalt hadde familie, noe en ikke regnet med at de kvinnelige lærere hadde. Begge grupper måtte ha lærerutdannelse. Det gav økt status. Både lønnskampen og kvinnesaksbevegelsen var i gang, men det var langt igjen til jevnbyrdighet mellom de to gruppene. Det er helt typisk at vår liste viser oss to ugifte lærerinner. Det var faktisk opplest og vedtatt på denne tiden at en lærerinne som giftet seg, burde slutte i skolen for å være hjemme for å ta seg av mann, hjem og eventuelle barn! Vi ser for øvrig den kanskje ubevisste sosiale selvhevdelse i at fru Osnes får sin manns tittel i tillegg til sin egen frue-tittel. Listen har ved siden av én prest, også en håndverker, en bødtker. Han må være faglært for å ha rett på sin tittel. Han var altså en håndverker som lagde tønner,

bøtter, kar og andre laggede saker. Vi ser at hele styret bestod av voksne mennesker som hadde sin solide plassering i byen og i yrkeslivet.

Vi kjenner igjen Dagny Berg fra UKKF der hun var formann fra 1910. At de unge kvinners forening skulle ha sin representasjon i styret var jo rimelig og like nærliggende var det at formannen ble valgt inn. Den andre som var representant for en annen forening var nettopp bødtkeren. Han representerte Lademoen Christian Endeavour Forening. Christian Endeavour (C.E.) var en engelsk bevegelse som hadde sin søsterorganisasjon i Norge. Det engelske ordet endeavour betyr ganske enkelt bestrebelse eller målbevisst og formålsrettet arbeid. Og dette var en bevegelse som tok sikte på fornyelse i menighetenes liv og virke. Lademoen som var en helt ny menighet hadde en slik forening som hadde som mål å støtte opp om den kristelige virksomheten i denne nye menigheten slik at den kunne utvikle seg best mulig som aktiv kristen menighet.

Det nye styret valgte på sitt første møte pastor Stabell til formann for Lademoen kristelige ungdomsforening. Og, som nevnt ovenfor, han ble sittende som formann i årene frem til foreningen kunne feire sitt 25-års-jubileum i 1915 og han fortsatte ennå ett år videre. Men nå er det på tide å avrunde de første 25 år og starte på beretningen om de neste 25 år, nemlig frem mot 50-årsjubiléet i krigsåret 1940.

Ungdomsforeningen fikk en god start med god oppslutning i årene etter 1911. Møtene for begge kjønn ble holdt på søndagene som jo den gangen var ukens eneste fridag. Siden barn og unge var billig arbeidskraft, var det mange medlemmer som hadde jobb. Jobbene var ofte dårlig betalt og med lange arbeidsdager. Likevel var det svært viktig for familieøkonomien da hun eller han kanskje var den eneste i familien som hadde arbeid i denne tiden med mye arbeidsløshet. Jevnlig var 60 til 100 medlemmer med på søndagskveldens møter. I tillegg ble det lenge holdt egne møter for gutter og jenter hver 14. dag. Et sangkor var i gang en tid. Dessuten ble det holdt egne arbeidsmøter. UKKF hadde også egne møter i årene 1911 til 1915.

Medlemsprotokollen fra omkring 1915 kan kaste litt lys over hvem som var medlemmer av foreningen og hvor de bodde. Viktigst er det kanskje at vi ser at flertallet var kvinner. Av de 167 navnene som er oppført, er hele 103 pikenavn. Guttene er 64. Når det gjelder adresser så mangler den ved 16 av navnene. Ser vi på gateadressene som er oppgitt, så har Strandveien flest, nemlig ved at 18 medlemmer bor der. På andre plass kommer Voldsminde med 16, Innherredsveien har 12 og Nedre Møllenberg kommer på fjerde plass med 11 medlemmer. Som nummer fem kommer Mellemsveien med 8 stykker. Dette gir en indikasjon som viser seg å holde stikk: Medlemmene er godt fordelt ut over Lademoen. Det ser vi om vi forøker oss på en gruppering av boligadressene i seks områder, nemlig Nerla'mon, Øverla'mon, Innherredsveien, Lilleby, Voldsminde og Buran. Dette er ikke helt dekkende verken når det gjelder betegnelser eller med hensyn til fordelingen på de aktuelle områdene. Vi skal ta med en del gatenavn for å vise hvilke adresser som er regnet under de enkelte

områder. Først må det nevnes at noen bor utenfor Lademoen. Et par er oppført som for tiden i Svolvær. Dessuten bor to på Singsaker gård, en i Arild gate i Ila, en i Dronningens gate og de tre søstrene Tallaksen bor i Brattørgata 3b. Georg Knudsen bor i Mølmansli, hvor nå det er? Peder Os bor på Gildheim, Leangen. De fleste bor likevel godt spredt ut over hele Lademoen. Det er naturlig å starte der foreningens lokale lå, på **Nerla'mon**. I Strandveien med Biskop Grimkjells gate, Brodals gate, Gerh. Schønings gate, Leistadgata, Myhregata og i Rosenvinges gate bor det til sammen 35 medlemmer. På **Øverla'mon** finner vi 23 medlemmer i Biskop Sigurds gate, Fjæregata, Gregus gate, Mellomveien og Østersunds gate. Langs **Innherredsveien** bor det 12 stykker, som vi så. Nord for jernbanen, på **Lilleby**, finner vi 10 medlemmer på Rønningsletten, Jægers Hvile og på Sandstad. Syd for jernbanen har 17 medlemmer adresse på **Voldsminde**. På det sjette og siste området som her er kalt **Buran**, bor den største gruppen, nemlig 41 medlemmer. Men da er Bakkaunet, Frostaveien, Jon Raudes gate, Gamle Kongevei, Nedre og Øvre Møllenberg, Rosenborg gate og dessuten Kirkegata og Nygata medregnet. Av anmerkningsrubrikken kan vi lese alderen på noen av medlemmene. Den kan variere på 15 til 39 år! Flere er døde mens de stod som medlemmer. Flere har reist fra byen til Amerika, Kristiania, Bergen, Volda, Kristiansund og Tromsø. Medlemmene var jo unge med mange planer og med utferdstrang.

5. Arbeidet fra første til andre verdenskrig, fra 1915 til 1940

Som nevnt ovenfor var det først i 1915 UKKF formelt oppløste sin forening og vedtok å appellere til alle sine medlemmer å gå inn som medlemmer av ungdomsforeningen. Om alle de gamle medlemmene fulgte appellen er ikke notert. Det som altså formelt sett skjedde i 1911 var at ynglingeforeningen gikk over til å bli en ungdomsforening og at den var åpen for unge av begge kjønn. I 1915 var det ingen vei tilbake. Omdannelsen og sammenslutningen var sikkert en riktig måte å møte nye utfordringer på. De eldre som var redd for hvordan det skulle gå med gutter og jenter i samme forening og med deres felles virksomhet i samme hus, fikk se at det gikk veldig bra. Arbeidet fikk et oppsving.

25-års-feiringen skjedde på mange måter i fremgangens tegn, men det var skyer på himmelen. La oss se litt nærmere på situasjonen i og omkring foreningen. En ting er de kreftene som var aktive i selve foreningsarbeidet og det nære miljøet omkring den. Disse kreftene påvirket arbeidet direkte. Mer indirekte ble livet i Strandveien 72 påvirket av de samfunnsmessige hendelser som skjedde i landet og ute i verden. Kirkens og de kristelige foreningene er langt fra skjermet fra det som skjer ute i verden. Tvert imot er de åndelige og organisatoriske virksomhetene direkte trukket inn i de nærmere og de fjernere samfunnsmessige hendelsene. La oss først se på de fjernere begivenheter i 1915. Ute i verden var det krig.

Selv om Norge ikke var trukket direkte inn i krigen, den første verdenskrigen 1914-1918, så ble det vanskelige tider i landet med sviktende import og med store problemer fordi vår utenrikshandel ble skadelidende og mange ble arbeidsledige. På ett punkt var nordmenn svært realistisk med i krigen, nemlig ved at vår handelsflåte var meget utsatt. En stor del av handelsflåten ble torpedert eller gikk på miner. Mange sjømenn mistet livet og enda flere fikk mén for livet. Ser en gjennom folketellingslistene for Ner-Lamo'n så ser en at det bodde mange sjøfolk der, både vanlige sjøgutter og skipsoffiserer. Det var svært vanlig at gutter fra strøket gikk til sjøs i ung alder. Sjølivet var noe som kunne friste en gutt fra trange kår. Der ute lokket det vide havet og på den andre siden av havet lå eksotiske, fremmede land som han ellers bare kunne drømme om å få se. Med krigen ble sjølivet noe av et mareritt. Det er nok umulig å forestille seg hva det betyr å seile dag og natt, sommer som vinter, med trusselen om miner og torpedoer hengende over seg. Og det å seile med et annet skip etter å ha vært berget fra et tidligere krigsforlis. Det kunne være en nesten uutholdelig psykisk påkjenning. Like umulig er det å forestille seg hustruens og barnas situasjon. Hverdagen skulle gå sin jevne gang hjemme selv om tankene på mann og far eller sønn og bror som var der ute på havet, kvernet rundt i hodet. Hele miljøet omkring disse familiene ble merket av krigen der ute. Dessuten ble forsyningssituasjonen snart vanskelig. Særlig hardt ble fattigfolk rammet av sult og feilernæring som en følge av krigen. Kort sagt var krigsårene en krisetid som ble en praktisk og følelsesmessig unntakstilstand – ikke minst på Lademoen.

Krig drar med seg så mangt. Ungdomsforeningen fikk merke nedgang i oppslutningen både under krigen og i årene etter. Etter krigen fikk vi jobbetiden med mange lett tjente penger og med tilsvarende krakk og elendighet som gjerne fulgte med. Etter krigen kom Spanskesyken eller Spanska, en farlig influensa som la mange, særlig barn og unge, i en tidlig grav eller de fikk svekket helse for resten av livet. Dessuten herjer tuberkulosen (TBC). I medlemslisten fra 1915 er fem medlemmer notert som døde. Det er lett å gjette at TBC var den vanligste dødsårsaken. En skulle kanskje tro at oppslutningen om kirken og det kristelige arbeidet økte under slike forhold, men det er gjerne nettopp ikke tilfellet. Men foreningen fortsatte.

Ved 25-års-jubiléet var Hannibal Stabell fortsatt formann. Det er all grunn til å stanse litt ved hans innsats. Ynglingen var nok hans hjertebarn i menighetsarbeidet. Som vi så tidligere, var han formann fra stiftelsen til han i 1902 ble res. kap. i Øvre Stjørdal. Da han kom tilbake fra Meråker i 1908 for å tiltre som Lademoen menighets første residerende kapellan, ble han på ny formann i Ynglingen. Da Stabell kom tilbake i 1908 var det ikke så mye virksomhet i foreningen, men da han overtok som leder igjen, ble det et merkbart oppsving. Stabell ble res. kap. Folket i menigheten hadde et sterkt ønske om å få ham. Et menighetsmøte vedtok en sterk oppfordring til biskop og departement til støtte for hans søknad. Noen år etter, den 29. oktober 1915, ble

han utnevnt til sogneprest i Lademoen og virket som det til 31. mars 1921. I 1915 var Stabell 51 år gammel og det var en uvanlig ung alder for en sogneprest i en stor bymenighet den gangen. Med den arbeidsbyrde han fikk som sogneprest i den store og folkerike menigheten, var det rimelig at han ville ha avløsning som formann i ungdomsforeningen. Han innledet da en tradisjon som skulle vare lenge, nemlig at res. kap. i menigheten ble formann i ungdomsforeningen. Neste formann ble altså den nye res. kap. i Lademoen, Jacob Aall Ottesen, som hadde vært sjømannsprest både i Le Havre i Frankrike og i Hamburg i Tyskland. Ottesen stod som formann fra 1916 til 1920. Da ble han avløst av Paul Sæbø som stod til 1934, og da overtok pastor Leiv Fosse som formann. Ingen kan være i tvil om at arbeidet i Strandveien ble betraktet som en viktig del av ungdomsarbeidet i Lademoen menighet.

Om tiden etter første verdenskrig har en av dem som var medlem den gangen, skrevet følgende: *”Nu for å gå tilbake til den krisetid foreningen hadde etter verdenskrigen. Det var vanskelig ikke bare å samle medlemmer, men også å skaffe folk som var villige til å være medlem av styret. Av den grunn hendte det vi fikk styremedlemmer, som ikke helt forstod vår ungdom og hvad som måtte gjøres for å bevare den for foreningen. Hvert styremedlem hadde ansvar for sitt møtes program. Det var ikke alltid så lett og for den som ikke gjorde sitt beste, vakte programmet undertiden kritikk. Den kan sees i referatene. Men heller ikke medlemmene var sig sitt ansvar bevisst. De var vanskelige å få inn i aktivt arbeide. Således måtte i lang tid de enkelte styremedlemmer selv skrive referat av møtene, da ingen andre vilde være referenter. Noe lignende kan vel forekomme nu også, men jeg tror dette har sin grunn i at vår organisasjon nu er så omfattende, at til tross for den store tilslutning er det ikke nok medlemmer til alle tillitshverv. Vår avis ”Fram” er f. eks. innstillet, da vi ikke har redaktører. Såvidt jeg vet, utkommer den bare tilfeldigvis og dette skyldes ikke mangel på papir eller trykksverte, som det ellers er lite av i dag.”* Vi ser altså at avisen har byttet navn fra ”Lamonitten” da dette ble skrevet.

Arbeidet begynte å skyte ny fart fra 1927. Igjen er det grunn til å spørre om hvordan de ytre forholdene påvirket arbeidet. Da var krigen og etterkrigstiden slutt. Jobbetiden og spanskesyken var et tilbaketrukket stadium. Folk og land fikk summet seg og tok for alvor fatt på de nære ting for å bygge landet etter krigens påkjenninger og jobbetidens uro. Det som senere fikk betegnelsen mellomkrigstid var en ganske kompleks tid som vi ikke kan gå inn på her. Den var preget både av økonomiske kriser og av at mange nye oppfinnelser og tiltak kom på banen. Tiden ble også preget av de store arbeidskonfliktene ved at arbeidsfolk ville ha sin rettmessige plass i samfunnet både økonomisk, sosialt og politisk. Ideologisk debatt kom på dagsordenen. Diskusjonene om nytt og gammelt ble hissige. Mye nytt presset på. Sosialismen førte det store ord og kristendom var ikke særlig verdsatt i mange kretser.

Det er litt vanskelig å forklare hvorfor det lysnet omkring 1927. Det var ett av de mange kriseårene, men likevel var det også noen få lystegn i

samfunnet. Hovedforklaringen ligger nok hos noen av de personene som ledet arbeidet. J. Køhn, som tidligere hadde vært sekretær i foreningen, kom tilbake til Lademoen menighet som klokker. Han ble igjen leder av gutteavdelingene. Arbeidet i pikeavdelingene ble utvidet. Det ble lagt større vekt på pike- og guttearbeidet. Hovedforeningen kom noe mer i bakgrunnen, men snart fikk det utvidede arbeidet i underavdelingene også betydning for hovedforeningen med større oppslutning der. Da Køhn sluttet, ble Leiv Fosse ny sekretær i foreningen. Han hadde vokst opp i Ynglingen. Han studerte teologi og ble klokker i Lademoen. Senere ble han prest der. Han gikk helhjertet inn i barne- og ungdomsarbeidet. En tid var også Einar Hansen (sykkelhandleren) sekretær med spesielt ansvar for gutteavdelingene. Også økonomien lysnet. Foreningen hadde riktignok mistet bidraget som de i mange år hadde fått fra Trondhjems Sparebank som måtte innskrenke i 1930-årene. Men dette tapet ble mer enn erstattet av det arbeidet som ble gjort av Vårblomsten, dannet i 1932. Vårblomsten var en kvinneforening som var dannet for å støtte foreningens arbeid og sikre dens økonomi. Mange av medlemmene der var mødre til barn og unge som var med i arbeidet.

Det jevne, trofaste arbeidet i huset i Strandveien 72 fortsatte. La oss ta en liten tur dit på denne tiden! Vi starter borte ved Innherredsveien, ved Åtet der den store nye rundkjøringen nå ligger, og der Gamle Kongevei tar av fra Innherredsveien. Strandveien er ikke brolagt. Vi går bortover og vi tenker oss en dag som er tørr og fin så vi slipper å vasse i søle og skitt. Vi går langs den lange rekken av én- og toetasjes hus på begge sider av veien. I det fjerne skimter vi den gamle Lade kirke og litt nærmere får vi et glimt av brua over Ladebekken der den munner ut i sjøen innerst i bukta. Vi nærmer oss den store bygningen til Aktiebryggeriet med det svære tårnet, Strandveien 71. Der, på den andre siden av veien, finner vi nr. 72, et velstelt énetasjes hus med et slags lite rekkverk som dekorasjon på mønet. Se bildet på forsiden. Mot gaten ser vi tre store, høye vinduer med hvitmalte karmen og sprosser. Til venstre for huset er en stor port. Vi går gjennom porten og kommer inn på gårdsplassen med uthus med do og kokslager. Nedenfor gårdsplassen ligger stranda med den langgrunne fjæra utover i sjøen. Det var blitt enda mer langgrunnt enn før fordi mye sand som var mudret opp fra havneanlegget, var flyttet inn på fjæra her. Der hadde ungene deres badeeldorado på varme sommerdager. Nå ligger pakkhus og svære kai-anlegg der den langgrunne fjæra lå før.

Så går vi inn i huset. Vi går inn en liten dør. På baksiden er det også et utbygg som vel var den opprinnelige hovedinngangen. Innenfor ser vi først den lille vaktmesterleiligheten med kjøkken og en stue. For huset har sin vaktmester som bor der og tar vare på huset; gjør forefallende vedlikeholdsjobber, koker sjokolade til festene på vedkomfyren sin og deltar også ellers på sitt kjøkken når noe skal serveres i den ene eller i begge salene. Vaktmesterens kjøkken er altså også foreningens kjøkken! Det tar alle parter som en selvfølge! En av vaktmestrene var Johansen som bodde der med sin kone. Også hun bidro med

sitt, særlig når det skulle være servering. Så går vi inn i husets stolthet, den store, lyse salen med de høye vinduene. Ved siden av ligger den lille salen. Om den store kan romme omtrent hundre mennesker, så kan den lille gi plass til en 30-35 personer.

Vi tenker oss at det er blitt et stykke ut på ettermiddagen vi er på besøk. Noen gutter eller jenter begynner å komme. De skal på møte, men de er gjerne tidlig ute. Det er stas å skulle til foreningsmøte. Hjemme er det så trangt. Der er det vanskelig å ta med kamerater eller venninner, men her kan de komme og være sammen med venner. Før møtet tar de frem spill som de kan hygge seg med. I det store skapet inne i Lillesalen har hver underavdeling sitt eget rom for sine saker. Derfra finner de frem spillene. Der er ludo og domino og mange andre spill. Særlig populære er de ulike misjonsspillene. Det er firkantede pappstykker med påtrykte bilder fra misjonsmarkene. Spillet går ut på at de skal trekke tilsvarende bilder som ligger der i en bunke med baksiden opp. Den vinner som først får fylt sin del med de matchende bildene. Her har nok mange av medlemmene fått sitt første illustrerte inntrykk av fremmede land og av det store misjonsarbeidet som norske kvinner og menn drev på det som ble kalt misjonsmarkene. Bilder fra fremmede land var det ikke ofte de fikk se. Mange hjem mangler bøker. Ja, mange har heller ikke råd til å kjøpe blader eller aviser. Og skolebøkene hadde ikke mange bilder om de overhodet hadde noen.

Så begynner møtet. Møtene er av mange slag. Virksomheten er mangfoldig. Det er Lillesalen som brukes til møtene i underavdelingene. Når vi er på besøk er det de yngste jentene som har møte. De er fra 10 til 14 år gamle. De synger sanger som de har lært utenat på skolen eller her. I dag lærer de en ny sang. Ved noen gangers øvelse på tekst og melodi har de lært sangen og jentene synger av full hals. Det er festlig å synge sammen og særlig når de har gjester. Så leker de. Til å begynne med holder lederen en kort andakt der hun minnet om den lille bibel: *"For så høyt har Gud elsket verden at han gav sin sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv"*. Under andakten er det dryppende stilt. Hver tenker sitt. Tenk at den sterke, gode Gud har tenkt på lille meg da han sendte sin sønn til verden for så lenge siden! Andakten legger ikke noen demper på jentenes livsglede. De lagrer ordene i sinnet. Nå tar de frem håndarbeid. Noen strikker, noen hekler, noen lager en tøydokke til småsøstrene hjemme. Det som de lager skal de enten bruke selv eller gi bort som gaver. Ikke alle har hatt råd til å skaffe seg materiale til håndarbeidet. Lederen har skaffet litt fra noen gaver som venner av virksomheten har gitt dem. De avslutter møtet ved at de står i ring og holder hverandre i hendene og synger en sang, og til sist ber de Fader vår. Ennå er det ikke mørkt ute. Vi tar farvel og går hjem i tanker om hvor verdifullt dette arbeidet er.

Siden vi nå har besøkt et pikemøte, la oss derfor lytte litt til en av guttene som var med i mange år. Han kom med omkring 1915 og var nok mest aktiv i hovedforeningen, altså i ungdomsforeningen. Han skriver: *"I denne tid, for 30*

år siden, kom jeg med i foreningen. Jeg var da nykonfirmert, 15 år, en stille ung mann, som intet hadde sett av livet ute i verden. Men nu skulde jeg begynne og kunde vel neppe ha begynt på et bedre sted enn i Lademoen kr. Ungdomsforening. Av naturen var jeg forsiktig og tegnet mig ikke straks som medlem - det var jo ikke verd å binde sig før man fikk litt erfaring, tenkte jeg – men jeg ble øieblikkelig innvotert i det såkalte ordenslag. Å bære brett og kopper, ordne stoler og bord, var min takknemlige oppgave. Det var praktisk arbeide og jeg trivdes godt med det, spesielt fordi ordenslaget liksom var en avdeling for sig, hvor man i en mindre krets kunde hygge sig sammen og lettere blev kjent med hverandre.

De ordinære møter begynte den gang kl. 7 om søndagene. Da ungdomsforeningen begynte i 1911 fattet styret beslutning om at der på alle søndagsmøter skulde være bevertning, te og boller, mot en entre av 10 øre, som fullt ut dekket omkostningene, da bollene kostet kun 2 øre stykket. Ordenslaget møtte opp kl. 5, men som regel var ordningen hurtig unnagjort og i mellemtiden hygget vi oss med forskjellige spill, som var utlagt på bordene, og sang eller musikk. Ofte kom også medlemmene i god tid før møtene og deltok i ouverturen. – En gang om måneden hadde laget hyggelig samvær for sine medlemmer og årlig en julefest, som det stod stort ry av. Vi var i almindelighet flittig til å møte opp, men jeg erindrer en gang hvor formannen og jeg møtte alene til å begynne med. De andre medlemmer var på vei til møtet blitt oppmerksom på at brannvognene raste innover Strandveien og dermed for de efter, helt til Korsvika, og kom temmelig sent til møtet”.

Noen få glimt fra hva Ynglingen kan ha betydd for den enkelte, kan vi finne i et par bøker: I et jubileumsskrift for sportsklubben Falken finner vi noe den kjente skøyteløperen og journalisten Sverre Farstad har skrevet: ”og lokalet (Falkens klubblokale) lå i en kjeller tett opp til Strandveien på tvers av Dora I. Like innenfor hadde vi ynglingeforeningens lokaler, og så få Falken-gutter var det ikke som også tok med den idretten som daværende residerende kapellan Fosse hadde å by på i KFUM-regi. Formaningsord og salmesang fikk vi på kjøpet og tok neppe skade av det.” Se artikkelen *Femti år med Falken i Beretning til Falken's 50-årsjubileum*, Trondheim 1975 side 14.

Hans skøytekollega Hjalmar Andersen, Hjallis, var også medlem av Ynglingen. Det han har fortalt om tiden i foreningen er litt mindre flatterende, men er som tidsbilde like interessant: ”Alt tilkom meg ikke på like ærlig vis (som da han om somrene var dekksgutt på samme skip som faren). Det tør jeg vel tilstå i dag. Jeg ble også medlem av Ynglingeforeningen, og gikk med menighetsbladet. Vi hadde med oss bøsser der folk kunne gi et lite bidrag. Var du fiks med kniven, kunne du lett fiske ut en 50-øre eller en 25-øre. Det siste var nok til en billett på Rosendal. Jeg håper jeg får tilgivelse i dag, men jeg har altså knabbet fra kollekten. Men ellers var det ikke så mye penger på Reina.” Se Johan O. Jensen, *Trondheim vår barndoms by*, Oslo 1996 side 87.

Gjennom 1920- og 1930-årene preger det jevne arbeidet virksomheten i Ynglingen. Unge kommer og går. Noen blir voksne og drar ut på sjøen eller til andre steder der det er arbeid å få. Barn vokser til og blir medlemmer i underavdelingene og senere kanskje i hovedforeningen. Året har sin rytme i foreningslivet også. Sommeren har mer laber aktivitet fordi det er så mye annet å finne på. Om høsten øker oppslutningen når kveldene blir mørkere og været blir kjøligere og ofte våtere. Ved juletider kommer en høysesong med juletreffester og andre høytidsmøter. Da hender det at huset i Strandveien 72 er fylt til randen av feststemte barn og voksne. Medlemmene har med seg foreldre og søsken. Festene i Ynglingen var et begrep i bydelen. Mange ville være med på dem. Der vanket det varm kakao og godt bakverk. Først og fremst var det liv og røre og mye å få med seg av sang, taler og festlig samvær. Etervinteren og våren var også tid for stor aktivitet både i hovedforeningen og i de mange underavdelingene. Sommeren ble etter hvert også en tid for turer og leirer som medlemmene kunne være med på så sant det kunne finansieres. Utover i trettiårene ble det litt lettere for noen av familiene selv om depresjonen varte lenge på Lademoen. Oppslutningen om de ulike arrangementene varierte både med årstiden og med hvor spennende programmet var. På hovedforeningens vanlige foredragsmøter og medlemsmøter kunne det være fra 10 til 50 tilstede. På de såkalte samfunnsaftener der vekten lå på det oppbyggelige og sosiale samvær, varierte det fra 70 til 100 medlemmer. På de mange festene var det gjerne fra 200 og oppover! Det ble tydeligvis lagt stor vekt på festene. Det var både naturlig og omtenkstomt. Mange av medlemmene bodde trangt og mange av familiene var fattige. Det var ofte ikke særlig festlig for barn og ungdom i strøket selv om en nok kan komme i skade for å glemme at medlemmenes hjem var ganske ulike fordi medlemmene faktisk hadde ulik sosial bakgrunn. Festene gledet alle seg til.

En av de store festene var 40-års-jubiléet som ble feiret den 15. november 1930 klokken 8 om kvelden med en fest i lokalet med innbudte gjester. På grunn av plassen måtte adgangen dessverre begrenses til de voksne medlemmene ved denne anledningen. Neste dag, søndag den 16. november 1930, var det ungdomsgudstjeneste i Lademoen kirke ved menighetens prester og med kollekt til foreningen. En slik jubileumsgudstjeneste i den store, flotte kirka var i seg selv en stor fest. Både ung og gammel opplevde den som et festlig avbrekk i en grå hverdag. I velstandens Norge er det kanskje litt vanskelig å forstå dette. Der sang kirkens sangkor med assistanse av sangere fra koret Tonevæld som hadde sprunget ut av Ynglingens sang- og musikkvirksomhet. I Lademoen menighetsblad for 1940 kan vi lese en jubileumstale av foreningen. Et sitat herfra kan gi et inntrykk av virksomheten: *"Med årene har fulgt en utvidelse av foreningens arbeide, så dettes omfang er større enn noen gang tidligere. Den driver således nå 2 gutteavdelinger og to pikeavdelinger, henholdsvis for gutter og piker fra 10-14 og 14-18 år, 2 speidertropper og en senioravdeling for speidere tilsluttet K.F.U.K.-speidernes organisasjon, "Tusenfryd"- avdeling for*

besøk av gamle og syke i menigheten, kvinneforeningen "Vårblomsten", sangkor og "Triangel"-gutter, dessuten litt arbeide for Ungdomsforbundets sekretærmisjon, nå kalt ungdomsmisjonen. Sangkoret driver et intimt samarbeide med Bakkländets kr. Ungdomsforenings kor og disse to kor har sammen nedlagt et stort arbeide og flere ganger gjort seg fordelaktig bemerket." Se Lademoen menighetsblad 1940 nr. 16 side 4. Gjennom 1930-årene fortsatte fremgangen

Frem til 1933 hadde det vært vanskelig å avsette midler til vedlikehold av huset i Strandveien 72. Vedlikehold måtte da påbegynnes. Midler til det ble samlet inn av Vårblomsten. Dessuten skaffet foreningen midler ved sin årlige utlodning som jevnlig ble avholdt i november måned. Novemberbasaren var en begivenhet i strøket og oppslutningen var upåklagelig. Nettopp i de økonomisk trange tidene viste oppslutningen om utlodningen at befolkningen satte pris på det som ble gjort i foreningen. Frem til 1940 var det anvendt kr 5000 til vedlikehold. Og året etter tok okkupasjonsmakten brutalt og rev huset ned for sitt krigsformål. Det var et sørgelig antiklimaks.

For å vise at virksomheten var på topp da krigen kom, kan det nevnes at i 1939 var det blitt avviklet 325 møter i foreningens hus. Medlemstallet var nær 300. En ny gren av arbeidet ble startet dette året, nemlig Triangelguttene, en mellomting mellom en vanlig gutteavdeling og en speidertropp. Samme år ble cand. theol. Gunnar Wold, den senere feltprest, ansatt som sekretær. Som vi forstår ble virksomheten drevet for fullt helt til de tyske myndighetene grep brutalt inn.

5. Krigsår og etterkrigstid fra 1940 til 1965

I 1940 fylte Ynglingen femti år. Det skulle feires behørig og det ville vært naturlig at denne festen ble startpunktet for omtalen av de neste 25 år. Likevel skal vi først berøre de skader foreningen ble påført av krigen og den tyske okkupasjonsmakten. Krigen kom og la sin demper på virksomheten. Om dagene ble lokalene benyttet av folkeskolen til undervisning. Noen av kveldsmøtene ble flyttet ut av huset fordi det hadde fått de fremmede soldatene som utrivelig naboer. Mange av avdelingene foretrakk å holde møtene sine i hjemmene. På slutten av året måtte Vårblomsten henlegge sine møter til bedehuset. Soldatene lagde stadig bråk i og rundt huset. Det var blitt utrygt å ferdes i Strandveien om kveldene. Den 1. oktober 1940 øvet berusete tyske soldater hærverk på Ynglingens lokale mens det var et ordinært møte der. De knuste 26 ruter. Det ble satt lemmer for vinduene og noe av arbeidet fortsatte der likevel. Et av de siste møtene som ungdomsforeningen holdt i Strandveien 72, ble avbrutt av tyske soldater som ville jage dem ut fordi huset skulle bort. Einar Bonsaksen som var dirigent for koret og som var til stede, tok til motmæle mot de tyske soldatene. Han snakket flytende tysk fra den tiden han hadde studert i Tyskland. Han sa at han hadde sett hvor fint tyske soldater oppførte seg i hjemlandet og var rystet

over dem som brøt seg inn i møtet. Enden ble at de forlot lokalet. Einar Bonsaksen rapporterte hendelsen til soldatenes overordnede og de fikk en refselse!

Okkupantene lot seg selvsagt ikke stoppe. De skulle bygge sin store ubåtbase i Lamo'fjæra, med Dora 1, Dora II og den mellomliggende fyringsbunkeren. I mai 1941 kom turen til å rive Ynglingens hus. Den 2. mai 1941 rev de uthusene og den 17. oktober kom turen til selve huset. Før huset ble revet, hadde innbo og løsøre blitt flyttet til ulike steder i menigheten. Foreningen hadde også søkt myndighetene om å få tildelt en annen tomt for å flytte bygningen dit, men det var forgjeves. Dermed ble et viktig ungdomssenter ødelagt. Ikke engang materialene fikk de ta vare på. De ble kjørt ut til Korsvika og brent! Et sørgelig endelikt for et kjært hus. Og det ble selvsagt bestemmende for foreningens videre skjebne.

Men det ble likevel jubiléum! Den nedsatte komitéen forberedte som planlagt, feiringen av femti-års-jubiléet. Det ble holdt den 10. november 1940. Ynglingen hadde alltid vært påpasselig med å feire alle runde tall. Allerede 10-års-jubiléet i år 1900 ble behørig markert og feiret. På samme måte var det med de følgende milepæler. 40-års-jubiléet er nevnt ovenfor. 50-års-jubiléet ble først feiret med en festgudstjeneste i Lademoen kirke om formiddagen. Om kvelden var selve jubileumsfesten i Bakkestrandens bedehus der jo stiftelsen hadde skjedd femti år tidligere. Det ble en hyggelig fest med mange særlig innbudne gjester og med mange hilsener fra nær og fjern. Det falt mange gode ord om foreningen og dens virksomhet og ikke minst om hva den hadde betydd for medlemmene. Det ble sendt en spesiell hilsen til grunnlegger og mangeårig leder, Hannibal Stabell, som da bodde som gammel i Oslo. Han døde året etter, men ble lenge husket med glede og takknemlighet av eldre medlemmer. Pressen hadde fyldig omtale av festen og av foreningens betydning.

Leiv Fosse skriver i Lademoen menighetsblad i anledning jubiléet: *"Når vi søndag 10. november samles for å feire vårt 50 års jubileum er det for å komme sammen for å takke Gud. Vi som har vært med i ungdomsarbeidet herinne enten vi er eldre eller unge, vi har noe å takke for. Det er lyse ungdomsminner, gode venner og kamerater, men aller mest for møtene hvor vi fikk høre om Gud, ja møte Ham. Lys kristentro, møtte vi dernede i foreningen vår og den grep oss alle. Velkommen alle til gudstjenesten søndag formiddag og til festen søndag kveld i bedehuset. Alle våre gamle medlemmer er velkommen, medlemmer fra Bakkestrandens Ynglingeforening, Lademoen U.K.K.F og ungdomsforeningen vår. Også klokker J. Køhn har en hilsen i samme nummer av menighetsbladet. Det var da gått ti år siden han sluttet som klokker i Lademoen menighet. Her følger hele hans hilsen fordi den gir et glimt av det aller innerste i virksomheten: "Tillykke med jubileet! Det skulle vært gildt å feste sammen med dere. Skjønt jeg vel ville følt meg fremmed, da det nå er vokset opp en hel ny generasjon, og det således kun er få som kjenner meg igjen. Jubileumbildet fra 40 års festen har jeg imidlertid hengende foran meg over*

mitt arbeidsbord, og det er meg en stadig fryd og oppmuntring hver gang mitt blikk faller på det. Ti alle de kjente kjære ansiktene – like fra guttene i G.A. og Y.A.G. og til sogneprest, formann og styremedlemmer samt alle de kvinnelige medlemmer vekker girde minner om herlige arbeidsdager derute i Strandveien. – Jeg føler jeg står i takknemlighetsgjeld til foreningen for denne rike tid. – Glad er jeg over at det arbeide jeg fikk lov til å gjøre ble fortsatt så det har fått være til velsignelse både for de unge, for hjemmene og for menigheten.

”Jeg hadde jo i mange år vært ungdomsarbeider før jeg kom som klokke til Lademoen. Men jeg kan neppe få uttrykt hvor ganske annerledes rikt det var å få gå inn i ungdomsforeningen som menighetens egen arbeider. Det hele ble så selvfølgelig, idet jeg jo av alle ble betraktet og mottatt som deres egen. Og selve gjerningen ble nu et arbeide for menigheten. Det falt derfor helt naturlig å ta fatt på arbeidet blant og for de unge. Ti vi driver jo vårt ungdomsarbeide ikke bare for de unge, men også for menigheten. For liksom de unge trenger menigheten, så trenger menigheten de unge, og her må der et målbevist og intenst arbeide til. Vårt ungdomsforbund har her vært de som har gått foran. Men de frie samfunn har i større grad enn vi forstått å utnytte dette. Ja, de bygger så å si sitt arbeide eller sin eksistens på barnearbeidet og yngres eller juniors som de kaller det, og regner som så at hvor man ikke har krefter til å drive arbeidet nedenfra med søndagsskole og juniors kan en likeså gjerne oppgi det hele, for der vil menigheten dø ut etterhvert. Vi bør derfor også innenfor våre menigheter i sterkere grad regne med våre ungdomsforeninger. De må aldri savne den faste arbeider. Det er nemlig fra ungdomsforeningene den regelmessige tilvekst skal komme til menighetene. Vi tror på vekkelse og håper og ber om den, men den daglige tilvekst eller dem som daglig legges til menigheten må komme nedenfra. Det blir dåpskristendom eller dette å hjelpe de unge til et uavbrutt gudsliv derved at de får oppleve kallet og gjennombruddet uten først å ha vært helt borte fra sin frelser. Hovedvekten av arbeidet i våre ungdomsforeninger vil derfor helt selvfølgelig komme til å ligge i arbeidet for gutter og piker i avdelingene P.A. og G.A. og Y.A.G. og Y.A.P.

Måtte vi bare få beholde anledningene til fortsatt å drive vårt menighetsarbeide her. Ennå er det dag!

Gud gi Lademoen kristelige Ungdomsforening ennå mange år til på denne måten å virke for menigheten og de unge. Gud velsigne jubileet! Med mange hilsener til både kjente og ukjente venner.

Eders J. Køhn”.

Jacob Køhn var fra Skien og hadde vært ute i Sjømannsmisjonens tjeneste før han kom til Trondheim. Da han sluttet som klokke i Lademoen, reiste han tilbake til hjembyen der han ble klokke og kirkeverge. Han etterlot seg et meget godt ettermæle. Det var mang en Lamogutt som regnet seg som Køhn-gutt fordi Køhn hadde fått bety så mye for ham.

For foreningen ble 1941 på mange måter et dramatisk og bestemmende år. Én ting var at huset som hadde vært deres sentrum i vel 45 år, var blitt rasert av

okkupasjonsmakten og det var liten utsikt til erstatning. Det store spørsmål ble hva de nå skulle gjøre med den mangfoldige virksomheten uten hus. Snart ble for øvrig speidertroppen nedlagt. De nazistiske myndigheter utstedte en forordning som gjorde speiderarbeidet ulovlig! Troppen ble derfor oppløst. Høsten 1940 ble det leid et rom i Bedehuset i Østersunds gate 1. Der flyttet virksomheten inn og der ble den årlige utlodningen holdt i 1941. Et av formålene for utlodningen var nå blitt å samle penger til nytt hus. Det var ikke pessimismen som rådde! I bedehuset fra 1887 forble så hovedforeningen og de mange underavdelingene så lenge krigen varte og dessuten i noen år etter krigen. Tiden fra 1940 til 1952 da de endelig fikk sitt nye hus, er på sett og vis en egen epoke i foreningens historie. Både under krigen og ikke minst i årene etter krigen, fikk ungdomsforeningen og dens mange underavdelinger en ny glanstid.

Som en rød tråd gjennom tiden fra 1940 til 1952 gikk ønsket om nytt hus og arbeidet for å reise penger til et slikt kjøp. Allerede høsten 1940 ble det nedsatt en komité som skulle stå for innsamling av penger og planlegging av nytt hus. Fra 1942 ble det arrangert egne utlodninger og innsamling av penger til dette formålet. Samme år kom det et tilbud om å få kjøpe Gregus gate 8 til kr 34.000. Gregus gate 8 var Arbeiderforeningen Sverres tidligere lokale. Huset står fremdeles og fremdeles kan en så vidt se at det har vært et svært forsamlingslokale. Der hadde for øvrig Frank Mangs bevegelsen hatt sin møtevirksomhet i en periode. Tilbudet ble tatt imot og huset kjøpt foreløpig som en pengeplassering. I 1943 innbrakte utlodningen som ble holdt i Ranguls forretning, kr 5.400 til byggefondet. I 1944 ble utbyttet kr 5.200 av utlodningen som da var satt opp i Røvdnes forretning. Det var lite å si på viljen til å hjelpe til med huskjøp fra publikums side. I 1945 kom det et bidrag til byggefondet fra "Kristen Brorhjelp for krigens ofre". Da var byggefondet blitt så stort at det ble vedtatt egne lover for det. Det ble undersøkt og drøftet flere alternativer for tomt og nytt hus, men det ble ikke vunnet gehør hos myndighetene for planene. Det var et nytt, eget hus som var drømmen. Etter krigen var det også strenge restriksjoner på byggematerialer. Det meste måtte gå til oppbygging av de brente byer langs kysten og særlig til det nordligste Norge, Finnmark og Nord-Troms, der tyskerne hadde brukt den brente jords taktikk da de trakk seg tilbake. Å bygge nytt kunne altså ikke bli aktuelt før situasjonen på byggemarkedet var blitt normal. Men innsamlingen gikk sin gang og fondet vokste jevnt og sikkert. Både fra menigheten og fra flere av byens næringsdrivende kom det bidrag. Gregus gate 8 var ikke aktuelt som foreningslokale og da det senere ble solgt for kr 50.000 gav salget et godt utbytte.

Under krigen 1940-45 hadde naturlig nok foreningsarbeidet en del problemer å stri med. Derfor gikk det litt opp og ned både i hovedforeningen og i underavdelingene. Problemene hang blant annet sammen med kampen om lokaler. Foreningen konkurrerte med skolen om lokaler i de to husene i Østersunds gate 1 og 3. Senere beslagla tyskerne Bedehuset til lager for alle radioapparatene som de samlet inn fra sivilbefolkningen. Det var jo ikke lenger

tillatt å lytte til de norske sendingene fra London! Folk måtte komme med sine radioer og levere dem til okkupasjonsmakten. En tid etter utvirket det norske politiet at ett rom i Bedehuset likevel kunne brukes av skolen og foreningen. Om formiddagen var det skole og om kvelden var det et eller annet slags foreningsmøte. Deltakerne i foreningsmøtet måtte da sitte ved lave skolepulten.

Under krigen begynte en med trykte programmer som kan fortelle mye om virksomheten. Tar vi for oss programmet for vårsemesteret 1943 kan det gi et ypperlig bilde av den mangslungne virksomheten. Programmets forside er prydet med KFUK og KFUM's emblemer og mottoet "Fram mot målet!" Programmet er for "Lademoen kristelige ungdomsforening Stiftet 1890 Lademoen bedehus". Datoer og møteplan for hver av hovedforeningens og kvinneforeningenes møter er oppført i kronologisk rekkefølge og at møtene holdes i Lademoen bedehus kl. 1930 (7.30). For underavdelingene nøyer en seg med å nevne deres møtetidspunkter. La oss først se på dem: "**Yngres avd. gutter** (14-18 år): Møte hver annen mandag kl.19 (7). **Yngste avd. gutter** (10-14 år): Møte hver annen fredag kl. 18(6). **Yngres avd. piker** (14-18 år): Møte hver annen onsdag kl.19 (7). **Yngste avd. piker** (10-14 år): Møte hver annen onsdag kl.17 (5). **Koret**: Øvelse hver torsdag kl. 19. **Tusenfyrdavd.**: Møte hver 14de dag. **Bli med i vår ungdomsforening!**" Hovedforeningens program begynner den 12. januar etter at juletreffesten og de mange arrangementer i forbindelse med jul og nyår er unnagjort. For å vise hvilket rikholdig og variert program de hadde, skal vi gjengi programmet: "**Jan. 12.**: Kretssekretær pastor Buhaug. Bibeltime: "Grunnvollen". **Juletreet høstes. Jan. 19.**: Kvinneforeningen Vårblomsten. **Jan 26.**: Misjonskveld. Carl Johan Søbstad: Lars Olsen Skrefsrud. - Misjonær Marianne Johnsen: "Høsten er stor – arbeiderne er få." Solosang. **Jan 31.**: **Søndag**: Fellesmøte i Lademoen bedehus kl. 19 (7). Tale av Y.A.-sekretæren Gjertrud Helgesen. **Febr. 2.**:Kvinneforen. Vårblomsten. Solosang. **Febr.9**: Lektor Åsa Meland: Kåseri: "En god bok – en god venn!" – Pastor Godal: "Guds plan – Min plan?" – Duettsang av fru og frk. Norum. **Febr. 16**: Kvinneforeningen Vårblomsten. **Febr. 20.**: **Kretsmøte**. Bibeltime kl. 17 i Bakklandet menighetshus ved forbundssekretær frk. Margrethe Parm. – Forhandlingsmøte samme sted kl. 18. – Kameratslig samvær kl. 20. **Febr. 21.**: Fest i Lademoen bedehus kl.18(6). Tale av forbundssekretær frk. Margethe Parm og form. i Norges K.F.U.K., fru Koch, med fl. **Febr. 22. Lederkurs for styremedlemmer og ledere.** – **Febr. 22.** kl. 19.30: Margrethe Parm: "Innsikt og utsikt." – Kl. 20.30: Sekretær Gunnar Johnsen: "Bibelen vårt arbeidsredskap" 2 bibeltimer. **Febr. 23.** kl.1930: Pastor Hesselberg: "Troskap i kristenlivet". – Kl. 20.30: Pastor Hauge: "Bibelens guddommelige og menneskelige side". **Febr. 24.** kl. 19.30 Margrethe Parm: "Å miste sitt liv – å finne det". – Kl. 2030: Norges K.F.U.K.s formann, fru Sara Koch: "Av Guds nåde – til Guds ære!" **Febr. 25.** kl.19.30: Pastor Pharo: "Bibelen i sjelesorg". - Kl. 20.30:Landssekretær frk. Margrethe Parm: "Lederen og ledelsen". **Febr. 26.** kl. 19.30: Pastor Buhaug: "Bibelen vårt arbeidsredskap i andakter, foredrag osv."

– Kl.20.30: Margrethe Parm: "Din forening, en gave – en oppgave". Lederkursets møter holdes i K.F.U.K., Prinsens gate 10 a. **Mars 2.:** Kvinneforeningen Vårblomsten. **Mars 7.:** **Søndag:** Årsmøte. **Mars 9.:** Oskar Ulseth: Kåseri: "John Mott". - Sekretær cand. theol. Grasmø: Emne: "Tap – vinning". Mannskoret Tonekvad. **Mars 14. søndag:** K.F.U.M.-guttene misjonsdag. **Mars 16.:** Kvinneforeningen Vårblomsten. **Mars 23.:** Sekretær cand. theol. Sverre Magelsen: "Vårt ansvar – vår oppgave". – Musikk: fiolin og piano. Blandet-koret. – Kristelig student- og gymnasiastlag innbys. **Mars 30.:** Kvinneforeningen Vårblomsten. **April 4., søndag kl.18:** Ungdomsgudstjeneste med nadverd i Lademoen kirke. Pastor Fosse og cand. theol. Gunnar Johnsen. Solosang. **April 6.:** Sekretær, cand. theol. Gunnar Johnsen: Bibeltime: "Evangeliet er en Guds kraft til frelse". **April 13.:** Kvinneforeningen Vårblomsten. **April 18. palmesøndag:** Cand. theol. Palmer Skaar: "Din konge kommer". Korsang. **April 27.:** Kvinneforeningen Vårblomsten. **Mai 4.:** Vårkonsert. "Vi synger våren inn!" – Medvirkende: Pastor Pharo, tale. – Lademoen og Bakklandet kr. ungdomsforenings kor, dirigent: organist Einar Bonsaksen. – Mannskoret Tonekvad, dirigent: organist Ivar Bonsaksen. – Frk. Kaald, piano, hr. Morten Hamsaas, fiolin, hr. Raanes, , fiolin, hr. Barlaup, cello. Entré kr. 1.00. **Mai 11.:** Kvinneforeningen Vårblomsten. **Mai 18. Festmøte.** Tale av pastor Fosse. Emne: "Hvor står du?" Mannskoret og Blandet-koret. **Mai 25.:** Kvinneforeningen Vårblomsten. **Juni 1.:** Møte på Moholt, Åsvang skole. Emne: "Kristent kameratskap". Innlegg av flere. **Juni 8.:** Kvinneforeningen Vårblomsten. **Juni 15.:** Møte på Varden, Tempe. Gunnar Johnsen: "En sunn sjel i et sunt legeme". Mannskoret Tempe. **Juni 22.:** Kvinneforeningen Vårblomsten: Tur til Ferstadhaugen. **Juni 23.:** St. Hansfest på Kyvannseter. **Juni 29.:** Møte på Ferstadhaugen. Emne: "Ta Jesus med!" Innlegg av flere." Dette programmet skulle tale for seg selv. Det hadde kanskje vært ønskelig også å gjengi programmet for et høstsemester. Det ville jo ha gitt oss et innblikk i et helt års forløp, men det ville ikke gitt noe annet inntrykk av variasjonen og spennvidden. Noen få bemerkninger om de møtestedene som er nevnt, kan kanskje være på sin plass: Varden var Tempe kr. ungdomsforenings lokale på Tempe. De to stedene Ferstadhaugen og Kyvannseter var henholdsvis KFUM og KFUK's eiendommer i Bymarka. Begge lå i nærheten av Kyvannet og begge er senere blitt til privatboliger og tomtene er blitt utbygd. På de to stedene ble det vekselvis holdt ungdomsmøter hver 14. dag hele sommeren igjennom.

Foreningens tilholdssted ble også i mange år etter krigen, bedehuset i Fjæregata. 60-års-jubiléet i 1950 ble feiret med vanlig festivitas i dagene 7. til 12. november. Som vanlig vier menighetsbladet stor oppmerksomhet til feiringen og har hele programmet med i nr. 17: "**Tirsdag 7. nov. kl. 19.30:** Åpning av jubileumsuken. Tale av klokker Køhn og sogneprest Sæbø. Mannskoret "Tonekvad". Fiolin- og pianomusikk ved Hamsaas og frk. Kaald. Kollekt. **Torsdag 9. nov. kl. 19.30:** Medlemmenes festaften. **Lørdag 11. nov. kl.**

19.30: Ungdomskveld. Talere: Klokker Køhn og stiftskap. Rygnestad. Ungdomsforeningenes blandet kor synger. Musikk ved herrene Raanes og Bonsaksen. Opplesning ved frk. Løkhaug og solosang ved Kaare Rønning. Lynutlodning. **Søndag 12. nov. kl. 11:** Gudstjeneste i Lademoen kirke ved sokneprest Sæbø. Klokker Køhn preker. Jubileumsoffer til Ungdomsforeningen. **Kl. 19: Jubileumsfest:** Talere: Klokker Køhn og stiftskap. Fosse. Sang av Ungdomsforeningens bandet kor. Musikk av en kvartett. Bevertning. Entré 1 krone." Som vi forstår av programmet var Jacob Køhn hedersgjest og hovedtaler under festlighetene. Han var tilbake på gamle tomter for første gang siden han i 1930 forlot klokkerposten i Lademoen. Han hadde for øvrig nylig fått Kongens fortjenestemedalje for sitt arbeid i KFUM. Av menighetens øvrige program den uken forstår vi at mange av de andre foreningene også ønsket besøk av Køhn. Av referatet i det følgende nummer av menighetsbladet ser vi at oppslutningen om arrangementene var veldig god. Det fortelles også at det kom en mengde telegrammer fra Arendal i syd til Tromsø i nord. Vårblomsten overrakte kr. 5.000.- som en jubileumsgave. En av dem som hadde vært med i Ynglingen fra begynnelsen av, Styrker Flataas, fortalte lunt og festlig om gamle dager på Lamo'n.

Styrker Flataas fortjener en særlig omtale. Han var ekte lamonitt, oppvokst i Nordtvedts gate 8. Hans kone Rakel var også fra Ner-Lamon. I fem år var de vaktmesterfolk i Strandveien 72. Senere kjøpte de Utsikten 13 der de bodde og drev kolonialforretning. I denne tiden med stor arbeidsledighet, kjøpte han hus som han reparerte og bygde på og hadde mange i arbeid. I 1921 begynte han begravellesbyrå i sitt hus i Innherredsveien 56. I 1930 kjøpte han opp Rüssings byrå fra 1849 slik at Flatås begravellesbyrå på den måten ble landets eldste. Sønnen Walter overtok under andre verdenskrigen og tredje generasjon, sønnesønnen Svein Roar, overtok i 1980. Huset i Innherredsveien måtte rives i 1977 og fra 1982 har byrået, som er et ekte Lademofirma, holdt til i Gamle Kongevei 52A.

I beretningen til jubiléet blir det sagt om virksomheten i foreningen på det tidspunktet at det var i gang tre pikeforeninger, speidertropp, Tusenfryd-avdeling, kvinneforeningen Vårblomsten, sangkor og Triangelgutter. Den aller yngste pikeforeningen som var i gang, var Lilleputtene fra 5 til 10 år. Det var også i gang arbeid for Ungdomsmisjonen. Dessuten var det et nært samarbeid mellom korene i Lademoen og Bakklandet og de hadde flere offentlige konserter.

I etterkrigsårene var, som nevnt, det å få sitt eget hus det store ønsket. Byggefondet vokste jevnt og trutt. Det skulle bli J. Oskar Sæther som brakte husspørsmålet til en løsning. Han fikk greie på at Nedre Møllenberg 73 var til salgs og tok opp forhandlinger med I.O.G.T. med sikte på å overta huset. Foreningen overtok huset den 1.1.1952 for en relativt rimelig sum og gikk raskt i gang med ominnredning. Den 16. mai samme år ble det holdt innvielsesfest i eget hus. Gleden var stor og forventningene var mange. I det nye huset kom de

mange virksomhetene raskt i gang. Også den sivile gutteavdelingen, Y.A.G., kom i gang igjen. Det samme gjorde K.F.U.M.-speiderne, men den bukket nokså snart under på grunn av ledermangel. K.F.U.K.-speiderne derimot trivdes godt i de nye omgivelsene og blomstret opp. Sangkoret opphørte på denne tiden av mangel på nye sangere. Lokalene ble delvis bortleid og var i bruk hver dag. Det hjalp på husets finanser. Statistikken viser at foreningens mange grener holdt 297 møter i 1953. Samtidig hadde leietakere 200 møter og en barnehage som leide seg inn på formiddagstid, brukte rommene i 240 dager.

I 1957 ble Yngresklubben innmeldt som ungdomsklubb i Norges kristelige ungdomsforbund. Det var en slager i tiden. Forbundet fulgte med tiden og i 1950-årene ble det startet en rekke ungdomsklubber med friere program for tenåringer. Tenåringstreff ble arrangert flere steder i landet, også i Trondheim. I Trondheim ble Arne Garnes (senere varaordfører i byen) ansatt som sekretær spesielt med henblikk på nytt ungdomsarbeid.

Den 15. november 1960 feiret foreningen sin 70-års-dag. Feiringen denne gangen er litt mer smålåten enn ved de tidligere runde år selv om det også denne gangen skrives om en jubileumsuke. Den var konsentrert om jubiléumsdagen som falt på en tirsdag. Da var det fest i Nedre Møllenberg. De tre siste formennene, sokneprest Sæbø, res. kap. Rian og grosserer Oskar Sæther, talte. Det var solo- og korsang, fiolin- og pianomusikk. Servering hørte også med til en fest. Ellers ble jubiléet markert ved kirkegang på søndag den 13. da K.F.U.K.-speiderne møtte med flaggborg i kirken for å markere sin 40-års-dag. Adresseavisen brakte en fin omtale av foreningen på jubiléumsdagen. Der sies det om den virksomheten som da var i gang: *"Arbeidet har i sine ytre former skiftet i løpet av de 70 år. De unge aktiviseres, tenåringsgruppene blir med. Det drives speiderarbeid, og man har klubbarbeid, hobbyaftener og rundebordskonferanser."* Til sist i artikkelen sies det: *"En stor og viktig innsats har også foreningens "økonomisjef" gjennom 40 år, kontorsjef Birger Dybvig, stått for."*

7. De siste 25 år. Nedgangstiden fra 1965 til 1990

Den historiske beretningen til 75-års-jubiléet i 1965 røper at det vokste frem en følelse av at dette jubileum kunne bli en begynnelse til slutten for den gamle foreningen. Det betyr ikke at livskraften var tappet, men heller at de mest våkne av medlemmene så noen av de faresignaler som kunne bli en trussel i tiden fremover. Jubiléet ble rundet i fin form og som alltid før ble det markert med en fin fest. Før vi omtaler denne festen, skal vi gjengi et avsnitt i 75-års-beretningen. Dette avsnittet mer enn antyder noen av faresignalene: *"I det nye lokalet (Nedre Møllenbergs gate nr. 73 fra 1952) gikk arbeidet godt de første årene, men man begynte å merke at også etter den annen verdenskrig var det kommet en ny tid med nye interesser og idealer blant ungdommen. Hovedforeningen fikk liten tilvekst fra de yngre og vi manglet ledere til*

underavdelingene. Barnearbeidet ble innstillet i enkelte avdelinger, helt eller periodevis. I 1957 ble yngresklubben innmeldt som Ungdomsklubb i vårt forbund, men den fortsatte bare en kort tid.” Vi skal komme tilbake til disse tendensene, men de nevnes her fordi de nok lå som en undertone under jubiléumsfeiringen. Det lå de trofaste medlemmene på hjertet at foreningen skulle greie å hankes med den nye tidens utfordringer slik de og deres forgjengere hadde greid å møte tidligere perioders utfordringer.

Det ble et storveies jubiléum. Programmet varte en hel uke til ende og presenteres slik i menighetsbladet: **”Lademoen kristelige Ungdomsforening feirer sitt jubileum etter dette program. Søndag 14. november: Festgudstjeneste i Lademoen kirke kl. 11. Mandag 15. november: Jubileumsfest i Ungdomslokalet kl. 19 for medlemmer og innbudte. Entré kr. 7.50. Billetter kjøpes i John Hansens sportsforretning og i lokalet hos vaktmesteren innen onsdag 10. november. Onsdag 17. november: Ungdomsgudstjeneste i Lademoen kirke kl. 20. Lilleby Skoles musikkorps spiller på kirketrappen før gudstjenesten. Torsdag 18. november: Åpen fest i Ungdomslokalet kl. 19.30. Entré kr. 3.00 ved inngangen. Lørdag 20. november: Ungdomstreff på lokalet i Nedre Møllenberg gate 72 (trykkfeil for 73!) kl. 19.30. Arrangert av Ungdomsklubben.**”

Hvor god oppslutning det ble på de ulike arrangementer skal ikke sies. De følgende menighetsbladene har dessverre ikke noe referat. Men ser vi nærmere på menighetsbladet så finner vi mye om foreningens arbeid. I en lang periode hadde bladet som fast innslag en spalte med overskriften **Lademoen Kr. Ungdomsforening**. Stiftet 1890 – Ungdomslokalet. Nr. 15 1965 forteller at Hovedforeningen skal ha misjonsmøte tirsdag 5. oktober og torsdag 7. oktober skal kvinneforeningen Vårblomsten ha sitt møte kl. 1130. Speiderpikenes Mødrekubb har møte hver siste fredag i måneden. Pikespeiderne møter hver mandag og fredag. Neste nummer av bladet sier at hovedforeningen skal ha møte ved Solveig Hansen tirsdag 19. oktober og Vårblomsten skal møte 21/10 kl. 1130. Nummer 17 bringer en annonse om Ungdomsforeningens jubileumsutlodning i lokalet den 6. november kl 19 der res. kap Johan B. Rian skulle tale. Torsdagen den 4. nov. kl 17 skulle det være barnetime samme sted. Torsdag den 11. nov. kl 19 ble det samme sted arrangert en hyggekveld med blant annet åresalg av Mødrekubben for Lademoen kirkes Guttekor. Samme nummer av menighetsbladet forteller at hovedforeningen skal ha Isfest kl 20 på tirsdag 2. nov. og Vårblomsten møtes torsdag 4/11 og 18/11. Så følger nr. 18 med mye stoff om jubiléet bl.a. med det programmet vi gjengav ovenfor. Dette nummeret av menighetsbladet har en leder skrevet av R.S. (Reidar Skjerdingsstad som var hjelpeprest i Lademoen) med overskriften Ungdomsjubileum i Lademoen. Han skriver bl.a.: *”Lademoens ungdom er 75 år. Og det er en ungdom som stadig er like ung! Fordi stadig nye ungdommer fyller lokalene hos 75-åringen Lademoen kristelige ungdomsforening i Nedre Møllenberg. Denne foreningen er ment å være et samlingssted for all ungdom i Lademoen. Hvorfor? Fordi den for det første vil være et sted der ungdom kan møtes til hyggelige*

samvær, og fordi den vil sist, men ikke minst prøve på at vi alle kan få del i den største gleden i livet, og samtidig det viktigste i livet.” Her er intet antydning om problemene arbeidet stod overfor og det er vel ikke å vente i en jubileumsomtale. Etter R.S.’s omtale følger en lengre historikk. Den avslutter med to små avsnitt om virksomheten og om styret nettopp da: *”For tiden har hovedforeningen regelmessig møter hver 14. dag, vi har en speiderpiketropp (KFUK-speidere), en søndagsskole, Tusenfryden og Vårblomsten og en ungdomsklubb, som vi stiller forventninger til. Dessuten drives arbeid for ungdomsmisjonen.*

Styret i jubileumsåret har denne sammensetning: Fridjof Stubbraaten, form., Leif Håheim, n.form., Solveig Hansen, kv.n.form., Rolf Wold, Torbjørn Lund, Gerd Sommervold, Gerd Malmo, Lilly Baardsen med Sverre Baardsen som kasserer.

De forskjellige avdelingene har disse ledere, som alle ”har stått” i flere år: Vårblomsten: Benny Wold, Tusenfryden: Dina Engelsen, Søndagsskolen: Anna Dybvig, Speiderpikene: Solveig Hansen, Ungdomsklubben: Jon Magne Bonsaksen. Kåre Sommervold er kontingentkasserer. Oscar Sæther er formann i huskomiteen, og Birger Dybvig er formann i jubileumskomiteen.”

Dette skulle vel til sammen gi et bilde av både omfanget av virksomheten og noen av de problemer den stod overfor. På mange måter er det en imponerende og mangesidig aktivitet. Det en særlig merker seg er at alt guttearbeidet er blitt borte. Også det sivile pikearbeidet glimrer med sitt fravær. Speiderpikene fortsetter, men speiderguttene, som lenge hadde bra oppslutning, er blitt borte. Går vi så tilbake til *Historisk beretning til 75-års jubiléet* som ble sitert ovenfor, ser vi at minst tre problemer er fremme.

Det ene er at det pekes på at det *”var kommet en ny tid med nye interesser og idealer blant ungdommen”*. Det var jo ikke noe nytt for foreningen, men nå var det tydelig at styret var i tvil om hvordan den nye tids utfordringer skulle møtes. Det virker som om man mente at disse nye idealer og interesser gikk så helt i fremmed retning at det var uaktuelt for en kristelig forening å være med på det nye. Beretningen slutter med følgende avsnitt: *”Som nevnt har det ikke alltid vært lett å holde ungdomsarbeidet vedlike. Men vår forening har hatt den glede å eie en trofast stamme av medlemmer fra 1910-årene, 1920 og 1930-årene, som ved deltagelse i ledelsen, ved oppmøte i hovedforeningen og ved økonomisk støtte, har båret byrdene. De føler et sterkt ansvar for at foreningsarbeidet går videre. Om ikke hovedforeningen består av de helt unge, så vil de arbeide for de unge. Målet er som alle vet: ”De unge for Kristus”*.

Det andre er problemet med å få yngre krefter til å slutte seg til hovedforeningen. Dette ble smertelig klart erkjent over hele landet. Fra utallige ungdomsforeninger i Norges kristelige ungdomsforbund lød det samme ropet: Fra underavdelingene gikk det ingen strøm av nye medlemmer til hovedforeningene. De aller fleste som hadde vokst opp i de mange

underavdelingene, gikk *ikke* inn i hovedforeningen når alder og modenhet skulle tilsi det. Ungdomsforeningene maktet ikke å fremstå som et attraktivt alternativ for de neste generasjonene av unge. Det gjorde heller ikke vår forening. I ettertid er det lett å være etterpåklok, men for dem som stod midt oppe i situasjonen den gang, var det nok vanskelige å vite hva de burde gjøre. Det er tydelig at generasjonsavstanden i denne tiden ble svært stor. Bare et par tre års aldersforskjell ble oppfattet som en uoverstigelig barriere for å gå inn i et foreningsfelleskap. Her kan vi ikke gå inn i noen sosiologisk analyse, men det kan være liten tvil om at her lå et hovedproblem. I Lademoen kristelig ungdomsforening var aldersspennet meget stort. Det påpekes klart i beretningen: *Det er noen av oss som er til stede i kvell som har vært med i foreningens arbeide i 50-55 år. Vi har vært med i gode og dårlige tider. Når vi ser tilbake, er vi glad for å ha fått lov til å være med i dette arbeide og se frukter av det. Resultatene er ikke alltid så synlige. De mange som for kortere eller lengere tid har deltatt i foreningens liv og trukket seg ut av det, har ikke glemt den påvirkning de mottok her. Ofte ser vi dem i annen kristelig virksomhet og mange andre viser på forskjellig vis sin takknemlighet for den tid de fikk være i foreningen.*” Det paradoksale er at en av foreningens sterke sider ble et problem: Den store lojalitet og innsatsvilje og at medlemmene var så glad i arbeidet at de fortsatte i mange år, gjorde det til en uoverstigelig kløft å få yngre med. Slik kan det i alle fall se ut i historisk perspektiv.

Et tredje problem lå i å få nye, unge ledere til underavdelingene. Som vi så av beretningen hadde styret sett med forventning på opprettelsen av en ungdomsklubb. Ungdomsklubbene var populære nye tiltak på denne tiden. I Lademoen ble Yngresklubben omdannet til ungdomsklubb etter mønster av andre ungdomsklubber med friskere musikk og annet program enn det som var vanlig tidligere i ungdomsforeningene. Den fungerte en stund, men det ble vanskelig med ledere og klubben gikk inn. Det ble forsøkt flere ganger å starte den på ny. I 1965 tok brødrene Jon Magne og Per Fridtjof Bonsaksen og Fredrik Ulseth på seg i sette i gang enda en gang. Tross fin innsats ble også det en episode. En tid ble det også drevet en gruppe som kalte seg ”Unge voksne”, men heller ikke den fikk et langt liv. Tidligere hadde guttespeidertroppen gått inn på grunn av ledermangel. Både ledermangel og manglende oppslutning av gutter og jenter hadde ført til at disse avdelingene hadde blitt borte.

Et fjerde problem er det grunn til å peke på. Lenge hadde formannsposten i ungdomsforeningen vært tillagt res. kap. i menigheten. Vi så at det begynte med Hannibal Stabells tjeneste helt fra 1908. Og dette fortsatte med de residerende kapellanene Ottesen, Sæbø, Rian og ved 75 årsjubiléet var res. kap. Fridtjof Stubbraaten formann. Fra 1973 til 1977 var Egil Moen residerende kapellan og formann i foreningen. Ordningen hadde nok vært god i mange år og 75-års-beretningen sier om dette: *”Det har vært skikk og bruk i foreningen at vi har hatt residerende kapellan i menigheten som formann. Vi har satt veldig pris på samarbeidet med menighetens prester, og gjennom dem med kirken og med*

dens konfirmanter. ” Nå hadde ikke denne rekken av residerende kapellaner vært uten avbrudd. Fra 1930 til 1947 hadde Leiv Fosse, som var klokkerprest i Lademoen, vært formann og sekretær. Da han ble stiftskapellan i 1947, ble Oskar Sæther valgt til formann. Han trådte tilbake i 1954, og da overtok etter gammel tradisjon, res. kap. Johan B. Rian. Han var formann til han sluttet i Lademoen i 1960. Salgssjef Oskar Ulseth ble da formann og i 1962 gikk res. kap. Stubbraaten inn i stillingen. Det store spørsmål er om det som lenge hadde vært en god orden, med tiden ble mer av et problem. Forholdene endret seg. Prestene fikk stadig mer å gjøre i menigheten. Ansvar som formann i ungdomsforeningen ble mer av et ork for dem. Egil Moen kunne i ettertid si at for ham ble ungdomsforeningen knapt nok et venstrehåndsarbeid selv om han var en mann som brant for arbeidet. Dessuten var nok de unges holdning til prestene ikke lenger den samme fordi autoritetsforholdene hadde endret seg. Kanskje hadde foreningen tjent på at den hadde fått andre medlemmer inn som formenn. Men også dette er det lett å tenke i ettertid.

Et femte problem som kan nevnes, er at det gamle, store huset i Nedre Møllenberg 73 slett ikke var så godt egnet til arbeidet lengre. Det var stort sett Lillesalen som ble brukt. Den store salen ble for stor til vanlige arrangementer. Den ble brukt til større tilstelninger som utlodninger og fester og av og til leid ut til andre organisasjoner.

Gjennom 1970-årene og helt til 1987 fortsatte hovedforeningen trofast med sine møter hver 14. dag med omtrent tyve deltakere. Likevel må nok tiden karakteriseres som nedgangens tid. Etter hvert ble medlemmene færre og innsatsen mattere. I 1990 ble det holdt årsmøte den 25. november. Det vedtok å nedlegge foreningen etter hundre års virke. Melding ble sendt til Ungdomsforbundet, men derfra kom intet svar. Huset ble solgt til Nordenfjeldske blindforbund, som var en utbrytergruppe fra Norges blindforbund. Foreningen kunne markere sin oppløsning ved å utdele store gaver til Lademoen og Lade menigheter. Til ungdomsarbeid i Lade ble gitt kr 10.000 og kr 40.000 ble gitt til ungdomsarbeid i Lademoen. Det ble også gitt en messehaketil kr 50.000 til Lade kirke i anledning 800 års jubiléet for kirka. Restsummen av foreningens beholdning på kr 35.008.79 ble den 9. februar 1993 overført til Trøndelag krets av KFUK-KFUM ved brev underskrevet av Gerd Sommervold og Oskar Ulseth.

8. Personregister

Andersen, Hjalmar, skøyteløper 63

Andersen, Tora E., frøken 44, 45

Barlaup, cellist 70

Berg, Dagny, frøken 44, 56, 57

Bergslid, klokker 49

Biskop Grimkjell 41, 58

Biskop Sigurd 58

Blækkan, Olaf, bryggeriarbeider, styremedlem i 1893 53, 55

Bonde, Andr.N., cand. theol., lærer 49, 51, 53, 54

Bonsaksen, Einar, organist 65, 66, 70

Bonsaksen, Ivar, organist 70, 71

Bonsaksen, Jon Magne 74, 75

Bonsaksen, Per Fridtjof, organist 75

Borgen, sogneprest i Bakklandet 52

Buhaug, pastor 69, 70

Baardsen, Lilly 74

Baardsen, Sverre 74

Dahl, Petra, fru 43

Dybvig, Anna 74

Dybvig, Bjarne 72, 74

Engelsen, Dina 74

Espenes, P., bødtker, representant for Christian Endeavour 56

Farstad, Sverre, skøyteløper, journalist 63

Flatås, Rakel, fru 71

Flataas, Stykker, vaktmester, grunnlegger av begravelserbyrå 53, 71

Flatås, Svein Roar 71

Flatås, Walter 71

Fosse, Leiv, klokker, prest 60, 61, 66, 70, 71, 76

Garnes, Arne, sekretær, senere varaordfører 72

Godal, Tord, prest, senere biskop 69

Gotaas, Olaf, styremedlem i 1893 54

Grasmo, Andreas, cand. theol., sekretær 70

Hamsaas, Morten, fiolinist, 70, 71

Hansen, Einar, sykkelhandler 61, 73

Hansen, Solveig 73, 74

Hauge, pastor 69
Haugen, maler 41, 43, 44
Helgesen, Gjertrud, YA-sekretær, 69
Helle, pastor, 52, 53, 54
Hesselberg, pastor 69
Hjelde, Arnold, lærer, kasserer 53, 56
Holme, Edin, evangelist og forfatter 52
Holmsen, prest 55
Hval, prest 55
Haaheim, Leif 74

Isaksen 49

Jensen, Johan O., forfatter og journalist 63

Jenssen, bokholder, legatstifter 43, 50, 51
Jenssen, enkefru 51
Johansen, vaktmester i Strandveien 72 61
Johnsen, Arne, styremedlem i 1893 54
Johnsen, Gunnar, prest 70
Johnsen, Marianne, misjonær 69
Jørgensen, Simon Emmanuel, Lademoens første sogneprest 54

Koch, fru, Norges KFUK's formann 69

Koen, Marie, fru 43, 44
Knudsen, Georg 58
Kulseng, Sigrun, lærerinne, frøken 56
Køhn, Jacob, klokker i Lademoen og i Skien 61, 66, 67, 70, 71
Kaald, frøken 70

Lindeman, organist 51

Lohse, Tøris, styremedlem i 1893 54
Lund, Ole Hagen, kasserer 53
Lund, Torbjørn, senere formannsskapssekretær i Trondheim 74
Løkhaug, frøken 71

Magelsen, Sverre, cand.theol., sekretær 70

Malmo, Gerd 74
Mangs, Frank, svensk evangelist 68
Meland, Åse, lektor 69
Moe, Andreas, eier av pottemakeri 40, 46
Moe, Karl 53
Moen, Egil, prest, senere sokneprest i Levanger 75, 76
Mott, John, amerikansk KFUM-leder 70

Møllerop, cand.theol. 51, 52

Nordtvedt, bruskjører 49

Norum, frøken og fru 69

Odlaug, arbeidsformann 55

Olden, Ole, student 49, 51, 52, 55

Olsen, Gunnar, prest, sekretær (skiftet senere navn til Olmar) 53, 54

Olsen, Marie, vaktmesterfrue i Strandveien 72 53

Olsen, Ole, repslagersvend, vaktmester 53

Os, Peder 58

Osnes, H.H., lærer 48, 53, 56

Osnes, fru lærer 56

Ottesen, Jacob Aall, res.kap. i Lademoen 60, 75

Parm, Margrethe, landssekretær i KFUK 69, 70

Petersen, lærer 55

Pharo, prest 70

Rangul, forretning 68

Rian, Johan B., res.kap., senere domprost 72, 73, 75, 76

Rüssing, begravellesbyrå 71

Rønning, sanger 71

Røsand, Anna, diakonisse 43

Røvde, forretning 68

Raanes, fiolinist 70, 71

Scharffenberg, kaptein 52

Sivertsen, styrer av privat middelskole 52

Skavlan, Sigvard, prest 43

Skjerdingstad, Reidar, prest 73, 74

Skrefsrud, Lars Olsen, misjonær 69

Skaar, Palmer, cand. theol. 70

Smith, rentiér 52

Solberg, Klara, legatstifter 51, 52

Solberg, Kristian, sjauer, styremedlem i 1893 53

Sommervold, Gerd 74, 76

Sommervold, Kåre 74

Stabell, Hannibal, prest 40-43, 46, 51, 53-57, 60, 66, 75

Stavseth, J.A., kasserer 53

Steen, Olaf, styremedlem i 1893 49, 54

Stubbraaten, Fridtjof, res.kap. i Lademoen 74, 75, 75

Svendsen, Morten, dirigent 49

Sæbø, Paul, prest i Lademoen 60, 70, 71, 72, 75

Sæther, J. Oskar, grosserer 71, 72, 74, 76

Søbstad, Carl Johan 69

Tallaksen, søstrene 58

Thrane, Julie, fru 43

Ulseth, Fredrik 75

Ulseth, Oscar, salgssjef 35, 37, 70, 76

Wahl, Jeanette, frøken 44

Weider, tredje prest 51, 52, 54

Wesche, Conrad, evangelist og ungdomsarbeider 48, 52

Williams, George, grunnlegger av WMCA 42

Wold, Benny 74

Wold, Gunnar 65

Wold, Rolf 74

Wæreide, O., cand. theol., sekretær 53, 54

Øverland, Per, 35

Øverland, Trine, fru 43

Lademoen kirkes småskrifter

Tanken bak serien er at det skal være små skrifter først og fremst av interesse for befolkningen på Lademoen og for menighetens medlemmer. Emnene er fra lokal historie eller fra kirkens virksomhet. Noen har mer allmenn interesse. Utgiver er Lademoen menighetsråd. Heftene kan kjøpes i kirken eller på menighetskontoret i kirken. De kan også bestilles over telefon 73 52 30 04, e-post til <post.lademoen@kirken.no> eller ved brev til Lademoen kirke, Postboks 5146, 7447 Trondheim. De kan foreløpig også bestilles hos Per Øverland, Dalen Haveby 29, 7044 Trondheim, telefon 73 53 46 43, eller <per.overland@hf.ntnu.no>. Inntektene av bøkene går uavkortet til menighetens kasse idet utgiftene til fremstillingen dekkes av et privat gavefond.

Nr. 1 Roald Iversen, *Symboler i Lademoen kirke*, Trondheim 2000, kr 50.-

Dette er et hefte på 32 sider med mange fargebilder fra Lademoen kirke og de ulike symbolene i kirken. Poenget med skriftet er å forklare meningen bak bruken av de ulike symbolene. Heftet er blitt populært ikke minst for skoleklasser som har kirkebesøk som del av undervisningen. Roald Iversen var tidligere prest i Lademoen og er nå lektor ved Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærere. Mange lesere har uttrykt sin glede over å få vite hva hvert enkelt symbol betyr.

Nr. 2. Johan Løkhaug, *Gater og gårder på Lademoen*, Trondheim 2001, kr 50.-

Johan Løkhaug vokste opp på Lademoen. Familiens hus lå der Laugsand aldersboliger og sykehjem nå ligger. Der hadde familien gartneri. Løkhaug var i mange år byarkivar i Trondheim kommune. Han var en kjent lokalhistoriker og skrev mye i byens aviser. I 1959 skrev han en serie artikler i Menighetsblad for Lademoen. Disse artiklene utgjør storparten av dette heftet som omhandler både kjente og mer ukjente navn og steder i strøket. Det er på 27 sider og er redigert av Per Øverland. Ny utgave 2011.

Nr. 3. Per Øverland, *Ynglingen på Lademoen*, Trondheim 2001, kr 100.-

Undertittelen lyder slik: Barn og unge i kristelig virksomhet på Lademoen gjennom hundre år 1890-1990. Heftet er på 46 sider. Omslagsbildet er et foto av Strandveien 72. Det var Ynglingeforeningens hus fra 1895 til 1941. Det var et viktig sentrum for barn og ungdom i strøket som var tett befolket med barnerike familier. Huset ble revet av den tyske okkupasjonsmakten sammen med nesten alle hus på nedsiden av Strandveien da de skulle bygge ubåtanlegget Dora i Nyhavna for den tyske krigsmarinen. Heftet forteller sentral lokalhistorie for Ner-La'mon. Forfatteren har bodd i Lademoen siden 1966 og har vært formann for menighetsrådet i Lademoen i flere perioder. Han var den siste rektoren ved Universitetet på Dragvoll.

Nr. 4. Ingrid Pedersen, *Trondhjemske arkitekturperler*, Trondheim 2002, kr 150.-

Ingrid Pedersen vokste opp på Sandstad på Lilleby, Ladeveien 5. Både hennes foreldre og hun selv var trofaste medlemmer av Lademoen menighet gjennom hele livet. Hun var i en lang årrekke medlem av menighetsrådet, blant annet gjennom siste verdenskrig. Ingrid Pedersen var hele sitt yrkesaktive liv knyttet til arkitektavdelingen ved Norges tekniske høgskole, NTH. Hun skrev en rekke artikler om arkitektonisk interessante bygg i byen. I samlingen er to artikler om Lademoen kirke og én om Gardemoen gård. De fleste av artiklene ble først trykt i Adresseavisen. De er her for første gang utgitt samlet ved Per Øverland. **Utsolgt.**

Nr. 5. Per Øverland, *Lademoen kirke. En veileder*, Trondheim 2002. Kr 50.-

Lademoen kirke ble innviet i 1905 og fylte altså i 2005 sine hundre år. Den er byens nest største kirke. Bare Nidarosdomen er større. Veilederen gjennomgår kirkebygningen ute og inne. Den forteller historien både om hele kirkehuset og om hver enkelt del. Dessuten blir kirkens innredning og utstyr gjennomgått og forklart. Kirken er en av svært få norske kirker i nyromansk stil. Stilen kalles også norsk jugend. Det kanskje mest interessante er at den er kledd med norsk gråstein fra Hegra. Det skal markere 1905 og norsk selvstendighet. Norsk gråstein er like bra som utenlandsk marmor!

Nr. 6. Per Øverland, *Historieglimt fra Lade og Lademoen 1. samling*, Trondheim 2003. Kr 60.-

Dette er den første samlingen av historieglimt som har stått i Menighetsbladet de senere år. De gir glimt både fra nyere og eldre tid både for Lade og Lademoen siden prestegjeldet og menighetsbladet omfatter begge sokn. Artiklene veksler mellom Lade og Lademoen og har mange lokalhistoriske godbiter fra begge områdene. Den andre utgaven som kom i **2006** er vesentlig utvidet ved en rekke artikler som har stått i tidligere menighetsblad. Utgaven fra 2006 har en mer konsekvent veksling mellom emner fra Lade og Lademoen.

Nr. 7. Per Øverland, *Salmediktere i Norsk Salmebok*, Trondheim 2004, kr 100.-

Heftet inneholder korte biografier over samtlige diktere og oversettere som er representert i Norsk Salmebok. Etter hver biografi følger en liste over de salmene som vedkommende forfatter har diktet eller oversatt. Norsk Salmebok ble godkjent i 1984 og benyttes nå ved gudstjenester og andre samlinger i Lade og Lademoen kirker. Mange får større utbytte av å synge eller lese salmene til sin private oppbyggelse når de vet litt om den som har skrevet salmen. Dette heftet har interesse for mange som er glad i vår salmeskatt langt ut over Lademoen menighet.

Nr. 8. Per Øverland, *Gjør som Gud, bli et sant menneske. En katekisme, Trondheim 2005, kr 50.-* Dette er en liten bok på 30 sider med et betydningsfullt innhold. Den er en kortfattet håndbok med hovedpunktene i den kristne tro og kan faktisk brukes som en liten andaktsbok. I formen tar den opp tradisjonen fra oldkirkens menigheter som hadde små hefter som orienterte om den kristne tro og som ble brukt i opplæringen av dem som skulle døpes. Dette er ny oversettelse av Luthers lille katekisme. Oversettelsen er til dagens hverdagspråk. Den er uten det vanlige tekniske apparatet. Den har en kort innledning om katekismens historie og et avsnitt om det å sette ord på troen.

Nr. 9. Per Øverland (red), *Historieglimt fra Lade og Lademoen. 2. samling, Trondheim 2005, kr 50.-* Denne andre samlingen av historieglimt omfatter både artikler som Per Øverland har skrevet i menighetsbladet de siste årene og artikler av en rekke andre forfattere. Disse forfatterne er ikke alltid navngitt fordi navnet ikke er angitt i menighetsbladet. Artikkene er hentet fra menighetsbladene fra 1990 og fremover. I denne samlingen er det forsøkt en bedre fordeling mellom Lade og Lademoen enn i den første samlingen. To av emnene er dekket gjennom en gruppe artikler. Det ene emnet er fra Lade om den gang KA-Senteret på Lade gikk konkurs og ble gjenkjøpt. Det andre emnet er fra Lademoen og dreier det seg om Lademoen Asyl (Lademoen barnehage), som er en av byens eldste og stadig i full drift.

Nr. 10. Per Øverland, *Lademoen kirke 100 år, Trondheim 2005, kr 100.-*

Lademoen kirke stod ferdig høsten 1905. Boka forteller først og fremst om liv og virksomhet i kirka og menigheten gjennom hundre år. Året 1905 med oppløsningen av unionen med Sverige har satt sitt preg på denne store murbygningen i Østbyen i Trondheim. Mange generasjoner lamonitter har gått inn og ut av bydelens kirke. Boka summerer opp livet i kirka tiår for tiår og belyser samtidig Lademoen bydels lokale historie gjennom det meste av Østbyens historie. Med plass til over tusen mennesker er kirka byen største etter Nidarosdomen. I denne murkolossen blir Jesu Kristi evangelium forkynt for dagens mennesker slik som før. Kirka er Lademoens storstue!

Nr. 11. Per Øverland, *Kom! La oss lovprise Herren!, Trondheim 2006, kr 50.-*

Den norske kirkes høymesse er i endring. Denne boka gjennomgår punkt for punkt den liturgien som nå benyttes. Den gir historiske glimt fra den kristne gudstjenestes lange historie med sikte på å gi impulser til endringer. Det kommer tydelig fram at dagens høymesse både har bevart viktige trekk fra en to tusenårig historie og samtidig oppviser en rekke endringer som har kommet til på ulike tidspunkter gjennom dette lange tidsrommet. Ritualet bør ikke endres bare for å bli moderne og strømlinjeformet. Med solid feste i tradisjonen kan mange ledd endres til å bli til større glede og inspirasjon for dagens

kirkegjengere. Boka antyder mange mulige endringer. Bokas tittel angir det sentrale i gudstjenesten som er lovsangen.

Nr. 12. Per Øverland (red.), Lademoen i gamle dager, Trondheim 2006, kr 150.-

Dette er en utvalgte artikler som har stått i ulike Trondheimsaviser fra 1912 og fremover. De fleste artiklene er skrevet av eldre folk som har vokst opp på Lademoen og som forteller om sin barndom og ungdom. Både kvinner og menn forteller. Noen er også blitt intervjuet av erfarne journalister om sin oppvekst og sitt senere liv. Flere av intervjuene er rene perler av fortellerkunst. Lokalhistorikeren Henrik Mathiesen kommer også til orde. Mange lesere vil kanskje med særlig interesse lese Asbjørn Lunds artikkelserie fra Arbeideravisa fra 1976. Boka har en rekke gamle bilder fra kjente og ukjente motiver i bydelen. Bilderredaktør er Bjørn Lien. Samlingen avsluttes med en novelle med ramme fra Lademoen.

Nr. 13. Per Øverland, KFUK-KFUM i Trondheim og Trøndelag. Historieglimt 1874-2008, Trondheim 2008, kr. 100.-

KFUM og KFUK har en lang historie i Trondheim og Trøndelag. Det har vært menighetenes barne- og ungdomsarbeid. Slik var det også på Lademoen der bevegelsen hadde sitt eget hus. Først var det Ynglingen i Strandveien 72. Det ble revet av tyskerne i 1941 da ubåtbunkersen Dora ble bygd. Senere hadde foreningen Nedre Møllenberg 73 i mange år. Denne boka har syv kapitler. De fire første forteller om virksomheten for både gutter og jenter i Midtbyen, på Bakklandet og på Lademoen. Det er et kapittel om leirstedene før og i dag. Et kapittel oppsummerer historien til Trøndelag krets og det siste forteller om Prinsens gate 10A som ble bygd i 1908. Det er bevegelsens sentrale hus i dag.

Nr. 14. Sverre Sletvold og Per Øverland, For barn i Trondheim, Trondhjems Asylselskap fra 1827 til 2007, Trondheim 2010, kr 200.-

Trondhjems Asylselskap er Norges pioner på drift av barnehager. Landets eldste barnehage i sammenhengende drift er Midtbyen barnehage som ble startet i 1837 og er nå i en fornem murvilla ved elva på Kalvskinnet. I dag driver selskapet et titall eldre og yngre barnehager over hele byen. Asylselskapet har bidratt vesentlig til den barnehagehistoriske samlingen på Sverresborg museum. Det var byens kommandant, general Birch, som gjorde opptakten til selskapet sammen med en rekke fremtredende borgere. I denne boka er Sverre Sletvolds bok om Asylselskapet 1827 til 1977 trykt opp i sin helhet og supplert med Per Øverlands beretning om selskapet fra 1977 til 2007.

Nr. 15. Per Øverland, Historieglimt fra Lade og Lademoen 3. samling, Trondheim 2010, kr 100.

Dette er den tredje samlingen av historieglimt som har stått som artikler i *Menighetsblad for Lade og Lademoen* både i de siste årene og tidligere. De to første samlingene har blitt godt mottatt av leserne og er trykt opp i flere opplag. I de siste årene har historieartiklene vekslet ganske systematisk mellom de to områdene Lade og Lademoen. De har normalt skiftet for hvert nummer. Også i heftet følger en artikkel om Lademoen normalt en fra Lade. Mange av de nyeste artiklene er preget av de store endringer som skjer på begge områdene nettopp nå. Fra Lademoen finner en artikler om tunnelarbeidet og veibygging langs Europavei 6 og riving av det store kjøpesenteret KBS. Fra Lade finner en omtale av Haakon VII's gate og de store endringer som skjer med kjøpesentrer og bedrifter langs denne gata. Andre artikler griper lang tilbake slik som til den andre verdenskrigen og all bygging tyskerne stod for over hele området. Mange artikler er hentet fra tidligere årganger av menighetsbladet som startet i 1918.

Lademoen kirkes småskrifter redigeres og flere av dem er skrevet av Per Øverland. Han har vært aktiv i Lademoen menighet siden 1966. Han vært medlem av menighetsrådet i mange perioder og flere år som leder. Han ble født i Oslo i 1930, men kom til Trondheim i 1962 som studentprest. Han tok examen artium på reallinjen ved Oslo katedralskole i 1949 og teologisk embetseksamen ved Menighetsfakultetet i 1957. 1. oktober 1958 ble han ordinert til prest i Den norske kirke av biskop Johannes Smemo i Oslo domkirke. Han tok magistergraden i teologi i New York City i 1960. Siden 1964 har han forelest ved Norges Lærerhøgskole og Universitetet i Trondheim der han var dekanus ved Det historisk-filosofiske fakultet og var den siste rektor ved AVH (Den allmennvitenskapelige høgskolen) på Dragvoll. Der var han faglig aktivt helt til 2010.